UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204712
UNIVERSAL
LIBRARY

T82
R16A

KGT 1913

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

రామానుజరావు, పోతుగాళ్ళ
(అతి బాహాటేయ) అష్టపు
పేజీలు : 126

OUP—730—28-4-81—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T82 Accession No. P. G. 1913

Author R16A

[illegible]

Title [illegible] 1926.

This book should be returned on or before the date last marked below

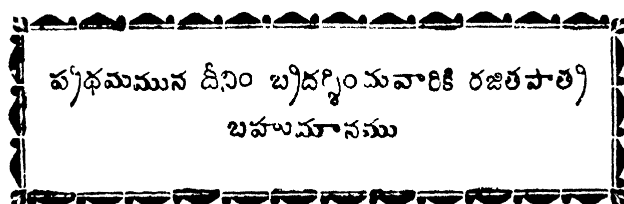
~~Text Book~~

విజ్ఞాపన.

ఇది "అరేబియన్ నైట్సు" కథలలోని "ఆలీబాబా నలుబది దొంగలు" అను పేరుగల కథ. దీని నాంధ్రదేశమునకు ప్రస్తుత దేశ కాల పాత్రములకుఁ దగినవిధంబున భద్రాచలపురవాసియు స్వరాజ్యరథాదిబహుగ్రంథకర్తయు నగు శ్రీయుత సోమరాజు రామానుజరావుగారిచే—వారు రంగూనుపురమున శ్రీయాంధ్రజాతీయనాటకసభయందున్నపుడు తత్సభాధికారులగు శ్రీ వెలగల వేంకటరెడ్డిగారి యాజ్ఞాప్రకారము రచింపఁబడి యనేకసారులు ప్రదర్శింపఁబడి పేరుగాంచినది. ఇందలి కథాసంవిధానము పాత్రపోషణము యథోచితముగ నున్నదనియే మా నమ్మకము. నెరసులున్నచో సంశితులు మా కెఱింగించినట్లయిన గ్రంథకర్తగారి యనుమతిపై పునర్ముద్రణమున సవరించుకొందుము

ఇట్లు,
ప్రకాశకుఁడు.

ఇందలి పాత్రలు.

పురుషులు.

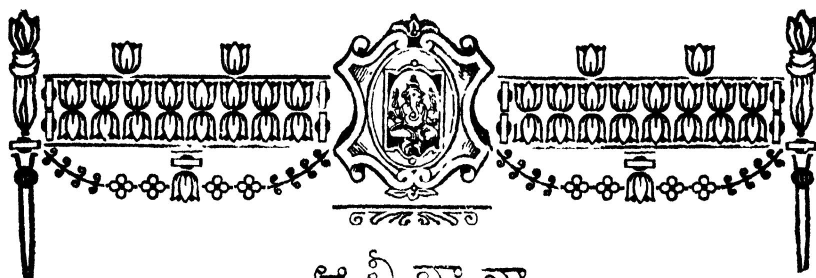

1. అదృష్టగుప్తుఁడు
2. లోభగుప్తుఁడు
3. మైరావణుఁడు
4. జంబూకుఁడు
5. మారీచుఁడు
6. కరటకుఁడు.
7. దమనకుఁడు
8 రేచుక్క
9. పగటిచుక్క
10. పోలీసుకర్మచారి
11. ఇద్దఱు భటులు
12. మైరావణుని పరివారము 40 దొంగలు
13. అదృష్టగుప్తుని బంధువులు
14. రామలాలు

స్త్రీలు.

15. చతుర
16. ప్రమద

అలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము.

ప్రథమాంకము.

[రాట్నము త్రిప్పుచు చతుర ప్రవేశించును]

చతు—(పాట)   మోహన—రూపకం.

జయ జయ రాట్నపుమాతా । జయ జయ సుగుణోపేతా
జయ జయ సఫలప్రదాత । జయ సుజాతా॥ జ॥
సింధుహిమంబుల హైందవ । నిఖిలావనిజనులు నాగరికులై
ప్రాపకులై । విఖ్యాతిని వెలసిరిగదమ్మ॥ జ॥
మాంచెస్టరు మిల్లులెల్ల । మాంతిగో నిశక్తిచేత ।
సంఛేదిత కుక్ష్యభాగ। జాలములై నశియించును॥ జ॥
తల్లీ । హైందవుల కల్పవల్లీ । సుగుణామతల్లీ ।
వెల్లుగ నిను వాశించిన । బీదల మమ్ము బాలింపుము॥ జ॥

ఆహాహా! రాట్నపుదివ్యమహాత్మ్యము నెంతతలంచినను దనివితీఱదు గదా!

శా. రాట్నంబే సకలార్థసాధక మగుఁగా రాట్నంబె సంపూజ్యమౌ
రాట్నంబే భరతస్వరాజ్యసఫలారంభం బనూనం బగుఁగ్

రాట్నంబే పరదేశవస్త్రహరణబ్రహ్మాస్త్ర సాదృశ్య మా
రాట్నం బీశ్వరచక్రసన్నిభము స్వారాజ్యప్రభాదీప్త మా
సీ పిడికెడన్నము లేని బీదసాధులకెల్ల
నిర్మలచింతామణీ సమంబు
బహువిదేశోన్ముఖ భారతీయధనస్ర
వంతీసితాంతనివారణంబు
పరదేశధనదాహబ్రహ్మరక్షస్సమూ
హములపాలి సుదర్శనాయుధంబు
చిరకాలమునుండి భరతవర్షమునకు
గురుతరాయుశ్శ్రీలఁ గూర్చు తల్లి
మఱువక భజింపువారల మనుచుతల్లి
విస్మరించిన నణచు వివేకవల్లి
ఘనతరైశ్వర్యములఁ గూర్చు కల్పవల్లి
కామితము లిచ్చు చరకేందిరామతల్లి.

[అదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశించును.]

అదృ—చతురా! అతిపవిత్రమైన నీచరకాగానము నా శ్రవణంబులకు బ్రహ్మానందముం గూర్చి నన్నిందు లాగుకొనివచ్చినది. శ్రీకృష్ణ మురళీనినాదము బృందావనమునందలి గోగోపికానికరంబు నాకర్షించినటు లీచరకానినాదము భారతీయుల నిట్టె సమాకర్షించును గదా!

చతు—అటులే సమాకర్షించినచో మనదేశ మిట్లు దరిద్రదేవతకు నిలయమై యుండ నేల? ఇన్నిదినములనుండియు ఖద్దరువస్త్రము నే కట్టుఁడని మీరు చేయు ప్రచారములందలి బోధలను విని యొందఱు ఖద్దరును దాల్చినారు? ఎందఱు చరకా చేఁబట్టినారు?

అదృ—విదేశవస్త్రవ్యామోహమునఁ బడిన మన హిందువుల దుస్థితిం దలంచుకొనిన మిగుల సంతాపము గలుగుచున్నది.

సీ. కడుదట్టమైన యీఖద్దరుగుడ్డ ధ
రింపలేమను నాగరికుఁ డొకండు
సన్నని గ్లాసుగో సవరించి మురియుచు
విడువఁగ లేని వివేకి యొకఁడు
ఆతపవేళలఁ దతిగాస్నహంబు లీ
మరుకగుడ్డల నెడుమూర్ఖుఁ డొకఁడు
మందంపు గుడ్డచే నందంబు చెడునని
మదినెంచు నతిసుకుమారి యొకఁడు
ఆ. వె. మనను రాట్నమూన మర్యాద కేభంగి
మనుచు దలచు దుష్టజనుఁ డొకండు
ఖద్దరనిన నెఱుఁగఁగాలేక వ్యామోహ
వార్ధి మునిఁగె భరతవర్ష మిపుడు.

[లోభగుప్తుఁడు ప్రవేశించును.]

లోభ—అదృష్టగుప్తా! నీవు సుఖముగ నిచ్చటనే పొద్దులు పుచ్చుచుంటివా? చతురా! నీవింక నా పాడు రాట్నమును విడువ లేదా?

అదృ—హరిహరి! సోదరా! పరమపవిత్రమై- భరత రాజ్యాభ్యుదయ హేతువైన రాట్నమును దూషించుచున్నావేమి?

లోభ—నీకంటికి పరమపవిత్రమైనది నాకంటికి నేఁడు పరమవిద్రోహ కారణమై తోఁచుచున్నది. నేఁటి మునయధికారుల యుద్దేశము నెఱుఁగవా!

గీ. తివిరి రాట్నంబునను నూలు దీయువారు
గట్టిఖద్దరువస్త్రముఁ గట్టువారు

పూని సర్కారునౌకరీ ల్మానువారు
నేఁడు రాజవిద్రోహులై నెగడువారు.

రావుబహద్దరుబిరుదు వహించి సర్కారువారి ప్రాపకముఁ గల్గి యున్న
నాయింటనే పుట్టి రాజద్రోహమున కెవఁడిచ్చెదనా ?

అదృ—సోదరా! ఇంత యన్యాయముంకునా ?

సీ. మన పాలకుల నవమానింపఁగా నేఁడు
రాట్నంబు క్రొత్తగాఁ బుట్టినదియె ?
ఖద్దరువస్త్రము లట్టిన మన పూర్వు
లందఱు విద్రోహులైనవారె ?
నౌకరీ ల్సేయక నాగలి చేఁబూను
వారెల్ల ద్రోహులౌవా రగుదురె ?
అదిగాక నసహాయవాదార్బాట మొనరించు
నెల్ల రుద్యమతత్వ మెఱుఁగువారె ?
ప్రభులైన యట్టి సర్కారు వారికన్న,
నెక్కుడుగ మన మేద్రోహ మెఱుఁగనట్టి
వారి విద్రోహులంచును బలుకఁదగునె?
వా రొసంగిన బిరుదుల కారణమున.

లోభ—ఛీ! నీ దుర్వాదమును మానకున్నావు! సర్కారువారి ప్రాపక
ముండుచో నున కనేకలాభములు గలవు!—కంట్రాక్టులు బియ్య
ము సందర్భమునను, కిరసనాయి లమ్మకమునందును నాకు
రావుబహద్దరుబిరుదు వచ్చినది వారి యనుగ్రహమున నేకదా!

అదృ—సోదరా! కోపగింపకుఁడు; ఆ బిరుదులవలన మీ స్వాతంత్ర్య
శక్తి చచ్చి—కేవలము మీరు బానిసలైతిరి గాని యంతకన్న
నధిక మేమైనఁ గల్గినదా ? ఇట్టి యస్వాతంత్ర్యపుబిరుదులవలన
నేమిలాభము.

లోభ—అదృష్టగుప్తా! నీవింత యవివేకి వగుదువని నే నెన్నఁడెఱుఁగ నైతిని. నీవు చదివినచదువంతయు నేల, తగులఁబెట్టవా? ఉద్యోగముచేసి ధనము గణింపని సామాన్యవిద్యావివేక మేల? బిరుదులవలన లాభము లేదంటివి ఇటు వినుము.

సీ. పలువురిలోఁ రావుబహదూరుగా రన్న
యెనలేనికీర్తి గణింపవచ్చు
మొగమోటమున వోట్లను గణించి, కౌన్సిలు
నందు మెంబరుపద మందవచ్చు
సర్కారువారితోఁ సమముగా నున్నత
స్థితి నాసనము లధిష్ఠింపవచ్చు
ప్రాపకంబునఁ జేసి ప్రతివాదిపై సుల
భంబుగా డిక్రీలు బడయవచ్చు
ఇతరులతో విరోధ మేలనిఁ గూర్చుచో
యనుచు సాటివార లదరుచుండ
నొక్కబిరుదుగల్గి యున్నమాత్రంబున
నమితమైనలాభ మందవచ్చు.

అదృ—సోదరా! పాపము శమించునుగాక!—నీవ్యామోహదశకుఁ బరిణామకాలము వచ్చినప్పుడే నీ విందలిఫలితంబు నెఱుంగుదువు గాక!—

లోభ—నీ మొండివాదము గట్టిపెట్టుము. నీకొఱకై యుద్యోగము నొకటి విచారించితిని. శ్రేయస్కాముఁడ వైతివేని, నామాట విని, సర్కారుద్యోగము గావించి సత్కీర్తినందుము.

అదృ—అన్నా! నన్ను నీ వేమన్నను సరియే; కాని నే నుద్యోగము మాత్ర మొనరింపను.

గీ. రత్నగర్భ దరిద్రివారాసి మునుఁగ
పరులపాదంబులను గొల్చి బానిసలయి
భారతీయులు సల్పిన పాతకంబు
భరతమాతను దాస్యంబుపా లొనర్చె.

ఇంక నెంతకాలము కన్నులు మూసికొని దాస్యమహాంబుధి మునిఁగి యుఁగచాల్ల నుందవలయు ?

లోభ— లేసిపోని శ్రీరంగనీతులం బల్కుచు నీవంటి తెలివిమాలినవా రుద్యోగంబులను మాని నిరర్థక జీవనంబులను సల్పిన దేశంబు నకు దరిద్రముగాదా !

అదృ—సోదరా! హిందువులు కొందఱు సర్కారువారి యుద్యోగము లను మానినందువలన నాదేశము దరిద్రంబు పాలైనది !— ఇట్లు విపరీతముగఁ బలుకనేల ?

సీ. ఖద్దరువస్త్రము లట్టులే మాని మాన్
ఛెష్టరుగుడ్డ కాశించినాము
ఘనమైన చెకుముకియును గృహాగ్నియు మాని
యగ్గిపెట్టె జపాను నడిగినాము
నవధాన్యములు పండుననవని నుపేక్షించి
దాస్యంబుసేయ సిద్ధపడినాము
అభిమానములు మాని యాత్మగౌరవమెల్ల
నధమంబు బిరుదుల కమ్మినాము
చేతితో నెల్లవస్తువుల్ జేసికొనక
భ్రాంతి నద్దమైనవిదేశవస్తువులను
కొని మనధనంబు వెచ్చించి కోట్లకొలఁది
తీరని దరిద్రమును కోరి తెచ్చినాము

లోభ—నీయుపన్యాసములను నేను లక్ష్యముచేయను; నిరుద్యోగివై యింటఁ గూర్చుండి, ముప్పూటలును మేయుచు మనుకొనుచుంటివి కాఁబోలును. నీ వుద్యోగముచేయువేని నీ కొక్కకబళ మన్నము వేయువాఁడను గాను. అదిగాక, దేశమునందంతట దొంగతనములు విశేషముగ జరుగుచున్నవి. వాని నసహాయ వాదులు గావించుచున్నవారని ప్రతీతిగ నున్నది. నీవిట్టి ప్రవర్తనము గలవాఁడవేని, నీకు కారాగృహప్రాప్తి తప్పదు. నీ కొక్కవారముదినములు గడువిచ్చితిని. ఈలోన నేదియో యొకటి స్థిరపఱచుకొని చెప్పుము........చతురా! నీవీ యభాగ్యుని బోధలందుఁ జిక్కి రాట్నమును విడువకున్నావు; రాట్నమును విడువకుంటివా నీ మర్యాదయును దక్కదు. జాగ్రత్త. (నిష్క్రమించును.)

అద్భు—చతురా! ఏంటివీ యీయసూర్యుని మాటలు!

చతు—కటకటా! ఎచ్చటనో దొంగతనములు జరుగుచున్నవఁట! వాని నసహాయవాదులు చేయుచున్నారని యనుమానమఁట! ఎంత పాపము!

అద్భు—ఈశంకముల దీర్చుకొనుటకైన నాచోరులఁబట్టుటకు ప్రయత్నింపవలసినదే! కాని యీనాటి యసహాయవాదులకు శాంతి తత్త్వము బోధపడకుండుటెంతయు నుద్యమమునకు విరోధకారణముగ నున్నది చూఁడు—

గీ. ధృతి నుపన్యాసపీఠంబు లెక్కవచ్చు
నింపు దీపింపఁగ నుపన్యసింపవచ్చు
తిన్నగా రాట్నమున నూలు దీయవచ్చు
గట్టిఖద్దరువస్త్రముల్ గట్టవచ్చు
దండియుద్యోగ మాసింప కుండవచ్చు

తగిన యాత్మగౌరవమును దాల్పవచ్చు
విశ్వభారతిసేవ గావింపవచ్చు
పూని పరదేశవస్తుల ల్మానవచ్చు
కాని, భీషణవిలయ కష్టాలయందు
నగ్నిసర్పముల్ గుసెకు నదరకుండ
చటులగతి ఫిరంగులు పేలు సమయమందు
వివిధదండాహతులు గల్గు వేళయందు
విమలసత్యాగ్రహవ్రతా వేశమునను
శాంతమును దాల్పగల్గిన సత్పురుషులు
కొలదిగా భూతలంబున వెలయుచుండ
గలుగు హైందవులును శాంతి నందునాడె
సకల భారతీయ స్వరాజ్యంబు గలుగు.

చతు— మీయుద్యమము హృద్యముగ నున్నది. కాని, మీయన్న గారు మిమ్ము గృహత్యాగులం జేసినచో మీరనేకకష్టముల ననుభవింతురేమో కదా!

అద్రు— వెఱ్ఱినానా! ఇందులకా విచారము!

సీ. బండలోపల నున్న మండూకములకు నే
యదికంఠమూర్తి యాహార మిచ్చె
అంతరాళంబుల నల్లాడుపులుగులు
తినుట కేపరమాత్మ తిండి నిచ్చె
కాననంబున వృద్ధి గాంచి యున్నందు వృ
క్షంబుల కెవఁడు నీరంబు లిచ్చె
జనియించినంతనే జననిపాత్రిళ్ళలో
శిశువుల కెవ్వఁడు క్షీర మిచ్చె

సృష్టిలోకనాథుఁ డవ్యయుఁ డప్రమే
యుండు జీవనాయకుండౌ నన్ను
జనన మందఁజేసి మనుమార్గమును జూపు
కెటుల సంహరించు నిందువదన.

కావున నింక నాన కావిచార మక్కఱలేదు. మన మింక పోవుదము రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ఆలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము

ద్వితీయాంకము

లోభగుప్తుని యిల్లు.

[ప్రవేశము:—లోభగుప్తుఁడు, ప్రమద]

ప్రమ—నేను నాల్గుదినములు పుట్టినింటికి వెళ్ళివచ్చునప్పటికి కొంపలో నింతయల్లరి యేమి?

(అనుబంధము 1.)

లోభ—నేను చేసినయల్లరి యేమున్నది?

ప్రమ—చతురను రాట్నము మానుమని మీరు మిగుల నార్భాటము చేయుచున్నారఁట కదా!

లోభ—ప్రమదా! నీవు సయితము రాట్నముపై నింత వెఱ్ఱి యేల?

ప్రమ—మీకు విరోధ మేల?

లోభ—నేఁటి మన ప్రభుత్వమువారి కాగ్రహము వచ్చునని నేను రాట్నమును నిరాకరింపవలసివచ్చినది

ప్రమ—మీమాటలను విన్నకొలఁదియు నాకు పరమాసహ్యముగ నున్నది; మీరు విందులకొఱకని బహుమానములకొఱకని వ్యయముచేయు ధనమునకు మితియున్నదా?

సీ. దొరల విందులకని, మఱియును వేయిరూ
ప్యముల నొసఁగ వెచ్చపఱచినారు
కిసిమిసిలోన విస్కీబుడ్ల కింకొక్క
వేయిరూకలు ఖర్చుపెట్టినారు
పందితొడలకని వైనురొట్టెలకని,
మించినధనము వెచ్చించినారు
డాన్సింగుపార్టీ హాహావిడులకు నొక్క
సంచి చందాల నొసంగినారు
పేరునకు రావుబహాదూరుగారె కాని,
లెక్కయే లేదు వ్యయమగు రొక్కమునకు
రావుబహాదూరు లగునవసాధమునకు
నిచ్చుచున్నారు ముడుపుల నిట్లు మీరు.

ఈదిక్కు—మాలినబిరుదు లేల? దానికై మంకీఖర్చు లేల? ఇది లేనివారి పనియే శ్రేయముగ నున్నదిగదా! రావుబహద్దరుగారని రాబడిపన్ను తగ్గించరా. ఓట్లసమయము వచ్చినప్పుడు నోట్లు చెల్లకపని గడచినదా? అదిగాక, మీకీబిరుదు వచ్చినతరువాత మన కూరిలోనివా రెందఱు విరోధులైరో తెలిసికొంటిరా?

లోభ—విరోధులై నన్నూరిలోనివా రేమిచేయఁగలరు? నేను తలంచుకొన్నచో నాకు విరోధియైన ప్రతివానిని మట్టుపెట్టింపఁగలను.

ప్రియ—అట్టిపనులుచేసి ప్రజావిరోధమును మఱింత బలపఱచుకొనఁ జూచుచుంటిరా? కానిండు. మీపనులతో నాకు నిమిత్తము లేదు; మీరు వ్యర్థముగ ధనవ్యయము చేయుటకుమాత్రము నేనొప్పను. ఈసారి దొరలకని దొరసానులకని యింటిలోని రాగిదమ్మిడీయయినను కర్చుపెట్టనిచ్చుదానను గానని తెలిసికొనుఁడు.

లోభ—సరే! నే నిట్టికర్చులు చేయునుగాని, చతురచేత రాట్టకును మాత్రము మాన్పింపఁగలవా ?

ప్రేమ—ఒక్క నాఁటికి మాన్పింపను. ఈసన్నగడ్డల కంతెంతధన మేల వ్యయముచేయవలెను ? కిందటిసంవత్సరము చతుర యొడికిన నూలుతోడనే మాయందఱిబట్టలను నేయించుకొంటిమి. ఏదో విధమున ధనమును కూడబెట్టవలయునని నేను ప్రయత్నించుచుండఁగా నది మేలుతరుగదని మీరు విచారించుచున్నారా? అది గాక దిక్కులేనిదిగదా యని నేను చతురం దెచ్చి యింటఁజేర్చఁగా మీరు దానిపై దుర్బుద్ధిగలిగెనదని నే నిదివఱకే గ్రహించితిని. అట్టి వెఱ్ఱివేషములు వేసినచో మీ రావుబహద్దరుపెద్దతనము ను నడువీధి కెక్కించెదను. తెలిసినదా ?

లోభ—ప్రేమదా ! నాకా ! దానిపై దుర్బుద్ధియా ! ఎంతమాటెంత మాట ! నాతమ్ముఁ డదృష్టగుప్తుఁడుగాని దానితో సరసము లాడునది నేను గాదు.

ప్రేమ—అన్నట్లు చెప్పవచ్చినమాట మఱచితిని. మనకొంపపై గవ్వ యాదాయముగాని గడియతీరికగాని లేని మీతమ్ముఁడొకఁడు తిని తిమ్మరాజువలె తిరుగుచుండు టేమి? అతనికి త్వరలో నుద్వాసన చెప్పినచో మన కెంతయో కర్చు తగ్గును.

లోభ—నేను నందులకే సమయమున కెదురుచూచుచున్నాను. ఉద్యోగము చేయుమని చెప్పఁగా చేయనని యేమేమో పెద్దకూతలు కూసినాఁడు ; ఒకవారముదినములలోపల నేదోయొకటి స్థిర పఱచుకొమ్మంటిని. ఉద్యోగముచేసెనా మనకు లాభమే- చేయఁడా యింటనుండి గెంటివేసెదను.

ప్రేమ—ఆపని ముందుకానిండు

(నిష్క్రమించును.)

లోభ—బ్రిదికితిని రా దైవమా! ఏమిచిత్రిమో భర్తనయ్యును— నాయెదుట నిదియున్నంత సేపును నాగుండెలు కొట్టుకొనుచునే యుండును. నేనే యననేల ?

గీ. రాజసభలందు ప్లాటుఫారములయందుఁ
జేరి ధణాధణ లాడించువారిలోన
మూడువంతులు కొంపలో ముదితగీచి
నట్టిగీటును దాఁట లేనట్టివారె.

ప్రిమద చెప్పిన యన్నివిషయములకన్న చతురవిషయమే—నామదిని మిగుల వేధించుచున్నది. దీనిసుందరాకారముం జూచినప్పటి నుండియు నాహృదయము మదనతాపవశమై మఱుగుచున్నది. కాని చండశాసనురాలగు నాసతిని దలంచినచో నామాట యెత్తుటకే భయమగుచున్నది. ఈనడుమ నిది పుట్టినింటికిఁబోయి నప్పుడు పీలగుననుకొంటిని గాని నాకు క్లబ్బులోని పార్టీలతో డనే కాలము సరిపోయినది. ఆహా! చతురసౌందర్యము!

సీ. వెడఁదలై నిడుదలై వెలయుకన్నులలోన
చాంచల్యమునుఁ జూపు మించుబోఁణి
నవమోహనంబుగ నవ్వినఁ జెక్కి-ళ్ళ
చిఱుతగుంటలుగల వరకపోల
అంటిన పసివాడు నను విభ్రిమము గొల్పు
నవనవాంగకముల చివురుబోడి
మునుల నేనియును సమ్మోహసాగరమున
ముంచునందముగల్గు నంచయాన
పొడవుగాక మిగుల పొట్టియునుంగాక
తగినరూపు గల్గు సొగసులాడి

దీనిమీఁదుదాని దీనియానగుదాని
నింతవఱకుఁ గాన నింతులందు.

దీనిని వశముగావించుకొని యానందించుభాగ్య మెట్లుగల్గునో నాకేమి యుఁ బాలుపోకుండనున్నది. అదృష్టగుప్తునిపై దీని కించుకయను రాగ మున్నట్లున్నది. కాని యింతటితో వాఁడే నాగృహము నుండి విరుగడయై పోవనున్నాఁడు గదా! ఇంక నా కావిచార మేల? ....జాము రాత్రియైనట్లున్నది. క్లబ్బునకుఁ బోయి రెండు పెగ్గులవిస్కీ గొంతుదిగజార్చితినా యిందులకేదేనియాలో చనము తోఁపఁగలదు. ఈదినములలోన క్లబ్బులోన విస్కీత్రా గుట ఘనకార్యములలో నొక్కటియైపోయినది.

సీ. పలువురు గొప్పవారలతోడ స్నేహంబు
గలిగింపఁగా సహకారి యగుచు
దొరలతోనైనను వెలువక పేక్షాంఋ
చేయింపసాధనోపాయ మగుచు
నెట్టిచింతలనైన సిట్టె మాయంబొన
ర్పఁగదగు నౌషధప్రాయ మగుచు
మదిన ధైర్యంబును మాయించి నిర్భర
ధైర్యంబొసఁగ వరదాన మగుచు
భాసురానందదివ్యవారాసిఁ దేల్చు
స్నేహితునివంటి దైనవిస్కీరసంబు
నింతచవిజూడఁ గ్లబ్బున కేగకున్న
వాఁడు నవనాగరికుఁడు గాలేఁడు నేఁడు.

(నిష్క్రమించును)

ద్వితీయ రంగము.

[కరటకుఁడు విస్కీబుడ్డితో ప్రవేశించును.]

కర— పాట.

హాయిహాయీ మహానందసందాయీ।
బహుమాయా మయముగద సారాయీ॥ హాయి॥
లోకంబుమరపించి। శోకంబుమాయించి।
ధైర్యంబు దెప్పించుగా।
హాయ్‌హాయ్ - శౌర్యంబునిప్పించుగా
గాలిలోన। స్వర్గమంత। గానుపింపజేయుగా।
మేలౌబ్రహ్మజ్ఞాన మిప్పించుగా॥ హాయి॥

పార్శీవోడి షాపుకెళ్ళి యెనిమిదిరూపాయలిచ్చి విస్కీబుడ్డి రహస్యంగా తెచ్చి నాకిమ్మని బాబుగారు లోభగుప్తుఁడుగారు చెప్పినారు. ఇది పెద్దమ్మగారి కంటబడఁగూడదట! నామ్మట్టుకునాకు— దీన్నిచూడగనే కళ్ళుమూసుకొనిపోయి నోరూట లూరుచున్నది. మెల్లగా మూతవిప్పి సగం తాగేసి కాల్వలో నీళ్ళు భరాయిస్తే కనుక్కునే వాళ్లెవళ్లు? బాబుగారికి సిసాచెయ్యకుంటే యింకొకబుడ్డి తెప్పిస్తాను! లెక్కేమిటి? నిర్భాగ్యపు ముండకొడుకు మాదమనకుఁ డెక్కడికో. చస్తాడు- సమయానికి కనపడఁడు- తాగుబోతుకు తోడు లేకుంటే కష్టం—ముండలముఠాకోరుకు తోడుంటేకష్టం-(బుడ్డి మూతివిప్పుచు) ఈమూలగదిలో కెవ్వరూరారు. నాయిష్టమే యిష్టం- నేనూ చూస్తూవుంటానుగదా గొప్పోరు గొప్పోరనటమేకాని గొప్పోరేంతాగ్గలరు? నాజూకుగా అరగ్లాసుతాగేటప్పటికీ పరలోకం కళ్ళజూచి కళ్లుతేలేస్తారు అయినారమ్ముసారాయి ముందర విసికీ బ్రాందీ-నిషాలేని చెత్త సరుకు—నోటికి గాటేవుండదు. ఇటువంటి సరుకు—రెండు

మూడుడ్రాము లయితే ఆపోదు. బుడ్డిబుడ్డి పూర్తిగా తాగేస్తే ఏదో కొంచెం—చిమచిమ లాడుతుంది. గొప్పోరిందులో సోడాలు లిమినేడ్లుకూడా కలుపుతారు—చప్పగా గాటుచచ్చి పోవడానికి—తాగడమంటే వాళ్ళకేం తెలుసును. (బుడ్డిత్రోం దాగ్రివి) మొత్తానికి రమ్ముకంటే కొంచెమసహ్యం తక్కువ—అసహ్యంతక్కువే-అసలుపనీ తక్కువే- తాగేవాళ్ళంతాయినండి బాబూ! ఎనిమిది రూపాయిలుబెట్టి- యిసికీతాగటంకంటే యెనిమిదణాలుబెట్టి- కమ్మగా రమ్ముసారా తాగటం తెలివైన పని. ఇప్పుడు చాలామంది గొప్పగొప్పో రాపనేచేస్తున్నారు; తాగేటప్పుడు కొంచెం కళ్ళుమూసుకుంటే రమ్మసారా దీనమ్మ మొగుడు పనిచేస్తుంది- ఇప్పటికి పిలకట్టుకుంది రాబాబూ- పట్టుదప్పకుండ మరికొంచెమిప్పుడే బిగిస్తాను. (మరికొంత తాగి) అసహ్యమంతా మొదటిసారే-కాని, నిషాచేశా కొంతతాగినా పానకమే- ఇంత తాగానుగన కీమూత్రం పనిచేసింది. (బుడ్డి చూచి) చాలంతా గేశాను బాబుగారేమంటారో! ఏమంటారు? బుడ్డితెస్తూంటే చేయిజారి పగిలిపోయిందంటాను. (తలవిసరుట సూచించి) రెండోసారి తాగిందంకుకుంది. ఇప్పుడు చూడరా నాసామిరంగా నాతమాషా-ఇప్పుడు హరిహరాదులొచ్చినా నన్నాపలేరన్నమాట- దమనకుడుగాడుంటే పాపమింకొంచెం తాగేసునుగదా! దురదృష్టపు గాడిదెకొడుకు.

పాట

సారాయిదాగితే స్వర్గమ్మురా । యేవి ।
కారమ్ములేకుండ తాగండిరా॥ సారా॥
కిందేదులో కాలు । మీదేదులో కాలు ।
గాజుసీసా చిన్న కంతాన జూడరా॥ సారా॥

ఈతకల్లంటేను పాతదైనకురా ।
తాటికల్లంటేను తల్లిగాదంటరా ॥
రెండుపూటలు కల్లు వొకపూట సారాయి।
దండిగా తాగేసి । తందనా లాడరా॥ సారా॥

[ప్రమద ప్రవేశము.]

ప్రమ—ఈమూల నెవ్వఁడో వెఱ్ఱికేకలు వేయుచున్నాఁడు. (దగ్గఱకు వచ్చి) ఏమియిది. కరటకుఁడు-అబ్బ-ఏమి యీదుర్గంధము-సందేహ మెందులకు? తెగత్రాగుచున్నాఁడు; వీని కీయింగ్లీషు సారాయి యెక్కడిదో. వీఁ డిప్పు డీప్రపంచమున లేఁడు. ఈ సమయమందే వీనినోట కొంత ప్రేలింపవలెను. కరటకా! — కరటకా !—

కర—(కన్నులు మూసికొని తూఁగుచు) ఎవఁడురా అది ? దమనకా !

ప్రమ—(స్వ) వీఁడు నన్ను దమనకునిగ భావించినాఁడు. నేను నటులే నటించెదను. (ప్రకాశముగా) ఓరి ! కరటకా ! నేను లేకుండ త్రాగుచున్నావా !

కర—హేఁ హేఁ హేఁ హేఁ ఎర్రిముండకొడకా ! నీకు లేకుండ తాగుచున్నటరా! నిన్ను లేవని బొంగట్టుకుని నస్తాంటే నిష్టూరమేస్తున్నావా! దొరలు తాగే యిసికీ- కొంచెం రుచిచూడు-

ప్రమ—కరటకా! బాబుగారింకా జీతమైన నివ్వలేదే? నీ కీ విస్కీ యెక్కడిది ?

కర—(తూఁగుచు) ఎనిమిది రూపాయి లిచ్చి సొంతానికి నాచేత తెప్పించారోయి యెదవనాగన్న-

ప్రమ—కరటకా ! బాబుగారు విస్కీ త్రాగెదరంటరా !

కర—(తూఁగుచు) అబ్బో! విచిత్రాలు నేర్చుకున్నావు లేరా! నువ్వొ

న్ని సార్లు పెమిదెబ్బ్మగారి కొరకలేకుండ తెచ్చియిచ్చావు గాదురా ?

ప్రమ—అవునవును. నేనూరకే యుంటిని; కాని యిప్పుడు ప్రత్యేకము గా బాబుగారీవేళ నేల తెప్పించిరి?

కర—(త్రాగుచు) ఇదిగో! మనలో మాట రహస్యంసుమా! ఈరాత్రి అంతాపండుకొన్న తరువాత, చతురతోటి మాట్లాడి దాన్ని లోబరుచుకుంటాడట! రవంతధైర్యంకోసం యిస్కీ తెప్పించాడు.

ప్రమ—చతుర సమ్మతించినదా?

కర—ఏమో! నన్ను వాగించకురా! మనస్సు తిన్నగా లేదు. బుడ్డిలో నింకేమయిన మిగిలినదా?

ప్రమ—ఆ! ఇదిగో! (ఇచ్చును)

కర—(త్రాగి) నాకు నిదరొస్తుంది. లేపకురా. (పరుండును.)

ప్రమ—(తనలో రోషముతో) ఏమి! చావు తుదకు లావుదుఃఖమని నట్లింతకాలమున కీమనకు చతురపై భ్రాంతికలిగినదా! ఈప్రమద గుడ్డిదనుకొనెనా? నానోరునొక్కి యొకమూలఁ బడవైచి స్వతంత్రతనుగ చతురతో నేకచ్ఛత్రాధిపత్య మొనరింపఁ దలంచెనా! ఈసౌభాగ్యమునకు త్రాగుడొకటి యభ్యాసమైనదా! నే ననుమానించుచునే యుంటిని. కాని మిగ్మాతనిసంగతి కనుగొందును.

(అనుబంధము 2)

(నిష్క్రమించును.)

తృతీయరంగము.

లోభగుప్తుని మందిరము.

[చతుర రాట్నము త్రిప్పుచుఁ గూర్చుండియుండును.]

(అనుబంధము 3.)

చతు—(విచారముతో) అకటా! నాస్థితి క్రమక్రమముగ నపాయము గఁ బరిణమించుచున్నది. నేనేమి సేయుదును? నేఁటిసాయంకాలమున, లోభగుప్తుఁడు నాకడకువచ్చి-నాపైఁ దన కమితానురాగముగలదని-తన్ను ప్రేమింపుమని పల్కి- నిర్బంధింపఁబోయి యంతలో-ప్రమద యచ్చటికివచ్చుటచేత—నన్నువదలి చనినాఁడు. తల్లిదండ్రులు గతించినకతమున, నీప్రమద నన్ను పెంచిపెద్దదానింజేసె ననినమాటయే కాని, నేను కేవల నిరర్థకజీవననై తిసిగదా! దేశమంతయు నాందోళనమునందుండ-నిరర్థకురాలనగు నావలన దేశమున కుపకారలేశమైన లేదు గదా! ఏలనాజీవితము?

మ. చరకా ద్రిప్పుచు, దేశమాతపయి భాస్వద్భక్తిము ల్పాలుచున్
పరమానందమునన్ స్వరాజ్యనిధికై పాత్రింబు చేఁబూనుచున్
సరవిన్ హిందుజనప్రబోధమునకై సంచారముం జేయుచి
క్కరణిన్ భారతమాతఁ గొల్వనగుభాగ్యం బెప్డు చేకూరునో.

ఆహా! దేశసేవచేయని జన్మము జన్మమా!

సీ. ఆశాంతరము లంట దేశసంకీర్తన
నోరునొవ్వఁగఁ బాడ నేరఁ జేసి
పూని చేతులు నొప్పిపుట్టెడునందాక
ప్రత్తిరాట్నపునూలు వడకఁ జేసి
కాంగ్రెసుచందాలు గణియింప పాదము
లరిగెడునందాక తిరుగఁ జేసి

సరసవాక్యములతో శాంతితత్వమును దే
శంబున నందందుఁ జాటఁడేని
ప్రేమ దేశీయవ్రత మాచరింపఁడేని
చేరి హైందవలక్ష్మిఁ బూజింపఁడేని
వాఁడు భారతమాతగర్భంబుఁ జెఱుపఁ
బుట్టినట్టి యభాగ్యుఁ డీపుడమిలోన.

(గడియారము పదునొకండుకొట్టుచున్నది.)

అబ్బ ! ఆలోచనం దవిలి పొద్దే యెఱుఁగనైతిని. చాలరాత్రి యైనది. ఇంక వెళ్ళి పండుకొందును. నేఁటిరాత్రి యేమిహేతువు ననో కాని యన్నదమ్ములిద్దఱును గృహమునకు రాలేదు. ప్రమద నిద్రించుచున్నది.

[అదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

అదృ—చతురా ! నీవింకను మేల్కొనియే యుంటివా ! చాలరాత్రి మీఱినది కాదా !

చతు—మీకుగాని, రాత్రి నాకైనదా !

అదృ—నేనిఁక నేఁటితో గృహత్యాగినై పోవలసినవాఁడనే కదా! నాకు దివారాత్రి విభాగముతోఁగాని సుఖముతోఁగాని యేమిపని యున్నది?

చతు—ఆర్యా ! పిత్రార్జితమగు నైశ్వర్యముగల సమిష్టికుటుంబము గదా మీది; మిమ్మింటినుండి పొమ్మనుట తాతసికి ధర్మమే నా?

అదృ—ఈదినములలో సామంతమే ధర్మము.

చతు—లోకులు మీసోదరుని దూషింపరా?

అదృ—లోకులకు వెఱచువాఁడైనచో నిట్లు ప్రవర్తించునా? ఇప్పుడేమి చేయుచున్నాఁడో యెఱుఁగుదువా?

చతు—ఏమి చేయుచున్నాఁడు?

అద్రు—రైలుస్టేషనుందగ్గిర రిఫ్రెష్మెంటురూములో తనశరీరమును తా నెఱుంగకుండ నున్నాఁడు.

చతు—కటకటా! ఈ మధుపానభూత మాతని నెట్లావహించినదో కదా! తాగుబోతు లెంతబుద్ధితక్కువవారు!

సీ. వరనిర్మలాంబుసేవనముననే కదా
మాతంగతతి బలోపేత మయ్యె
జలపానమునఁ గదా శాంతస్వరూపగో
మాత సుక్షీరప్రదాత యయ్యె
తుహినపావనవారిదోహదంబునఁ గాదె
క్షితిరుహంబులు ఫలాన్వితము లయ్యె
నీరు ద్రావుటఁ గాదె నింగి వ్రేలుచు మేఘుఁ
డింపుగా నవని వర్షింప నయ్యె
సఖిల జీవనముల కాధార మైన నీర
మమరుచుండ జనము లాశతోడ
గౌరవంబు ధనము నారోగ్యము హరించు
మధువు ద్రావుచుండ్రు రథము లగుచు.

అద్రు—చతురా! ఎన్నిప్రయత్నములు చేసినను మనదేశ మీమధుపానభూతమును వదల్చుకొనలేదని యే తోఁచుచున్నది.

చతు—సరిగాని—మీరీగృహమును వదలినపిదప నెందుఁబోవుదురు?

అద్రు—నాజీవనమునకా విచారము!

గీ. దేశమంతయు వర్ధశాధీన మగుచు
భూరికల్లోలవారిధి మునిఁగినపుడు
భారతీయునికర్తవ్యభార మేది
దాని నాదల సంప్రీతిఁ దాల్చువాఁడ.

చతు—అట్లైన నా దొకకోరిక యున్నది. మీ రాలకింపవలయును.

అదృ—అది యేమి?

చతు—ఈకష్టగృహంబునుండి వెలువడి, యానందముతోడ దేశారా
ధనము గావింపవలయునని యున్నది.

అదృ—ఆడుదానవు నీ వేమిచేయుదువు?

చతు—ఆ! ఆ దేమిమాట! ఆడువారలు మన దేశమం దెందఱు దేశ
సేవ చేయుట లేదు.

సీ. భారతమాతృసేవాధీన గాదె యా
పావని కిస్తూరిబాయిగాంధి
రమణులకెల్ల మార్గప్రదర్శక గాదె
నిర్మలాఖ్య సరోజినీమతల్లి
సకలంబు దేశసేవకు రోసె వరభక్తి
పూర్ణ యగా మనయన్నపూర్ణమాంబ
కులవృత్తి మాని నిష్కలుష సేవావ్రతం
బును బూనె యామినీపూర్ణతిలక
యెందఱెందఱో మన దేశమందు నిప్పు
డబలలే కార్యరంగమం దవతరించు
చున్నవారలు గాన నా యోపినంత
సేవ గావించి సార్థకజీవి నగుదు.

అదృ—నీయుద్యమము శ్లాఘాపాత్రమే కాని—ఎవరది? ఓహో! నా
యన్న మధుపానవశమున తూలుచు నిట్లు వచ్చుచున్నాఁడు.

చతు—ఎంత ఘోరము!

[లోభగుప్తుఁడు మధుపానము చేసి ప్రవేశించును.]

లోభ—ఓహో! అర్ధరాత్రమున మీ రిద్దఱు నిందుఁ జేరి శృంగార
నాటక మాడుచుంటిరా!—వినాశకాలము! ఓరీ అదృష్టగుప్తా!
నీ వుద్యోగము చేయునది చేయనిది నిర్ణయించి చెప్పవలసినది

నేఁడే. వింటివా! హే హే హే హే-నీకు చతురపాదములకు సేవచేయు మహోద్యోగము లభించినది కాదా! ఇంక వే ఱుద్యోగ మేల?

[ప్రమద చాటున ప్రవేశించును.]

ప్రమ—(స్వగ) కరటకుఁడు చెప్పినదంతయుఁ జరుగుచున్నది. కానిమ్ము. అదృష్టగుప్తు నింటనుండి వెడలఁగొట్టనీ-తరువాత నీతఁడు చతురపై చేయివైచినప్పుడు బయల్పడుదును. (చాటున దాగును.)

లోభ—ఓరీ! మాటాడవేమి? సన్నిపాతజ్వర మేమైన నావేశించినదా!

ప్రమ—(తనలో) మధుపానసన్నిపాతము నిన్నావేశించినది.

అదృ—సోదరా! ఈనిష్ఠురవాక్యములతో బనియేమి? నే నుద్యోగముల కాశించువాఁడను గానని యెఱింగియు పలుమారులు ప్రశ్నింప నేల?

లోభ—అట్లయిన నీవడిగేయిగుఁ నాయింటనుండి కదలవచ్చును.

అదృ—సోదరా! మధుపానమత్తతచే నోడ లెఱుంగకున్న నీకు నే నేమిచెప్పఁగలను? కాని,

క. మనతండ్రి గడించిన యీ
ఘనసంపదలెల్ల నాకుఁ గలదర్ధము నీ
వనరాదు నాకు లేదని
యనుజా! న్యాయంబు సలుపుమా దయతోడన్.

లోభ—ఏమేమీ! ఇందు నీకు భాగముగలదా! ఇది మనతండ్రి గడించిన దనియా నీయభిప్రాయము! మనతండ్రియాస్తి యిందు చిల్లిగవ్వంత లేదు. ఉన్న దానిని నిర్వ్యాపారివై చిన్ననాటనుండియు నీవే తిని పాడుచేసితివి. ఇది నాస్వార్జితము! వెట్టియాశలు పెట్టుకొనక కదలుము.

ప్రమ—(తనలో) తాగియున్నను చక్కగాఁ జెప్పినాఁడు.

అదృ—(కన్నులు మూసి) పరమేశ్వరా! నా కీగతి దెచ్చితివా! ఈ ప్రపంచసముద్రమున నేకాకిం జేసి నన్నేమి చేయం దలంచితివి?

లోభ—ఇంక నాలోచించుచు నిలువంబడియుంటి వేమి? కదలెదవా లేదా?

అదృ—సోదరా! నీయుద్దేశమ్మిట్లున్నప్పుడు, నేనిట్లు నూరకుండుదునా? కాని ధర్మాధర్మములను బరీక్షించు పరమేశ్వరుఁడు నీ యన్యాయకృత్యములకు నీ కేమిశిక్షఁ గలిగించునో యని మిగుల విచారించుచున్నాను.

లోభ—దుర్మార్గుఁడా! ఏమంటివి! నన్ను భగవంతుఁడు శిక్షించునని-నేను పాపాత్ముఁడనని యాక్షేపించుచుంటివా! కదలెదవా-గెంటనా?

అదృ—నీ కామాటయు కష్టమైనదా! కానిమ్ము పోయెదను. సోదరా! సెలవు. అసహాయుఁడను నీ సోదరుఁడను. అర్ధరాత్రమున నింట నుండి గెంటుచుంటివి! ఇందులకు నీ కెన్నటికైన భగవంతుఁడు పశ్చాత్తాపమును గలిగించునుగాక! నా కా పరమేశ్వరుఁడే శరణ్యము.

ఆ. సవతితల్లి యూన భవనంబు వెలువడి
నట్టి ధ్రువున కెవ్వఁ డార్తిఁ బాపె
నట్టి దేవదేవుఁ డాద్యంతశూన్యుఁడే
కాచుఁ గాక నాకు గాసి దీఱ. (నిష్క్రమించును)

చతు—(తనలో) ఆహా! ఎంత శాంతమూర్తి వెడలిపోవుచున్నాఁడు.

ప్రేమ—(తనలో) ఇప్పు డీత్రాగుబోతు చతురపై నత్యాచారమాచరింపఁగలఁడు. కావున నేను జాగరూకనై యుండవలెను.

లోభ—హే హే హే హే—నా కొంపనుండి శని వదలిపోయినది. చతురా! ఎన్నినాళ్ళకు నా కొంటరిగ దొరికితివి. ఇంక నీవు

నన్ననుగ్రహింపఁ బ్రోవ. ఇదిగో మొగము చిట్లించుకొనుచున్నావు! నాదగ్గఱ వాసన వచ్చుచున్నదా యేమి? ఈవాసన రాకుండ, నీకొఱకే రెండుసేరుల గంధము గుడ్డలకంత పూసికొంటిని. ఇంకను వాసనయేనా ?

గీ. కీచకుని ద్రౌపది దగును జూచినట్లు
సీత రావణు ధన్యాత్ముఁ జేసినట్లు
అల కిరాతుని దమయంతి యొసఁగినట్లు
నన్ను దయఁజూడఁగాదె సన్నుతాంగి.

మొగ మట్లు ముడిచినా వేమి? ఇది సారాయి తాగిన ప్రేలాపన మనుకొనుచున్నావా? నన్ను చూపుకొని తిరిగెంత మొట్టు—కొంచెమానందముకొఱకు విస్కీ సేవించినమాట నిజమే కాని, నేను మంచి వ్యక్తిలో నున్నాను. పొరపాటేమియును లేదు.

చతు—అయ్యా! నన్నొంటరిగా నిందించి యిట్లు చేయుట నీకుఁదగునా?

లోభ—ఏమి? ఒంటరిదానవా! నేను దండ నుండఁగా నొంటరిదాన వయ్యెదవా? (దగ్గఱకుఁ బోవును.)

చతు—(తప్పుకొని) నన్ను పెంచి పితృసమానులైయున్న మీ కీదుర్వాంఛ కూడదు. (అనుబంధము. 4)

లోభ—హేహేహే—చతురా! నీకు బొత్తిగా శాస్త్రజ్ఞానము లేనట్లున్నది అడ్డదిడ్డముగ మాటాడుచున్నావు! నేను నిన్ను పెంచినందున తండ్రి ననుచున్నావా ?

గీ. లేమరో! నిన్ను పెంచుట లెక్కయేమి?
చేర్చి జనకుండును సృష్టించినట్టి
బ్రహ్మయే కన్నబిడ్డను భారతిని, ర
రమించె ననిపల్క వినవె యోచించుబోణి.

అంతటివాఁడా పనిచేయుఁగా మానవుల మన కేమిదోషమున్నది ?

పద్మ—(స్వగతము) పాండిత్యము క్రమముగ ముదిరి తలకెక్కు-చున్నది.

లోభ—ఏమియాలోచించుచున్నావు? సమ్మతియేగదా?

చతు—వాంఛయే లేని, నన్నేల బాధించెదరు?

లోభ—అబ్బ! ఎంతజాణతనము చూపుచుంటివి? వాంఛ గింఛ యని సంస్కృత ముపయోగించుచుంటివే! అంతవాంఛయే లేనిదాన వైనచో-అదృష్టగుప్తునితో నాగుసగుస లేమి? అర్ధరాత్రిమున రాద్ధాంతసిద్ధాంతము లేమి? అదృష్టగుప్తుఁడు నీకైశ్వర్యవంతుఁడయ్యెనా! నేను దరిద్రుఁడ నైతినా! వాఁ డందగాఁడయ్యెనా! నే నసాకారి నైతినా? వాఁడు సరసుఁడయ్యెనా! నేను విరసుఁడ నైతినా? అబ్బ! తనకు వాంఛయే లేదఁట!

పద్మ—(కోపముతో తనలో) ఏని సరసముమండ! ఇంతకాలమునకు సరస మారంభించెఁగా నా కన్నుల యెదుటనే యొకతొత్తుతో సరసమా! పోయి నోటిమీఁదఁ గొట్టుకునా?

చతు—మహాశయా! దిక్కు-లేని నన్నిట్లేల దుఃఖింపఁజేసెదరు? మీ దారిని పోయి పండుకొనుఁడు; ఇది చూచిన పద్మదాదేవి యాగ్రహించును.

లోభ—(వికటముగ నవ్వి) ఏమేమీ! పద్మదపేరు చెప్పి నన్ను బెదరించుచుంటివా? ఆ వెఱ్ఱి భ్రాంతి మానుము. అదిగాక, దిక్కు-లేనిదానవను దుఃఖమా నీకు? ఆదుఃఖ మదృష్టగుప్తుఁ డిల్లు విడిచి పోయెననియేమో? నే నెఱుఁగుదును లే-నాదగ్గఱ లేనిపోని బెట్టుసరులు చేసితివా నిన్నిప్పుడే బలవంతముగఁ గౌఁగలించుకొందును. (కౌఁగలింపఁబోవును.)

చతు—(పెద్దగా నాక్రందించుచు) హా! దైవమా! నన్నిప్పు డెవ్వరు రక్షింతురు!

ప్రియ—(ప్రవేశించి నిజదీసి) ఏమీ యర్ధరాత్రమున నీ గంద్రిగో శము! మీరిద్దఱు నిచ్చట సరసములు ప్రారంభించినారా ? ఆహాహా! ఎంతయందముగ నున్నది ! సిగ్గులేని మొగమునకు నవ్వే సింగారమఁట! ఈత్యాగుడు- ఈ సరసము- ఏడ్చినట్లున్నది; పూర్తిగ త్యాగుబోతులలోఁ జేరినట్లైనా, యింకేమైన సంశయ మున్నదా! చచ్చినట్లు పోయి పండుకొనక నింకను నిలువఁబడి యుంటివా! నీ రావుబహదూరుప్రయోజకము నిట్లు వెలిగించుచుంటివా! లజ్జావిహీనుఁడా!

గీ. మూత్రమునకన్న దుర్గంధపూరిత మయి
డాయగ నసహ్యమైనసారాయి ద్రావి
నడికిరేయిని శృంగార నాటకంబు
లాడుచుంటివ! నీబుద్ధి పాడుగాను.

లోభ—(భయముతో తడబడుచు) కాదు-కాదు-నా-నా మాటవిను.

ప్రియ—ఛీ! దుర్గంధపూర్ణమైన నీ నోరింక నాకడ విప్పకు. పోయి పండుకొనకుంటివా చూడు- నే నేమిచేసెదనో- నీతిబాహ్యుఁడా! కులభ్రష్టుఁడా! తిరిగి ప్రత్యుత్తరము లిచ్చుచుంటివా ? పొమ్మిచ్చటినుండి.

లోభ—(నిష్క్రమించును)

ప్రియ—ఏమే నడిరేయి మేలుకొని నీవు చేయుచున్న దిదియా! దుర్మార్గురాలా! త్రాచుపాము నోడిలోఁ జేర్చినట్లు ని న్నింటఁ జేర్ప నింతంత చరిత్రములకుఁ గారణమైతివా?

చతు—అమ్మా! నాదోష మేమియును లేదు. నేను రాట్నమును ద్రిప్పుచుండఁగా—

ప్రియ—నా కందటిచరిత్రలును దెలియును. ఇదె సిగదికి-నా కెదురాడకుము. (ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

అలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము.

తృతీయాంకము.

ప్రథమరంగము:— రాజవీధి.

[విచారముతో నదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశించును.]

(అనుబంధము. 5)

అదృ— అకటకటా! దరిద్ర మెంతివారినైన తృణప్రాయముగఁ బరిగణింపఁ జేయును గదా! మానవులకు మరణదుఃఖమునకన్న నధికమైన దీదరిద్రదుఃఖమే.

సీ. బహుకళానిధి బృహస్పతివంటివాఁడైన
బంధురమూర్ఖరూపము ధరించు
ధరలోన నధికసౌందర్యవంతుండైనఁ
గడు ననాకారియై కానుపించు
సుజ్ఞానయుక్తుఁడౌ ప్రజ్ఞాన్వితుండైన
జడుఁడౌ నశక్తుని సరణిఁ దోఁచు
ప్రథితాసమానశూరాగ్రేసరుండైనఁ
దగనిదుర్బలుని చందము వహించు

బాంధవసమూహ మంతేని పరిబలియున్న
క్షితిసహాయవిహీనుని గతిని దాల్చు
హీనగతు లోనంగు దరిద్రు మెంతవారి
నెంత జేయును విధిలీల నీశ్వ రాజ్ఞ.

ఇప్పటికి మూడుదినంబులనుండియు నాకాహారము లేదు; వస్త్రములు కడు మలినంబులై యసహ్యములుగ నున్నవి. ఎప్పుడు నొకరిని దేహి యని యర్థించినవాఁడను గాను. ఏమిచేయుదును? అన్నిటి కన్న నధికమగు నీయాఁకలిబాధ నెవ్వరికిఁ జెప్పుకొందును ?

ఉ. ఆఁకలిబాధచేత సగమై; కడుజీర్ణకుచేలయుక్తశో
కాకుల దేహవల్లి పరువంటఁగ రా కసహ్యపూర్ణమై
వ్యాకులమౌ మనం బిపుడు భస్మమొనర్చు విషాదవహ్ని భీ
మాకృతిఁబొంగి జెలంగ నకటా! యెటు లోర్తు దరిద్రదుఃఖముల్.

పూవులమ్మినచోట కట్టెల నమ్మినచందమున, నీపురమున నే నెఱింగిన వారియెదుట నీదరిద్రమనుభవించుచు జీవించుటకన్న మరణించుటయే శ్రేయము. కావున, నీపురమును వదలి మఱియొక చోటికి బోవుదును. ఈశ్వరుఁడే సదా నాకు సంరక్షకుఁడు.

ఉ. ఓపరమేశ! యోవరద! యోపరమాత్మ! జగన్నియామకా!
నీపదము ల్నిరంతరము నమ్మిభజించిన దాసుడం గదా!
నాపయి నింతతామసము నంజరియింపఁగ నేటి కయ్యా! సం
తాపితభక్తలోకభయదారణ! కారణకారణా! హరీ!!

(అనుబంధము 6.)

[రామలాలు ప్రవేశించును.]

రామ—నాయనా! అదృష్టగుప్తా! నన్నెఱుంగుదువా! నేను రామలా లనుపేరుగల మారువాడీని. నీతండ్రికి ప్రాణమిత్రుఁడను.

అదృ—అయ్యా! నమస్కారము! నేను మిమ్మెఱుంగనా!

రాము—నీయన్న దుర్మార్గుఁడై నీ కొనరించిన యన్యాయమును వింటిని. ఇప్పుడే యాతనిం దలవాచునట్లు దూషించి వచ్చితిని. నీ వాతనిపై వ్యాజ్యము వేసినచో నీకు రావలసిన సగపాలు నీకు వచ్చునే; ఇట్లేల చేసితివి!

అదృ—ఆర్యా! నేను కోర్టుకెక్క నసమర్థుఁడను. గలవాఁడ నని తమ రెఱుంగరా!—

రాము—అట్లయిన నిప్పుడు నీప్రయత్నమేమి ?

అదృ—ఏమున్నది! ఈపురమును వదలి మఱియొకచోటి కరుగ ప్రయత్నమున నున్నాఁడను.

రామ—అచ్చటి ప్రయత్నము?

అదృ—పరమేశ్వరునిదే భారము!

రామ—నీవట్టి నిరాధారప్రయత్నముం జేయవద్దు. ఈస్థలమును విడువవద్దు.

అదృ—అయ్యా! ఎఱిగినవారి యెదుట హైన్య మనుభవించుట కష్టము గాదా!

రామ—వెఱ్ఱివాఁడా! హైన్య మేల ననుభవింతువు? పరదేశమున నున్నాఁడని నీ వనుకొనిన పరమేశ్వరుఁడు నీ కిచ్చటమాత్రము లేఁడా? నామాట వినుము; నీతండ్రి నాకు ప్రాణమిత్రుఁడు; నే నీయూరు వచ్చిన ప్రారంభదినములలోన నాకపరిమితసహాయమును జేసియున్నాఁడు. కావున నాతనికి నేను ఋణగ్రస్తుఁడనై యుంటిని. ఆఋణము నిప్పుడు నీకు తీర్చుకొందును. నేను నీ కైదువందలరూప్యముల నిచ్చెదను. దీనిని నీవు పెట్టుబడిగ నీవద్ద నుంచుకొమ్ము. ఇప్పుడు మనదేశమం దంతట లబ్బిసాహెబులు తంగేడుచెక్క రేలచెక్క వర్తకమును విరివిగా చేయుచున్నారు. వారితోడ నీకు గుత్తమాట

లాడి వ్యవహారము కట్టుదిట్టము చేసెదను. అందు నీకు విశేష ము లాభింపఁగలదు. మా యిల్లొకటి ఖాళీగా నున్నది. ప్రస్తు తము నీ వందుండవచ్చును.

అద్రు—అయ్యా! మీయుపకార భారము నాకు భరింపరానంత యైనది నా కీర్ధనము మీ ఋారక యీయునక్కఱ లేదు. క్రమముగ నేను తీర్చుకొందును

రామ—నీకు సావకాశమున్నచో—తీర్పవచ్చును; లేకున్నను ని న్నది బాధించునది గాదు.

అద్రు—ఇందువలన నా యన్నతో మీకు విరోధము కల్గునేమో కదా!

రామ—అతఁడు గాపుబహద్దరనియు, కౌన్సిలుమెంబరనియు నీకు భీతి? అతఁడు నన్నేమిచేయఁగలఁడు.

అద్రు—ఏమిచేయఁగలఁడు? ఏ యున్కంటాక్సునో యధికముచేయింపఁ బ్రయత్నింపవచ్చును. వీరి ప్రయోజకత్వము లింతేకదా!

సీ. మీవార్డులో రోడ్లు లేవు సత్వరముగ
వేయుంతునని కడు వేఁడి వేఁడి
పైపు లింటింటిలోపల మీకు వేయింతు
నంచు నాపదమూట లాడి యాడి
గ్రిడ్డిలాంతరు లేల గొప్ప గ్యాస్ లైటుల
నెలకొల్పెద నటంచుఁ బలికి పలికి
దరఖాస్తుపై మీకు స్థలము లిప్పింపఁగాఁ
జేసెదనని నచ్చఁ జెప్పి చెప్పి
జనుల నమ్మించి వోట్లను సంగ్రహించి
పదవి లభియింప వెనుకటి బ్రదుకు మఱచి
తన విరోధికి నపకారమును దలంతు
రిపుడు కౌన్సిలర్లందు ననేకమంది.

రామ—నీవల్లు తలంచుచున్నావు గాని, ఉపకారము చేయుటకు మీ రెంతసమర్థులో యపకారము చేయుటకునయిత మంతే సమర్థులు. కుర్చీలపై నిండుగాఁ గూర్చుండి ప్రతితీర్మానమునకు గంగిరెద్దువలె తమ సమ్మతిఁ దెల్పుటే పీఠించుట చేయు నుద్యోగము- ఈమాటలకేమి మానము పోదము రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయరంగము:—పాపికొండలలోని యొక ప్రదేశము.

[అదృష్టగుప్తుఁడు వేసడములతో ప్రవేశము.]

అదృ—అహాహా! ఏమి యీ పాపికొండల సౌందర్యము! ఆంధ్రదేశమున కలంకారమగు ప్రదేశము గదా యిది. పుణ్యాత్ముఁడగు రామలాలు ననుగ్రహమున నేలతంగేడు చెక్కలం గొట్టించు ప్రయత్నంబునఁ గ్రమంబుగ నీపాపికొండలకు వచ్చిన కారణమున నాకు పరమపావని యగు గోదావరీనదిని దర్శించు భాగ్యమబ్బినది.

సీ. నాసికాక్షేత్రవిభాసితగోముఖం
బులముఖమండలంబై తలిర్ప,
దుమ్ముగూడెమ్మునందున నానకట్టయే
కంఠాభరణ మయి కాంతిమీఱ,
ధవళేశ్వరమ్మునందలి బంధనమ్ము స
త్కటిబంధసూత్రమై తనరుచుండ,
సప్తగోదావరీసలిలప్రవాహంబు
చరణచ్ఛవులు చెలువుమిగులఁ,
గూర్చునాసిక భద్రాద్రి కోటిలింగ
పుణ్యదేశంబులను తీరములను గల్గి

పతిని రత్నాకరుని జేర సతిరయమునఁ
బ్రీతి స్రవియించు గోదావరీమతల్లి.

(అనుబంధము 7)

కోయలు దూరంబున చెక్కను సిద్ధపఱచుచున్నారు. ఈ వేసడంబులకోడ వారు వచ్చునందాక నే నిందే యుండెదను.

[తెరలో నశ్వధ్వని]

అదృ—(ఆశ్చర్యముతో) ఏమిది? ఇచ్చట నశ్వరింఖానినాదము వినంబడుచున్నది! ఒకరిదిగా వినంబడదు. పలువు రశ్వంబులపై వచ్చుట కేమికారణమో- రాజభటుల యలికిడి యీప్రాంతంబులం దుండదుగదా! భయంకరం బగునీయరణ్యమున సంచరించు వీరు చోరులై యుండరుగదా! సరే! ఎందులకైన మంచిది. ఈసమీపమునందలి తింత్రిణీ వృక్షము నారోహించి జరుగఁగల చర్యలం గనిపెట్టెదను.

(చింతచెట్టుపై కెక్కును.)

[మైరావణునితో 40 దొంగలు ప్రవేశింతురు]

(అనుబంధము 8)

మైరా—పరిజనులారా! మీరు లోకంబంతయు—విచ్చలవిడిగా దోచి తెచ్చిన యనంతధనసముదాయంబులను గుహాంతరంబునం దుంపుఁడు—జయ్ తిలోత్తమా (గుహాబిద్దలు కాఁగా దొంగలు ధనమును లోపల నుంచివత్తురు.)

మైరా—సెబాస్! లెంకలారా! మీ ధైర్యసాహసంబుల కమందానందంబు నందితిని. మీ రేయేపట్ల నేయేవిధంబులుగ, ధనసంగ్రహంబు గావించితిరో వివరింపుఁడు.

1 దొంగ—సామీ! నాపలుకులినండి; మనూళ్లోవున్న పెద్దమారువోడి యింటికెళ్ళి మొద్దునిద్దర పొయ్యేవాడిమీద మత్తుమందు జల్లి

సేతికందొచ్చిన రూపాయలు లచ్చలకు లచ్చలు తెచ్చేసినాను రేడా!

మైరా—సెబాస్! నీసాహసము మెచ్చదగినది; రే! రెండవదొంగా! నీసంపాదన మేమిరా?

2 దొంగ—బాబూ! నే నిలాగంటలాగంటి కన్నాలొడిసేవాణ్ణి గానండి బాబు! దొంగతనాలు కన్నాలొడవడం పిరికినాయాళ్ళ చేసేపనులండి-మత్తుమంగులు-గిత్తుమంకులు నాకుపుక్కెమసు-యేశానంటే, బందిపోటెయ్యాల.

ఆ. కన్న మొసుసుకన్న గనము దోపిడిసేత
యాలికన్న సాని యమితగొప్ప
చనటకల్లుకన్న చారాయియే పెద్ద
యిచపదాభిరామ యిచనకర్రి.

అన్నాడండి మాతాతగారు.

1 దొంగ--ఏడిచినారు లేరా-చెప్పొచ్చా-మీతాత తాను-ఏటిరా బందిపోటులో నున్నాడి పసంసు; మొద్దునాగుండి మీదబడి పొడుత్తావు యెదవనాయాలా! ఆడు నీకన్న మొద్దైతే పీచుగైపోవంట్రా.

2 దొంగ—పోడంట్రా మరి నీయంటి యదవన్న రెదవ—

మైరా—ఓరీ! మీ కీయనవసర వాగ్వివాద మేల? రెండవదొంగా! నీ బందిపోటేమో చెప్పుము.

2 దొంగ—బాబూ! ఏటిసెప్పను? పెద్దమొకం బాటకాడ పెనుమట్టి కొటారికొమ్మెక్కి సూతునుగందా-నాసామిరంగా-నాసామిరంగా-దూరాన గనపడ్డవండి పెద్దిసెట్టి పెద్దగుఱ్ఱం--ఆటానూ ఆజీనూ-చూసేటప్పటికి మారాజా! యీడికాడేమన్న లేకపోతాదా అని గుటబినేసి సొప్పుగాగుసె సెట్టుకిందికి రానిచ్చి-గుబాలునను కొమ్మకొమ్మ-జలజల జలనాడించి గుబుక్కున పెద్దసెట్టిమీద

యూకి పీకెట్టుకొని, నలిమేసి-కిందబడేసి-తీసుకు రెండువక్క-లనున్న రూపాయలసంచులు దోచుకొని నొకటేపరుగు గొకటే పరుగు బాబూ—

మైరా—భళిభళీ! దొంగా! నీపరాక్రమము ప్రశంసనీయము. రే! మూడవదొంగా! నీవృత్తాంతమేమి?

3 దొంగ—బాబూ! సెవొగ్గిను-యున్నవించుకుంటాను. రాసోరింటో రాతిరి పెళ్ళిబాబూ-నీనుగొప్పోరిజొట్టి లేసుకొని-నాటకంలో మీసాలుబెట్టుకొని పెళ్ళోరింటికి సుట్టాన్నని పేరెట్టుకొనెళ్ళాను బాబూ! పెళ్ళికూతురు మేనమామ ననన్నాను బాబూ! ఇంట్లో మల్లెపూవంటి పక్కేశారు సామి—సొదేల పెళ్ళికూతు ర్నగలన్నీ సంచుగాలో పెట్టేశారు బాబు—అద్దరాతి రద్దరాతిగే సంచుగా సంచుగా లేపదీశాను బాబూ !

మైరా—నీశక్తికి సంతసము మెచ్చినాము నాల్గవదొంగా! నీప్రతాపమేమి?

4 దొంగ—బాబూ! మేమైనుగురమెల్లి భాగోతం గట్టామండి-ఊళ్ళో వాళ్ళంతా భాగోతంలో నుండేటి యిళ్ళన్ని వూడిచేసు కొచ్చామండి

మైరా—సరి-మీరు తగినవారే-మీమీ పరాక్రమములద్భుతములుగానున్నవి. ఇంక వినవలసిన పనిలేదు. మిత్రులారా! మీరిల్లే దినదినము నేమఱక-నప్రమత్తులై-దేశదేశంబులుందిరిగి-యపారమైన ధనము నార్జింపవలెను. మీరెంచుకైన నశ్రద్ధవహింపరాదు; దురాత్ములగు రాజభటులు మీవెనుక నున్నను లేకున్నను సదా యున్నటులే తలంచి-యెప్పటికప్పుడు-శత్రువులకు దొరకకుండ పాఱిపోవుటకుఁ దగిన స్థితిలో నుండవలెను. ఎన్నఁడును మీపై నితరుల కనుమానము గల్గించకొనకుఁడు. మీరు

శత్రువులకు పట్టుపడుట కనువగు నల్పచిహ్నములను వేసిని
గాని వదలవలదు.

సీ. మూర్ఖుల క్షణములో మోసగింపఁగఁజాలు
బైరాగి వేషముల్ బడయవలయు
గుడ్డివారలలీల కుంటివారలలీలఁ
దిరిగి రహస్యముల్ దెలియవలయు
పగటివేషములందు భాగవతములందుఁ
గూడి లోకులను లోఁగొనఁగవలయు
తీరైన దర్వీషు ఫకీరు వేషములతో
దొరలయంతిపురంబుఁ జొరఁగవలయు
మెలఁగి పురపాలకులతోడఁ జెలిమిచేసి
వారియుక్తికిఁ బ్రతియుక్తిఁ బన్నవలయు
దొంగనాటల కన్నుల దుమ్ముఁగొట్టి
ప్రజలధనమును తస్కరింపంగవలయు.

అందఱు—చిత్తము- చిత్తము- స్వామీ- చిత్తము.

మైరా—సరే! ఇంక మనము మనపనులపైఁ బోదము రండు.

(అనుబంధము 8)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

[అదృష్టగుప్తుఁడు చెట్టుపైనుండి దిగివచ్చి]

అదృ—(అటునిటుఁజూచి) భయములేదు—చోరులతిదూర మరిగిరి
అబ్బబ్బ! చెట్టుపై నున్నంతసేపును నేదొంగకన్నునాపైఁ బడునో
యెవ్వఁడు తనకృపాణమున నన్ను కఱుక్కున నఱకజేయునో యని
ప్రాణములు బిగఁబట్టుకొని యుంటినిగదా! ఈచోరులందఱు
నెంతెంతధనమును తస్కరించి, యీగుహాతలమున భద్రపఱచు
చున్నారు. ఈకవాటమును మానవులు తెలియుటకు దుస్సాధ్య

మైనపని. ఇది భూతసంబంధ మగుగుహ కాని సామాన్య
మైనదిగాదు. ఔరా! ఎంతచిత్రము!

సీ. అల నరిందమబాబు నగచాట్లఁ బెట్టిన
చోరు పూల్సాహెబుపేరు వింటి!
నారీపిశాచియై నరహంత యగు జూలీ
లియ యనునామ మాలించినాఁడ!
చిత్రంబుగా నోట్లు సృష్టించినట్టి కా
లూరాము యనువాని పేరు వింటి!
ఫ్రాంసుదేశపు ఘోరహింసాస్వరూపుఁ డౌ
మైకేయ రనువాని మాట వింటి!
బహుచతురులైన రేచుక్క పగటిచుక్క-
లనెడువారల చరితంబు వినినవాఁడఁ
గాని, యింతటిచోరశిఖామణిని, గ
నఁగ వినఁగ లేదు; మయు నబ్బ యగును యితఁడు.

దేశంబునం దెల్లయెడల దొంగతనములు జరుగుచున్నవనియు ననహా వాసులింపులకుఁ గారణమనియు దుర్వార్తలు ప్రబలిన దీచోరులమూలముననే యని తోఁచుచున్నది. ఆచోరుఁడు "జయ్ తిలోత్తమా" యనిపలుకుటచేతగదా యీకవాటము బ్రద్దలయ్యె—నేను నటులే పలికిచూచెదఁ గాక! జయ్ తిలోత్తమా!

(గుహాబ్రద్దలయి ధనము కనఁబడును)

(అనుబంధము 9)

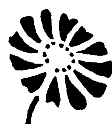
ఆహా! నాకన్నులకు భ్రమకలిగెనా? నేను స్వప్నావస్థయం దుంటినా? జాగ్రదవస్థయం దుంటినా! ఏమియుం దోఁచుటలేదు.

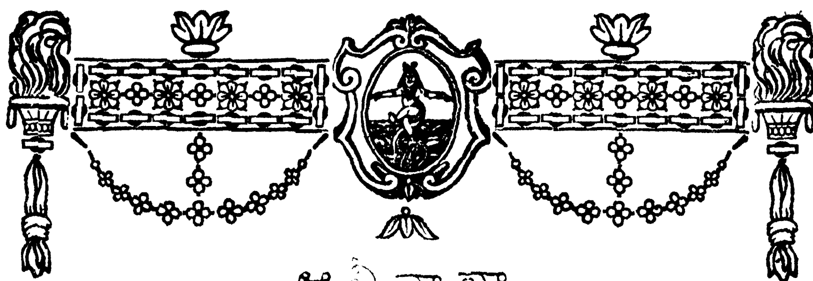
గీ. రాజితము లైన నవరత్న రాసులివ్వి,
యరయ బహుఖార్బుదములు రూప్యంబు లివ్వి,
రజత హేమ భూషణసహస్రంబు లివ్వి,
ధనదునవనిధు లమరె నీతావునందె.

ఈధనమంతయుం గొంటుపార్జనముగదా! ఇట్టిపరిదేశంబుల నిలచుటయుం బాపమని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈధనము నిందే వదలి చనియె దనా! కాదు- కాదు- ఈచోరులమూలమున, సజ్జనుల కనేకుల కిప్పుడు దుష్కీర్తి రానున్నది. కావున నీధనముం గొనిపోయి పుణ్యమార్గమున వ్యయమగు నట్లొనరించి యీచోరుల గుట్టు బట్టబయలు గావించి మట్టుబెట్టవలయును. చెక్క మోసికొని పోవు మూం వేసడంబులు గలవుగదా! వానిపై నెరు లెఱుగకుండ నడుగున నీసంచులు వైచి పైన చెక్కతోఁగప్పి గృహంబుఁ జేర్చెదఁ గాక.

(ధనమును సంగ్రహించుచుండ
తెర వ్రాలును.)

ఇది తృతీయాంకము.

ఆలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము.

చతుర్థాంకము.

ప్రథమరంగము.

లోభగుప్తు మందిరము.

[ప్రమద, లోభగుప్తుడు ప్రవేశింతురు.]

ప్రమ—నే నెంతబోధించినను తాగుడు మానరు గదా!

లోభ—అబ్బబ్బ! మరల నారంభించితివా!

ప్రమ—గుప్పున నిల్లంతయు దుర్గంధముతో నిండిపోవుచుండగా నెట్లారంభింపకుందును. తాగు డారంభమైనతరువాత పలువురిలోన మీకు రవంత గౌరవమైన నున్న దేమో కనిపెట్టితిరా?

సీ. ప్రేమతోఁ బెద్ద లార్జించినద్రవ్యము
ధ్వంసమైనను గానరాదు నేఁడు
ప్రియవస్తువులచేతఁ బెంచినపుష్టి దే
హంపుచందము సన్ననయ్యె నేఁడు
సాటివారలలోన సరిసమానంబుగఁ
దల యెత్తుధైర్యంబు దరలె నేఁడు

మంచిచెడ్డల విమర్శించంగఁ దగుబుద్ధి
సామర్థ్య మంతయు సమసె నేఁడు
త్రాగుటకు ధనమంతయుఁ దగులఁబెట్టి
బయట నింటను పరిహాసపాత్రు లగుచు
మిగిలినధనంబున యుకత యు మిగిలె వైచి
కడకు భిక్షాటనము సేయఁ దలఁచినారె

కొన్నివాళ్లు త్రాగినజాడయైన నా కెఱుక లేకుండఁ ద్రాగినపూట యింటికే రాకుండ దాని కేదియో కల్లకారణ మొకటికల్పించి దినములు గడిపితిరి. క్రమముగ నింత తెగించి కొంపలోననే త్రాగ నారంభించినారేమి?

లోభ——ఇంక దొంగతనమువలన నేమి లాభమున్నది? నీ కెట్లును తెలియనే తెలిసినది గాదా!

ప్రేమ——ఏడ్చినట్లే యున్నది జవాబు——అదేమియమృతమా-ఔషధమా! దానికి కోతలేకుండ, నసహ్యము లేకుండ, వాసనలేకుండ, యరుచియనకుండ——నేమని త్రాగుచున్నారు! ఇంతకన్న నావు పంచితము త్రాగరాదా? పుణ్యము వచ్చునఁట!

లోభ——నీ యల్లరివలన నిషామంతయు దిగిపోయినది. ఇఁకఁ బరుండ రాదా! చాలరాత్రి యైనది గదా!

ప్రేమ——నాయల్లరి కేమిగాని, మీ రిట్లు సంపాదనలేకుండ సారాయే మోక్షసాధనమని యెన్నివాళ్లు కొంప గుల్లచేయుచుఁ గూర్చుండఁదలంచినారు? (అనుబంధము. 10)

లోభ——ఇకనేం! నాల్గుదినములు తాళుము; తిరిగి వర్తక మెట్లుసాగింతునో చూడుము.

ప్రేమ——ఇంకను మీకు వర్తకముచేయుటకు బుద్ధి స్వాస్థ్యమునందున్నదా?

లోభ — కడసారి యొకవారము దినములు త్రాగి యిక త్రాగుడు మానివేయుదును.

ప్రియ — అట్టి మనోదార్ఢ్యము మీకుఁ గలదా!

లోభ — ఏల కలుగదు?

ప్రియ — ఐనచో నేఁటినుండియే త్రాగుడు నేల మానివేయలేరు?

లోభ — ఒక్కమాఱుగ మానివేయుట కష్టము గాదా!

ప్రియ — అప్పుడు మాత్రము కష్టము గాదా?

లోభ — అబ్బ! నా కిప్పు డేమియుఁ దోఁచకున్నది. రేపు నీప్రశ్నలకన్నిటికిని సమాధానములు చెప్పెదనులే!

ప్రియ — మీ తమ్ముఁడు వృష్టగుప్తుఁడు మన యింటినుండి వెడలిపోయిన తరువాత నెంతయదృష్టవంతుఁ డయ్యెనో చూచితిరా! — గోకులాష్టమినాఁడు గోవులపంచకు గతిలేనివాఁడు వట్టిరోజున నే పట్టుశాలువ తలకుఁ జుట్టినాఁడు. ఒంటిపూఁటతిండితో నొడలి సౌష్టవము తగ్గినవాఁడు కలహాసముతో కిలకిలలాడుచున్నాఁడు. పిల్లికి పిడుచ వేయుటకైన కొంపలో లేక బెంగటిలువాఁడు పెద్ద ధనపుమూట లభించినగానున తాండవము లాడుచున్నాఁడు — అతని సంగతి యేదియో మాచి తద్దసలాధర హాస్యము నెఱిఁగి యట్లాచరింపుఁడు.

లోభ — అబ్బ! వాఁ డిప్పు డంత వాఁడయ్యెనా?

ప్రియ — ఎచ్చటనో యాతని కొకధనపుపాతర దొరికినదని చిన్నవదంతిగానున్నది. మీ రేవిధమో నాలుగుమంచిమాటలాడినచో నారహస్యము వెల్లడించును. మీరు తప్పక రేపాతనివద్ద కేగి యారహస్యము నెఱింగిరండు.

లోభ — తప్పక వెళ్లెదను.

ప్రియ—నేను మరల రేపు జ్ఞప్తికి దెచ్చెదను. రండు చాల ప్రొద్దు బోయినది.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వి తీ య ర ం గ ము.

[అదృష్టగుప్తుని మందిరము]

[అదృష్టగుప్తుఁ డొంటరిగ ప్రవేశించును.]

అదృ—ఆహా! పరమేశ్వరుని చిద్విలాస మెంత వర్ణనీయము!

సీ సర్వసర్వంసహాచక్రవర్తులు భిక్ష
మో యని గుమ్మాల మొఱలు వెట్ట
సంకరజన్ములౌ చండాలురకు పూజ్య
రాజ్యాధికారగౌరవము గల్గ
పరమభక్తవరేణ్య పాపాత్ములగు దుష్ట
దనుజుల కౌఁగిళ్ళఁ బెనఁగులాడ
పదివేపురంధ్రుఁ బతివ్రత లైనకులటలు
శ్రీరంగనీతులు చెప్పుచుండ
దివ్యమానులు చెఱల బాధింపఁబడఁగ
దొంగలై రాగులే జగద్గురులు గాఁగ
జానిసకు జాగసీడవై పరమపురుష!
చోద్యముగ లోక మొటు ద్రిప్పుచుంటివయ్య.

[తెరలో]

అయ్యా! తమయన్నగారు వచ్చి వేచియున్నారు

అదృ—శీఘ్రముగ రమ్మనుము. (స్వగతము) ఏమి యీవిపరీతము!

[లోభగుప్తుఁడు ప్రవేశించును.]

లోభ—తమ్ముఁడా! అదృష్టగుప్తా! క్షేమమా!

అదృ—ఆః!- నీయనుగ్రహమున నిట్లు క్షేమముగ నుంటిని.

లోభ—

ఉ. తమ్ముఁడ! యెన్నినాళ్ళకు, ముదంబున సిన్గనవయ్యెనయ్య! భే
దమ్ము తొలంగ బాంధవమతమ్ము జెలంగె మహీయమౌ విరో
ధమ్ముఁ దలంచి చింతిల కెదం, గతచింతను నీవుమయ్య; కా
లమ్మపుడట్లు వక్రమయి లాతియొనర్చె సహోదరత్వముఁ.

అదృ—సోదరా! గతజలసేతుబంధన మేల? మీరు తొలుత నిం దాసీ
నులుగండు; సావకాశముగ మాటలాడుకొందము.

లోభ—(కూరుచుండును)

(సేవకుఁడొకఁడు ఫలాహారముల తెచ్చిపెట్టును.)

లోభ—అయ్యయ్యో! ఇప్పుడే కడుపునిండ తినివచ్చితిని. ఇప్పు డివి
యన్నియు నేల?

అదృ—(నవ్వుచు) అన్నయ్యా! ఇది స్వధనసంపాదితముగాని మన
పితార్జితము కాదు. నీవు నాకు దాయభాగముగా నిచ్చినది
గాదు. సంశయింపక నాయానందముకొఱకైన కొన్ని ఫలా
హారములను భుజింపక తప్పదు.

లోభ—నిన్ను చిన్నబుచ్చనేల? అటులనే కానిమ్ము (తినుచు నలుసం
కలఁజూచి) తమ్ముఁడా! నీవు దాయభాగ మిచ్చినవి కావని
నన్నెత్తిపొడిచితివి. ఈ నీయైశ్వర్యము నెదుట నాసిరి యెంత?
అందు నీకు రాఁగలభాగ్య మెంత?

అదృ—అన్నయ్యా! లోకుల వెఱ్ఱియేకాని- ఎవరి యదృష్టము నెవ్వరు
మార్పఁగలరు?

గీ. మహిగతాగత నిఖలకర్మఁబులకును
ప్రజలు కర్తలమని గర్వపడుట తప్పు;

అసహాయవాదివై యార్భాట మొనరించు
వాఁడు శేలను కల్లుపాక దూఱు
ధర్మపీఠమున జూదరుల శిక్షించిన
వాఁడు మేజిడీపేక లాడుచుండు
సత్యబోధను పత్రశాలలం దొనరించు
నొజ్జ లనృతం బాడు నుపిదతోడ
గీ. రంగమున ధర్మరాజపాత్రంబు దాల్చి
కాలిచెప్పులకొఱకు నాగ్రహము దాల్చు
సర్వధర్మాచరణపూర్వనిర్వాహుండు
జనులలో నుండఁబోవఁ డీశ్వరుఁడు దక్క.

లోభ—కావున నీధనము నీకెట్లు లభించిన సరే—పరమేశ్వరదత్తమగుదానిని నీ వనుభవించితివి కావున దోషము లేదు. నాకొకింత తద్వృత్తాంతము నెఱిఁగింతువేని విని యూరకానందించెదను.

అదృ—అన్నయ్యా! ఎట్లు వచ్చిన నేమి? దొంగతనమో దొరతనమో-నీతమ్ముని యభ్యుదయము గదా నీవు కోరునది?-చాలును. ఇంతటితో నాప్రశంస కట్టిపెట్టుము. సోదరా! చతురక్షేమమే గదా!—

లోభ—(తనలో) వీఁడెందును లోఁబడకయున్నాఁడు. చతురయాశఁ జూపి యీరహస్యమును వెడలఁగ్రక్కించెదఁగాక! (ప్రకాశముగా) తమ్ముఁడా! చెప్పమఱచితిని. చతుర నీకొఱ కెంతయో బెంగగొనియున్నది. నాపై నీకు కొంచె మాగ్రహ మున్నను—ఆబాలిక నీప్రేమము నందఁదగినది గదా! దానికొఱకైన మా యింటి కొకమారు రాఁగూడదా?

అదృ—అన్నా! వెనుక నీవు నన్ను తన్నిన పదతాడన మింకను స్మృతి

యం దున్నది. నేను మఱతుననుకొంటివా ? అయినను "పితృ సమో జ్యేష్ఠ" యను శృతి ననుసరింపవలయును గదా! నీవు వలచినకాంతను వలచితినేని నాకన్నులు పోవును గదా !

లోభ—తమ్ముఁడా ! గతకృత్యము లన్నియు స్వప్నప్రాయములుగ మఱువవలయు నని నిన్నుఁ బ్రార్థించియుంటినే! తిరిగి నాని నేల మరల మరల వచించి నన్ను వంచింపఁ దలపోసెదవు ? నీమన సింతకఠినమా? ఆచతుర పెద్దవాడఁ నగునాతోడ నేమి సుఖం పఁగలదు ? అది యెన్నటికైన నీధనమే కాని నాది గాదు. ఆ నాఁడు దుర్విధిపరిపాకమున నీతోడ నే నెట్లుకలహించితినో, అట్లే—చతురయందు నీకుఁగల ప్రణయమునుసయిత మాటంక పఱచితిని గాని వేఱుకాదు. దినము లొక్క తీరుగ నుండునవి కావు. మనస్సు లొక్క భావమునందు నిలుకడఁ గాంచునవిగావు. ఆదినములు పోయినవి. వానితోపాటు నీదరిద్రదేవతయు నా యిల్లు వదలిపోయినప్పుడే వదలిపోయినది. ఇప్పుడు నీసోద రుని దయజూడుము. నాయింటికి రమ్ము. చతురతో నానంద ముగ మాటలాడుము. నీ కభ్యంతర మేమి? నా యిల్లు నీదికాదా! నా ధనము నీదికాదా ! ఏకగర్భజనితుల మైన మనలో మనకు భేద మేమున్నది ?

చ. అనుజుఁడనైన నాపయిన నాగ్రహ మూనకుమయ్య, నాపయిం గనికర మింత మానిసను; కంజదళాయత చారులోచనన్ ఘనకుచయుగ్మ నా చతురఁ గాంచుటకైనను మద్గృహాంతరం బున కరుదెంచుమయ్య; మన ముందటివైరము విస్మరింపఁగన్.

అదృ—(తనలో) ఎంతయైన నీతఁడు సోదరుఁడుఁగదా! అదిగాక గర్వ భావవర్జితుఁడై నాతోడ నతిదీనంబుగ భాషింపుచున్నవాఁడు. ఏకారణముననో యొకింత పొరపుగల్గినమాత్రమున సన్నిహిత

రక్తబంధువులఁ గాదనవచ్చునా? తెగినదాకఁ ద్రెంపుటకర్తవ్యము గాదు. అదిగాక సీతనిత్తో నిసమయమున విరోధపడితినా—యిఁక చతురనా కెన్నటికి లభింపదు. కావున సీతని కోరికఁ దీర్చుటయే మంచిది. (ప్రకాశముగా) బంధువాత్సల్య పరిపూర్ణ మహోదరా! సహోదరా!

గీ. తండ్రివైనను నీవె; సోదరుఁడవైన
నీవె కాకన్యబాంధవు లేరి నాకు?
ఇంతలోన క్షమాపణ మేఁలనయ్య,
నేను నీదాసుఁడను గానె మాననీయ!

లోభ—సోదరా! నీబంధువాత్సల్యమును నే నెఱుంగనా! నన్నొక్క మారు కౌఁగలించుకొని నాయలమటఁ దీర్పుము.

అదృ—(కౌఁగలించుకొనును.)

లోభ—అదృష్టగుప్తా! ఇప్పుడుగదా నాసోదరుఁడ వైతివి? నే నేల నీయైశ్వర్యాగమన కారణముం బ్రశ్నించితో యిప్పుడు వినుము.

గీ. సత్వరము లభించిన నీకు సంపదలకు
సంశయించుచు నుండిరి జనులు నిన్ను
దష్టజననిందలకుచోటు దొలఁగ, నే య
పాయము నురాక గాపాడవలదె చెపుమ!

[తెరలో]

బాబూ! అన్నగారికిని, తమకును భోజనము సిద్ధమయినది.

అదృ—అన్నా! నాధనలాభవృత్తాంతమంతయుఁ దమకు భోజనసమయమున నెఱింగించెదను రండు.

లోభ—అట్లే కానిమ్ము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

3 వ రంగము.

[కరటకుఁడు దమనకుఁడు ప్రవేశము.]

కర—దమనకా! వంగలేనివాడు దొంగలలో గలసెనన్నట్లు—పనిపాటలుచేతగాక బందిపోటుతన మారంభించితివటరా! నీతాడు తెగ- నిన్న బీడీముక్కకు గతిలేనివాడ వీదినమున బిళ్ళకుడుముల వంటి పదిరూపాయలను దెచ్చితివి!—మన యదృష్టగర్తుని మైశ్వర్యదేవత నిన్నేమైన పూనినదా యేమి?—

దమ—అదృష్టదేవత యేమో కాని—అమ్మవారుమాత్రము పూనినది రా.

కర—అది యేమి ?—

దమ—నిన్న రాత్రి నిద్రపట్టక తిన్నగా బయలుదేరి పాములపుట్టవీధిని పోమాలమ్మ గుడీవద్ద జాతరజరుగుచుండగా చూతమని వెళ్ళితిని. ఇదివఱకు నాకు కొంచెము ఏదోసంబంధ మున్నదొకతె శివముపట్టి వేపమండలు చేతబట్టుకొని యూగుచున్నది.

కర—అబ్బా! నిజముగా దానికి శివము పూనినదటరా!

దమ—అబ్బే!-శివమూ లేదు—శవమూ లేదు. నన్ను జనములోనుంచి యెప్పుడు చూచినదో మెల్లగా కన్నుగిలిపి—అబ్బె-అబ్బె-అనుచు నాదగ్గఱకువచ్చి, వేపనారతో కట్టి పసపుగాచిన తాడు దీసికొని ఛెళ్ళున నావీపుపై నొక్కటి తగులించినది ఆదెబ్బతో నా కొడలు తెలియకుండ వణుకుచుకొని పడుచుండగా నా కమ్మవారుపూనిన దని భ్రమపడికాబోలును పదిమంది నన్ను బట్టుకొని వీరణములు, డప్పులు, చేగంట పిల్లులుపడ ఢమఢమ ఢమ ఢమ వాయించిరి. నాకు తెలివి వచ్చిరాకముందే యింకొకడు బుడ్డెడుసారా తెచ్చి నా నోటబోసెను. దానితో నాకును అమ్మవా రావేశమై పోయినది. అప్పుడు నావలపు

గత్తె వచ్చి నా భుజములపై చేయివైచి యథేచ్ఛగా నాట్య మాడసాగినది. అబ్బబ్బ !-ఆసౌఖ్య మేమిసౌఖ్య మనుకొన్నావు?- మా కూరిపోడుగునా ఋగ్గిలాలపాగలే ! ఎక్కడజూచిన స్నానలే ! ఎవరినిజూచిన కానుకలిచ్చేవారే ! ఆసందున దాని మెడలోనున్న పుస్తెలబొందును నేను త్రెంపుకొన్నది కూడ నది చూడలేదు. అదిగో ఆబాపతు రూపాయిలివి !—

కర—సెబాస్ రా ! దమనకా ! మంచిపని చేసితివి.

దమ—సరే కాని- నీవదాటున నన్నమాట నాకుపదేశ ప్రాయముగా నున్నది సుమా !

కర—ఏమాట ?

దమ—వంగలేనివాడు దొంగలలో కలసె నన్నమాటయే ! ఈలోభ గుప్తునిదగ్గర పాడుకొలువు మన కెన్నాళ్ళురా! జీతమైనను సరిగా నిచ్చినపాపమున బోదు- సరిగదా, తిట్లు, కొట్లు తప్పుటలేదు.

కర—అట్లయిన నిప్పు, డేదొంగలలో కలియ దలచితివి ?

దమ—ఈచుట్టుప్రక్కల నేదో దొంగలగుంపు తిరుగుచున్న దని కొంచెముగా నాకు తెలిసినది. అందు చేరినచో నా కేమైన లాభింపగలదేమో యని యున్నది. పిల్లా మేక లేనేలేరు- సరే కదా, కల్లునీళ్ళకైనా కానిడబ్బు లేని గతియేమిరా ?—

కర—ఐనను, నీవంత తొందరపడకు. అమ్మగారు నాతో నొకమాట నేడు పొరబాటున నోరుజారినది.

దమ—మనకు లాభించునదేనా ?

కర—జరిగినచో లాభించునేమో యనియే తోచుచున్నది. ఐనను నా కావృత్తాంతమేమో పూర్ణముగా తెలియలేదు. ఎక్కడ నో సంచులకొలది నేడు ధనము దొరకుననియు, దానికొఱకు బాబుగారు వెళ్ళెదరనియు ప్రమద చెప్పినది.

దమ—ఐన మనకేమి లాభము! ఇదివఱకే లేకము సంచులకొలది గణింప
లేదా—గణించిన మనహొయిడిలో పడెనా!—

కర—అదికాదు. ఇది గణించుచుండ వచ్చునది మనకు బహుమానములు దొరుకును.

దమ—పచ్చియమేధ్యమును తిను పరమునిఘంటాలుగదురా!—

ప్రమద—(ప్రవేశించి) కరటక దమనకులారా!! ఇంక నిచ్చట నేమి చేయుచుంటిరి? ఇంటిలో నెంతపని యున్నది!

దమ—ఏమిచేయుమన్నావు! కానిలేక కడుపు కాలుచున్నది. క్రిందట మూడు నెలలజీతమియ్యలేదని ఒకరితో నొకరము చెప్పుకొని ఏడ్చుచున్నాము.

ప్రమ—దమనకా! విచారింపకుము. నేడే మీకు బహుమానములు కూడ దొరుకును.

దమ—ఎప్పుడు?—చచ్చిన తరువాత?

ప్రమ—ఆ!—ఎవరు చచ్చిన తరువాతరా! తులువా!—

దమ—మే మాకలిచే చచ్చిన తరువాతనా యని యనుచున్నానమ్మా! ఒకరినేల యందును? బాబుగారి నాటమాట యనిన నాజుట్టు పీకి యూడ్చునని మొఱ్ఱుగినటుక్కా!

కర—ఛీ! ఛీ! అసందర్భపుమాటలాడెదవేమి? రా! రా!

(నిష్క్రమింతురు)

ప్రమ—ఆహా! అదృష్టగుప్తుని ధనరహస్యము నెఱింగి నానాథుని నైన మాగుమాడను కట్టుటను గాడిదెల నిచ్చి పంపంగా నీతులువదమనకుఁ డిట్లు విరసోక్తు లాడెనేమి? ఊ—వీనికి విచారమేల? ఆహా! ఇంక నే నెంతో భాగ్యశాలిని గావచ్చునుకదా! అదృష్టగుప్తునికొఱకును, ఆదొంగలకొఱకును దమ్మిడీ కాసు మిగులనిత్తునా! (నిష్క్రమించును.)

4 వ రంగము:—మైరావణుని గుహ.

మైరా— (అనుబంధము 8)

పరివారములారా! నేఁడు మన కత్యంతప్రియకరమగు నమావాస్య. సురాత్ముఁడగు సూర్యుఁడు పశ్చిమశైలంబునఁ గ్రుంకుచున్నవాఁడు. మనలఁ గన్నతల్లివలె గాఢాంధకారము దిశాముఖములందు సాంద్రముగ గ్రిందుకొనుచున్నది. మన పంచకల్యాణులెల్ల వేమెడలు నిక్కించి ప్రయాణంబుల కాయత్తంబులగుచున్నవి. హెచ్చరిక! హెచ్చరిక! కాళీమాత కరుణారసము మనపైఁ బ్రవహించుచుండ భీతి రవంతైన లేక నప్రమత్తులై కార్యంబుదెసవారలు గావలయును. మీ కరవాలంబులు సమయమొదవిన మానవరక్తపానంబున నుద్యుక్తంబులై యుండునుగదా! మీ స్వేచ్ఛావిహారంబులకీరాత్రియే పరమావధి. ఈ రేయి మీ ప్రచారంబుల నాటంకపఱచిన దండగీండ్ర నెవ్వరినైన సరియే ప్రాణంబులతో నుండనీయకుఁడు. మీశత్రువులకొఱకు కాలయముండే తన యమపురకవాటంబులను స్వేచ్ఛగాఁ దెఱచియుంచినాఁడు. ఈ యమప్రతినిధి యపర మైరావణుఁడీమైరావణుఁడు మీ కాజ్ఞ యిచ్చుచున్నవాఁడు.

సీ. పదనుకత్తులతోడ నెదురైన పగతుర
 నభయతఁ జీల్చి చెండాడవలయు
బాటసారులపైన బడి కాలుసేతులఁ
 గట్టి కన్నుల దుమ్ము గొట్టవలయు
పౌరుషంబును జంపు నపభీతిని దోలి
 కడుసాహసం బెదఁ గాంచవలయు
తనరు రాత్రించరత్వంబు సార్థకముగా
 భయదస్వరూపులై ప్రబలవలయు

ఎవడు మన కీడు జగముల నెంచ దలంచు
కాలునబ్బకైనను బొమ్మ గట్టవలయు
రుధిరమే పానకంబుగఁ గ్రోలవలయు
నిలను మైరావణుని పేరు నిలుపవలయు

దొంగలు—జయ్- కాళీమాతకు జయ్

మైరా—పరివారములారా! ఇదే మీకరవాలంబులను పైకెత్తి కాళీమాత నొక్కమారు స్తోత్రము జేసి బయలుదేఱుఁడు. మహిషాసురమారణప్రతాపశాలినియు, ప్రచండభైరవస్వరూపిణియు, రుధిరాస్వాదనప్రమత్తయు నగు కాత్యాయనీదేవియే మనకార్యంబులకు మార్గదర్శిని. ఏదీ!- కంఠముయెత్తి మరియొకమారు కాళీస్తోత్రము చేయుఁడు.

అంద—జయ్- కాళీమాతకు జయ్.

(అనుబంధము 8)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

[లోభగుప్తుఁడు ప్రవేశము.]

లోభ—ఆహా! ప్రమాదమునుండి భగవదనుగ్రహమున బయలువడితిని. ఆచోరులు తమ యశ్వంబుల నెక్కి యాదారిగా నరిగిరి. నేను వీరి దృష్టిపథంబునం బడియుండిన నన్నివఱకే రెండు తునకలు జేసియుందురు ఔరా! వీరిమొగంబులు నింతైన శాంతరసము బొడకట్టదే! పెద్దపులిగుహయందుఁ జిక్కిన మేకచందంబున నే నీగుహఁజేరి నిష్కారణమరణముపాలు గావలసివచ్చునేమో!—ఆ! అటులేల జరుగును. ధనము లభించిన యంతనే మరలివత్తునుగదా! ఆ! మఱచితి—వాతమ్ముఁడు వచించిన దదేమిమాట?-బలోత్తమా!-కాదుకాదు చలోత్తమా! అదియునుగాదు. ఖలోత్తమా!-కాదు- ఆ-స్మృతికి వచ్చినది.

తిలోత్తమ "జయ్ తిలోత్తమ" యని పల్కుటతోడనే యీ కవాటంబులు విడిపోవుననిగదా నాతమ్ముఁడు చెప్పెను. నేనటు లేల చేయకూడదు. (దగ్గర కేగి) ఓహో! చలోత్త-కాదు-కాదు-జయ్ తిలోత్తమా!

(గుహ తెఱువఁబడును.)

లోభ—భళి! భళీ! తమ్ముఁడా! తమ్ముఁడా! అదృష్టగుప్తా! నీకు చిరాయుష్యము గలుగుగాక! నీనోట నమృతము వర్షించుగాక! ఓ శెట్టిలోభగుప్తా! పరమాత్ముఁడు నీ కీమహాధనరాశుల జూపఁగా—నిప్పుడింక మొద్దువలె నిలువబడియుంటివేమి? వహ్వా! వహ్వా! చతురా! నీపంటపండినదే! ఇంక నీవిశ్వాసము నన్నేల వరింపవో చూచెద. ధనలక్ష్మికి నాపై నెంతయనుగ్రహము గల్గినది. ఓహో! నేనిదియంతయు ననుభవించుట కీశ్వరుఁడు చిరాయువు మిచ్చెనో-లేదో-నాకిది యొకవేళ కలకాదుగదా! (చేయి కఱచుకొని) కాదుకాదు. ఇది నిక్కువమే! కలగాదు. హాయి. హాయి. నాకన్ను లింతధనము నెప్పుడైనఁ జూచెనా? ధనము-ధనము- ధనమే ప్రాణము. ప్రాణము పోయినఁ బోవుఁగాక! ధనము పోవచ్చునా ?

(లోపలకుఁ బోవును. తలుపు మూయఁబడును)

[దొంగలతో మైరావణుఁడు ప్రవేశము.]

(అనుబంధము 8)

మైరా—(గాడిదలను జూచి) ఆఁ! ఏమందభాగ్యుఁడు నాకఱుకత్తికి బలిగాఁదలంచి నాగుహచెంగట నడగుపెట్టినాఁడు. హూం- ఎవడు భయములేక- పెద్దపులి మీసములతో నుయ్యాలలూఁగ నెంచినవాఁడు- బుసలుకొట్టు పాముల నాలుకలచెంతఁజేరి యే యదృష్టహీనుఁడు తెద్దర శాగ్నిజ్వాలలయందు భస్మీభూతము గాఁదలంచినవాఁడు?

1 దొంగ—మహాప్రభూ! ఏమున్న? జగజ్జంతగు మీపరివారము లుండఁగా- మీకాగ్రహంబు గల్పించిన పాపాత్ము లెవ్వరు?

2 దొంగ—మైరావణసార్వభౌమా! ఆజ్ఞాపించుము. [illegible] నుంటిని! ఇప్పుడు మీయాహ్లాదమయంబగు నూతనోత్సవంబు నుద్భవింపఁజేసిన ఘోరకార్య మేమి? తత్కార్యంబునకు హేతుభూతుఁడగు పాతకుని బరిమార్చి వాని శిరంబును మీపాదముల నుంతుము.

మైరా—ఛీ! ఛీ! దివాంధములారా! కన్నులు మూసికొనియుంటిరా? శరీరములు మఱచి యుంటిరా?—బుద్ధిలేని మిమ్మెవ్వఁడో టక్కరి మోసపుచ్చి- యీప్రాంతంబులఁ దిరుగుచు మనగుట్టు వెలిబెట్టఁదలంచిన మోసకృత్యము నెఱుఁగక నన్ను ప్రశ్నింపుచుంటిరా! మందబుద్ధులైన మిమ్ము నిందించినను లాభము లేదు. ఆవేషంబులు మీకన్నుల కగుపడలేదా?—గుహాముఖముపఱకు గనపడుచున్న యాకొత్త మనుజుల జాడ కొత్తవారివని తెలిసికొనలేకుంటిరా!—ఆపాపి యెవ్వఁడో గుర్తించి కనిపెట్టి నాకడ నుంపలేని మీప్రాణంబులను బాయువారని యెఱుంగుఁడు.

(అనుబంధము 11)

మైరా—చాలు చాలును—యింత మీరు చెప్పినవెల్ల గుహాంతరమున డించిరండు- పరపక్షికర్తవ్య మాలోచింతము. "జయ్ శీలోత్తమ"

అంద—(గుహా తెరువబడగా లోపలికరిగి లోభయుప్తుగ పట్టితెత్తురు)

(అనుబంధము 12)

మైరా—రే! కపటక్రియాచరణా! ఎవ్వఁడవునీవు? నిర్భయముగా నిందుజొచ్చుటకు నీకెంతసాహసము. ఇది జగత్ప్రసిద్ధుఁడగు

మైరావణుని సహాయుని యెఱుఁగవఁటరా? టక్కరీ! మిక్కిలి యగు ధనంబు దక్కునని భీతిలేక— ప్రాణంబులపై నాశలేక-నీ కార్చిచ్చు నరచేతఁ బట్టుకొంటివేమి? నీ పాపగుణములతో? రాలు గొట్టెదను. నీనోరు పెకలించి హాసనంబు గ్రుచ్చెద-నీ వెచ్చని నెత్తురుతో కాళీమాత నభిషేకం చెద—గడగడవణఁకుచు మొఱ డువలె నిలిచెద వేమి? మాగుట్టు వెలబెట్టి బట్టబయలు జేయ సమకట్టిన కట్టడివైన నిన్ను బట్టి పాలార్చెద. నీశరీరంబును రెండు నీలికలు జేసి యీగుహాకు తోరణముగఁ గట్టెద- ఎవ్వఁడవు నీవు?

లోభ—(భయముతో) మమమమ మహాప్రభూ! రరరరరక్షింప వలెను.

మైరా—రే! చెనటీ! పిఱికిపందా! (కాలితోఁదన్ని) ఎవఁడవునీవు? నిను మాయిక్కవ మెఱింగించిన చండాలుఁడెవఁడు? మీరింక నొదలుగలరు? వడవడ వణఁకెద వేమి? చెప్పెదవా—చంప వలయునా? ఇదిగో కరవాలము!

లోభ—(భయముతో) రరరరరరక్షింపుము—రరరరరరక్షింపుము.

మైరా—(కాలితోఁదన్ని) ఛీ!-వీనినోట మాటయే వెలువడుటలేదు. భీతిచే వీనిప్రాణము లిదివఱకే సగముపోయినవి ఇఁక వీనిని వదలిన నపాయముగలదు చోరులారా! వీనిని నిలువున కత్తితో రెండుతునకలుగా ఖండించివేసి మన దుర్గమదుర్గంబున వ్రేలాడదీయుఁడు. కాపుకాపుమని కాకులుగట్టి కాకులు వీని మాంసముం బొడుచుకొని రక్తంబుపీల్చి సుఖింతురుగాక!

(అందఱుఁ గలసి లోభగుప్తుని చంపుదురు)

(తెర వ్రాలును.)

ఇది చతుర్థాంకము.

ఆలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము.

పంచమాంకము.

[కరటకుఁడు సారాబుడ్డితో ప్రవేశము.]

కర—దీని తల్లిసిగదరంగ! ఈతకల్లంటే యీతకల్లుగాదురా నాసామి రంగా! దొర్లు- మహారాజులు- గొప్పోరు- సరుకుబురుకున్నోరు- గరాణావోరు- చికెట్లాటా- బుసికీలాట- పెళ్ళెచ్చన్లంట- యేటేటో తాగుతారుగాని- మహారాజా- ఈతకల్లు సుజా దేనికీలేదు. సాకబార్రైనా- మైమొత్తించి సిరిసిరి కొట్టేసింది; కిందేడు లోకాలు మీదేడులోకాలు కప్పాన బుడుసికోపులాగ గాలిలో ఆడిపోయినాయి— దొర్లు భూమి తిరుగుతూందని తాగినప్పుడు కనిపెట్టేశారు బాబూ! ఆశికి భూమొక్కటే తిరిగిందిగాని యీతకల్లు పట్టుమీద నా కిల్లూ-మాకీ-కలిగ్గుమంతా గిర గిర గిర గిర గిర తిరిగిపోతూంది నాసామీ!...........బాబూ- తాగుతానని నవ్వాలంటే తాగనో ళ్ళెవళ్ళూ లేరూ—

పాట ధన్యాసి—ఆది.

తాగని వాడెవ్వడురా యెంకా।
తాగుడు దోషంబేమిటిరా॥ తా॥

తెల్లవారగనె నల్లమందు వేసుకున్న వాఁడు పోవకను ।
చల్లగ హోటలులోన దూరి నవనాగరికముగా కాఫీనీళ్ళను॥ తా॥
సోడావాటరు యనుచును దానిని తాగెదరిక ముద్దులోన ।
నీటుగ కళ్ళుబిగించి పొగాకును మేటిసిజరు సిగరెట్టు ముక్కను॥ తా॥
ఫోర్సు లేనిమనుజుఁడు నలుగురు గాయకులను గ్లాసులోన పోయించి।
అందులోన నైసునువైసుంచి యందమైన సోడా లిమనేడులు॥ తా॥
తాగుటకేదియు దొరకనప్పుడును తాగుడుసురచే నెవ్వఁడురా ।
వేఁడిబుగ్గ దాహంబునప్పుడు బాగుగ చెంబెడు మంచినీళ్ళ
యుర॥ తా॥

[ప్రమద ప్రవేశము.]

ప్రమ—ప్రాణేశ్వరుఁ డింకను నేఁడు దినములైనది మరలి రాని కారణము తెలియదయ్యె; నోటనన్న సమంగళముగాని- యాచోరుల గుహాంతరము నం దేవిధముగా జరిగిన నేమిగతి? ఛీ! ఛీ! నేనెంత మాట తలంచితిని? లెక్కలేని ధనసంచయంబుల నిచ్చును దొంగలా మ్మగుటచేత, సింహికిఁ దెచ్చుటకు భయపడుచు మఱొక్కచో దాఁచఁ బ్రయత్నించుచుండెనో- కాక సంపాదించిన మణిసంచయంబులను మార్చి ధనముగా నొనర్పఁ దగుచుండెనో. ఏదియొకటైన నీవిషయమున మెలకువగ నుండుటయే మంచిది. ఏమోకాని యెంతసరిపుచ్చుకొందమనుకొన్నను నాచిత్తము కీడునే శంకించుచున్నది. కరటకుఁ డేఁడి? కరటకా! కరటకా!!

కర—(తూఁగుచు) ఏటిబాబూ! తాగితే-నే నా శీళ్ళడబ్బెట్టితాగేనా! ఏలంజకొడుకు నకిచ్చాడేటి?

ప్రమ—(తనలో) ఈనీచుఁడు తలముక్కలగునట్లు త్రాగియున్నవాఁడు నోరువిప్పిన పాడుకంపు గొట్టుచున్నది! (ప్రకాశముగా) ఓరీ! కరటకా! కరటకా!

కర—(తూగుచు) ఎవళ్ళురా? నాకు సిర్రెత్తిపోయిందంటే సూసుకోండ్రా మరి!

ప్రమ—(కాలితోఁదన్ని) ఛీ! దురాత్మా! కన్నులు విప్పిచూడుము.

కర—(భయముతో) బాబూ-బాబూ- తాగలేదు బాబు- వోల్లమాలినోళ్ళబద్దాలాడేరు- నామీద.

ప్రమ—ఛీ! త్రాగుబోతుమాటను మానివేయుము. నీయజమాని యేడి?

కర—యిసికితాగి యింగిలీషుకల్లులో తూగుతున్నాడేమో—

ప్రమ—ఛీ! తులువా! అసందర్భప్రలాపము లాడకుము.

కర—(తనలో గొణుగుకొనుచు) అచందర్భమేంటి బాబూ. బాబుగారు చుక్కేసుకోట మబద్ధమేంటి? నేనుగాదు బాబూ బట్ట సాటు నెట్టుకోని బుడ్లకు బుడ్లు తెచ్చేసేవోణ్ణి—

ప్రమ—ఛీ! నిన్నుచూచిన నామొదలు మండుచున్నది. ఇక్కడినుండి నీవు శీఘ్రముగ నావలకుఁబొమ్ము.

కర—అంటే సాగా బాబూ- తాగినోడితో మనకేంమాటలు.

(నిష్క్రమించును.)

ప్రమ—ఆహాహా! ధర్మప్రాణసందేహభావవ్యాళము ప్రాణానిలంబులంబట్టి పాలార్చుచున్నది. కల్లోలసాగరంబువలె మనంబు క్షోభించుచున్నది. నాధునకేదియో కీడు మూడినదనుయే నా నిశ్చయము! ఏమిచేయుదును? ఎవ్వరి నేమందును?

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—అమ్మా! మీరు చెప్పినప్రకారము పూలమాలలు కట్టితిని; గంధముతీసి సిద్ధముచేసితిని.

ప్రమ—ఓసీ! పాపాత్మురాలా! నానాధుఁడదినము ధనముతోవచ్చునని సంబరపడి - పూలమాలలుగట్టి- గంధము తీయువలసినదని చెప్పితిని. ఎంతయేడ్చుచు పూవులుగ్రుచ్చితివో-నీయుసురు తగిలి

[అదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశించును.]

అదృ—వదినా! అన్నగారింకను రాలేదా?

ప్రమ—నాయనా! అదృష్టగుప్తా!- వచ్చితివా!- ఇటు కూర్చుండుము. ఇప్పుడు నీకొఱకే కబురంపవలయునని యుంటిని.

అదృ—వదినా! కూర్చుండుటకు తగినసావకాశము లేదు. తొలుత అన్నగారి వృత్తాంతమేమో చెప్పుము.

ప్రమ—ఏమిచెప్పుదును నాయనా! ఇఁక నే వచ్చెదరో, ఇఁక నేవచ్చెదరో యని రాత్రియెల్ల వేచి ప్రజాగరము చేసి వేసరితిని. ఇప్పటి వఱకు వారిజాడయే లేదు. ఆప్రదేశ మంతటిదూరమున నున్నదా యేమి?

అదృ—ఏమీ? ఇప్పటివఱ కింటికి రానేలేదా? అట్లయిన నేదియో మహాపాయమే సంభవించినదని తలంపవలసి యున్నది.

ప్రమ—ఆ-ఆ-నానాథున కపాయము గలిగియుండునా! అదృష్టగుప్తా! ఇప్పు డేమిసాధనము? ఆచోరులు నానాథుని వధించిరనియే తలంతువా?

అదృ—వధించిరో సాధించిరో- ఇప్పు డేదినిర్ణయింతమన్నను వీలులేదు. మీ రల్లరిచేయవలదు. మనమిపు డెంతమెలకువతో మెలగిన నంత శ్రేయము. నీభర్త తమ్ముఁడని నన్ను కనికరింపక నైశ్వర్య మదంబున నింటినుండి గెంటించినను రక్తసంబంధవాత్సల్యము నన్ను వదలఁ జాలదు. కష్టకాలంబున నేను మిమ్ముఁ గాపాడక తప్పదు. మీరు కలవరమును మనంబుననే దిగమ్రింగి యుండ వలయును గాని గందరగోళ మొనరింపకుఁడు.

ప్రమ—అయ్యో-అయ్యో-నా కింకేది దిక్కు? నాథుఁడు మొన్నటి యుదయముననే లేచి యీపాడు చతురమొగము జూచెనమ్మా! పాడముండ-దీని మొగమున నిప్పులు పోయ.

అదృ—ఆ-ఆ-దాని నేల నన్యాయముగా తిట్టెదవమ్మా!

ప్రియ—ఇంత యన్యాయమున కీముండయే కారణము నాయనా !

చతు—అయ్యో! నేనేమి చేసితిని?

అదృ—వదినా! ఈచతుర......చతురా! నీవు పొమ్ము.

చతు— (నిష్క్రమించును.)

అదృ—ఈచతురను నీ వీసందిగ్ధసమయమున నీరీతి కారుణ్యాముట తీరని కారామికి కారణమగును. దానిని నీ వెంత పెంచినను సన్నిహితురాలు కాదుగదా! మనరహస్యంబుల నన్నిటి నెఱింగిన దీనితో మన కిప్పట్టున చెలిమి శ్రేయంబు గాని-కర్జంబు కర్తవ్యము గాదు. దీనిని నీవిఁక నేమియు నాడకుము. తప్పున్నను తగవు పెంచవలదు. నీవిఁక లోని కరిగి శాంతచిత్తవై యుండుము. నేను మిగిలినపని చూచుకొందును.

(అనుబంధము 14)

ప్రియ—నాయనా! అట్లే చేయుదును. ఇంత కన్న నేనుచేయువలసిన దేమున్నది?

(నిష్క్రమించును)

అదృ—ఛీ! ఛీ! ధనాశాపిశాచ మెంతో చెడ్డది. ఇంచుల కేమిచేయ వచ్చును. తిలోత్తమ యనుమాటనువిచి నాయన్న గుహాలోన చిక్కుపడి వారిచేతులలో మరణించి యుండునని తోఁచుచున్నది. కానిమ్ము. ఏమైనను తడవుచేసిన కార్యముగాదు. తొందర పడవలయును.

(నిష్క్రమించును)

రెండవరంగము.

మైరావణునిగుహ.

[లోభగుప్తునిశవము రెండుతునుకలుగాఁ గట్టఁబడియుండును]

మైరా.—సరదారులారా! మనరహస్యము నెఱిఁగి మన ధనధాన్యం బుల నపహరింపఁ దలఁచిన దురాత్ముఁ డీపాతాళగుహాముఖంబు నను వ్రేలాడదీసితిమిగదా! ఇట్టికుష్టుల కందఱ కిది ప్రాయశ్చిత్త సూచకముగా నుండునుగాక! ఈమైరావణుండు దండిమగల గుండెలఁ దీయు గండరగండండని జగం బెఱుంగుఁగాక! మన గుహామర్మంబుల నింక నెంద ఱెంద ఱెఱింగి యుండిరో మనము ప్రయత్నించి యాంతులువలంబట్టి పాలార్చి యిట్టులే యొనర్ప వలయు. లేదేని యెంతమోసంబైన నగును.

సీ. మనగుహామర్మంబులను బొడగాంచిన
కలుషాత్ములను బొడగాంచువఱకు
అత్యంతమాయారహస్యరూపంబుల
వారి యాగడఁ బసిపట్టువఱకు
యీయనేకజగముల నెంగఁదూఱిన వాని
శిరము వేయివ్రక్కలు సేయువఱకు
దోర్దర్పమునఁ దునాతుక్కలు గావించి
పీడక చీల్చి చెండాడువఱకు
వంచకులెల్ల నాపుమాయించువరకు
ఘోరవైరాగ్నిశిఖలు చల్లారువఱకు
మీరలప్రమత్తతతోడ మెలఁగవలయు
రయమునన్ వాని పొడగాంచి రండు పొండు.

(అనుబంధము. 15)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

[అదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశము.]

అదృ—నేను సైతము వీరికంటఁబడిన నిక్కముగ మరణముఁగాంచి యుందును. ఇప్పటికి భయము లేదు. నాసోదరుని కళేబరముం గొనిచని యీ కసాయిగాండ్రు మరల నిటు రాకుండెదరు గాక! నాసోదరుని దారుణమరణంబు నాకన్నులారఁ జూచినకొలఁదియు మనంబంతయు భయాకులమై కంపించుచున్నది శరీరము జలదరించుచున్నది. ఔరా! పులినోట కండవలె నే నీఘోరరాక్షసుల బారికి జిక్కి యుంటినే; సత్వరం బరుగవలయు. మరల నొరు లిందు వచ్చిరేని నేను శమనపురంబున ప్రాతకాపు నౌదుఁగదా! ప్రియబంధు వత్సలసహోదరా! సోదరా! ఎంతపాటు దెచ్చికొంటివి? నీవు నాతోడ నకారణబాంధవ్యంబు నలుపుట నీయవాంతరమర ణంబునకుఁ గారణంబయ్యెనా! ఐశ్వర్యమబ్బిన యనంతరమున రెండునాళ్లైన నీవు నాయింట విందుగుడుచుట ప్రాప్తంబు లేక పోయెనుగా—చతురనిచ్చి నీకువివాహంబు సల్పెదనని మొన్న కదా యంటివి! నీవగ్గత్త మంతలో నంతరించెనా! ఏకగర్భజని తులమై భౌతికసుఖదుఃఖపరంపరలయందు భాగహారులమైన మన కీయెడబాటు గలిగించి నీకు నాపేక్షపిండించి యాహాత విధి నిన్నపహరించెరా? సుగుణరాశీ! నీగర్భంబున వంశాంకు రంబగు నొక్కకుమారుండైనఁ గలుఁగకపోయెను గదా! "లోభ గుప్తుఁడను పేరు నాకు సార్థకమైనది. తమ్ముఁడా! ఈధనము లభించె నేని యాకీర్తిఁ బాపుకొందు" నని నీవంటివే! ఇప్పుడు ప్రాణంబులనే బాపుకొంటివిగదా! సోదరా! లోకసామాన్య మరణంబు నందినవాఁడవేని నీమృతికి దుఃఖించియుండను గాని—ఘోరరాక్షసులనడుమ, కరవాలంబున రెండుతునకలుగాఁ జీల్పఁబడి గుహకు వ్రేలాడదీయఁబడి యింటవారు పక్షుల కాహార

మైతివా! హా! ఘోరము ! ఘోరము ! ఈవిచారమును మా
వధూనిక యెట్లుభరించు? నాకెన్నినాళ్ల కీవంత యంతరించు?

[తెరలో చప్పుడగును]

అదృ—ఓహో! కడుమోసము సంఘటిల్లె-ఆచోరు లిందు వచ్చుచున్నటులున్నారు. శీఘ్రముగా నీతావు వదలి చనవలయును. సోదర మరణంబునకు దుఃఖించుట కిది తఱిగాదు. ఈశవము నెవ్వరైన గాంచిరేని గుట్టు బయల్పడును. ఈకళేబరఖండంబులం గొని యగ్నిసంస్కారము గావించి క్రియగొనవలయును.

(శవఖండములతో నిష్క్రమించును.)

[దొంగలతో మైరావణుఁడు ప్రవేశము]

(అనుబంధము 8)

మైరా—(శవము లేకుండుటఁజూచి, ఆశ్చర్యపడి) హా! ఏమి యాశ్చర్యము. ఇంతటి సాహసం బొనరించిన యాదురాత్ము లింకెంతైనఁ గావింపఁగలరు పరివారములారా! ఈదురాత్ముల దురాగతంబు నాకమితాగ్రహంబు గలిగించుచున్నది. మన మాటులరిగి కొన్ని క్షణంబులైనఁ గాలేదు. ఇంతలో నాపాపాత్ములు వచ్చి శవఖండములం గొని చనిరి. వారనతిదూర మరిగియుందురు. కావున వెంబడించి వారిం బరిమార్పవలయు. వారి సహచరులు మఱి యెందఱుగలరో మన మెఱుఁగవలయు. మనగుట్టు బయలువడిన రాజదండనంబు నందుదుము. మీ మీ చాకచక్యంబులు మెఱయ క్రోధతామ్రాక్షులై బయలుదేఱుఁడు. ఈప్రయత్నంబున మీ ప్రాణంబుల కాసింపరాదు. లెండు- ఆయత్తముగండు- వారి వెంబడింపఁ బొండు.

(అనుబంధము 16)

(దొంగలు నిష్క్రమింతురు.)

మైరా—హా! కష్టము. కష్టము.

చ. నలువదిమంది చోరుల యనర్గళదివ్యపరాక్రమక్రమా
విలసనమెల్ల నేఁటి కొకభీరుని మూలమునన్ నిరంకుశో
జ్జ్వలగతి మాని డీలువడి బాహుపరాక్రమ మొజ్జగించి దు
ష్ఫలమును గాంచనయ్యెడి! విచారము దీతెఱుదారి యేమొకో?

ఇంకవలఁ శ్రీమైరావణుండు తా నాడినదాట- పాడినదిపాటగా నిరంకుశ ప్రతాపంబు చెల్లుబడియగుచుండెఁ!- కుబేరుని ద్రవ్యసంతానంబులు నాకు దిగముడుపులకైనఁ బనికిరావయ్యె—కార్తికేయుని ప్రతాపము నాయెదుట రవిదీపన్యాయమయ్యె-జముని శాసనంబు నాయెదుట వ్యతిరేకమయ్యె- విధివ్రాలు నాచేఁ బరిపూర్ణముగాఁ దుడువబడుచుండె- ఆభగవంతుఁ డెచ్చటనుండెనో నాకు తెలియదగనిదయ్యె- ఆహా! ఇప్పుడు నాదుర్గతి కేమందును- దీని కేదిదారి?-ఏప్రతిక్రియ నాలో చింతును?-ఏమిచేయుదును?-ఈ దుర్మార్గుఁడొకఁడో పదిమందియో తెలియఁబడదయ్యె- ఎవ్వఁడైన నీఁడసాక్షాత్ మేధావిశారదుఁడనుటకు సందియములేదు. జగచ్చండశాసనుఁడగు మైరావణుని కన్నుగప్పు టింతియనియే యీాతులువ తనమనంబునఁ దలంచెగా?-ధనలోభంబు వహించి తస్కరించెఁబో, నాకు ప్రతిస్పర్ధియై నిలచి నన్ను సాధింపనెంచునే? వాని నేల రాచి-కండలు వెదజల్లి—నాపరాభవముం దీర్చుకొనకుందునే? క్షణమాత్రంబైన నేమఱక- నన్ను నీడవలె ననుసరించి రక్షించు పరాక్రమశాలురగు నలుబదిమంది మల్లులాపల్లదుని బట్టి పాలార్చి చీల్కలు ఫేల్కలుగాఁ జేయకుందురే? ఛీ—వీఁ డననెంత? వీనికై నేనింతగా సంతాపంబు నందఁజనదు. శలభఁబునట్లు వీని మత్కోపాగ్నిని వ్రేయింతు—

సీ. భూధరంబులచక్కిఁ బొంచి పక్కలనిక్క
దండిగాఁ దోఁచుపరిచయము లుండ
ఒడుపున మెడలందు నురులుఁదగిల్చి జ
క్కడేసు పిండారిగండు లుండ
మూరు వేసాల నున్మత్తప్రలాపంబు
లాడుకత్తెరఁదొంగ లమరియుండ
తైలాంజనము మేనఁ దాల్చుకన్నపుదొంగ
లతిసాహసులు నాకు నసఁగఁ గల్గ
స్వర్గ మర్త్య పాతాళ ప్రపంచములను
పంచబంగాళముగ వణకించఁ గల్గు
నధిపు నాచేత కరవాల మమరియుండ
నడలుఁజెందఁడె దేవుని యబ్బ యైన.
(అనుబంధము 17)

(నిష్క్రమించును.)

3 రంగము:—జంబూకుని గృహప్రాంతము.

చతు—(ప్రవేశించి) ఎంత దుర్మార్గుఁడై చరించినను దిక్కులేని నా
కిన్నినాళ్ళనుండియుఁ బ్రభువగు నీలోభగుప్తుని దుర్మరణముం
దలంచుకొనినకొలఁదియు నాదుఃఖ మాఁగుటలేదు. "పరుల
కనుమానము గలుగకుండ నీ యిరుతున్కల నొక్కటిగాఁ
గుట్టించి దహనము గావింపవలయు" నని మాయదృష్టగుప్తుఁడు
చెప్పినమాట యెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఈపరిసరము
ననే నే నెఱింగిన జంబూకనామధేయుం డగు నొక ముసలిదర్జీ
యుండవలయును. వానికన్నులకు గంతలుగట్టి కుట్టించి స్వామి
ఋణముఁ దీర్చుకొందు. ఇచ్చట విశేషకాలము జాగుచేయుట

వలన లాభములేదు. కర్తవ్యముఁ బరికింపవలయు- ఇదే జంబూ కుని యిల్లువలె నున్నది. జంబుకా! జంబూకా!

(తలుపుతట్టును.)

[జంబూకుఁడు ప్రవేశము.]

జంబూ——ఎవరువారు? ఎవరువారు?

చతు——తాతా ! ఇటుచూఁడు-నేను-చతురను.

జంబూ——చతురవా! ఏచతురవే పిల్లా? నాబుద్ధికి జ్ఞాపకశక్తి తగ్గి పోయినది సుమా!

చతు——నేను తాతా! లోభగుప్తునింట నుండుదానను. నీవు నల్లమం కొఱకు వచ్చువాఁడవు గాదా !

జంబూ——అవునే!-అవునే-చతురా!-తెలిసినది. నే నీనడుమ నొక యేడాదినుండియు యిల్లువదలి రాలేక- పొరుగింటి శరభన్నదు మందు తెప్పించుకొనుచున్నానులే !

చతు——అవును. తాతా! అందులకే- బహుదినములయ్యె-చూచి పోవలయునని వచ్చితిని.

జంబూ——అబ్బా ! ఎంతబొంకితివే- నీయిల్లు నేలగట్ట !-నీవెక్కడ ? శ్రీమంతుల యింటిబిడ్డవు. నేను దరిద్రుఁడను. నాయింటికి నీ వూరక చూడవత్తువా?-నేనేమి లోకజ్ఞానము లేనివాఁడ ననుకొంటివఁటే!- ఏదో పని యుండియే వచ్చితివి. చెప్పు-చెప్పు-నా ప్రాణము విసిగించక నీవు వచ్చినపని యేదో తెమల్చు.

చతు——తాతా! పనిలేక రాలేదుగాని- నీలాభనష్టము లెట్లున్నవి; పని బాగుగా సాగుచున్నదా ?

జంబూ——లాభనష్టముల కేమిలే!-నా యొక్క-పొట్ట పూడక పోవునా?- చతురా! నీయజమానుడు బాగున్నాడా ?

చతు——అటు లడిగితి వేమి ?——

జంబూ—అదికాదు. మగవాడుండగా నీవు వచ్చితివేమని సంశయ పడితిని.

చతు—జంబూకా! మగవా రున్నమాత్ర మేమి?-నేను చేయునది వా రింటి భానిసతనము గాని ప్రభుత్వము కాదుగదా! సరికాని— తాతా! మాలోభగుప్తుఁడు నీకిది పంపినాడు చూడు.

జంబూ—ఆ!-ఆ!-ఏమే చతురా! నాదృష్టి సరిగా కనపడుట లేదేమో! ఇది నిజముగా నూఱురూపాయల కాగితమే నా?—

చతు—సంశయము లేకుండ—ఇది నీకు మాయయ్య బహుమానముగఁ బంపినాడు.

జంబూ—అకారణముగనే! అబద్ధము కాదుగదా! అబ్బే!-మొదలే లోభగుప్తుఁడు. అతఁడేల పంపును? ఎందులకే నాతో పరిహా సము చతురా!—

చతు—పరిహాసము కాదు తాతా! నీతోడు.

జంబూ—ఆ-నిజమేనఁటే! భళిభళి! చతురా! మీ లోభగుప్తునకు నా రేండ్లు నిండును గాక! నీవెంత చట్కారివే!

(అనుబంధము 18)

చతు—తాతా! నీవలన నొకపని గావలసివచ్చినది సుమా!—

జంబూ—ఆ-అదిగో! పిల్లా! నేను చెప్పలేదఁటే?-ఈతగింజవేసి తాటి గింజ లాగవలయునని వచ్చితివి. నీ వూరక నూఱురూపాయలఁ దెచ్చితివా!

చతు—తాతా! మాయయ్యకొక గొప్పచిక్కు వచ్చినది. ఎవ్వరితో చెప్పవుగదా?

జంబూ—అబ్బే! నీతోడు-చతురా! నా చెవినిబడ్డరహస్యము నీటఁబడ్డ రాయివలె యెక్కడికిఁ బోవదని నమ్ము.

చతు—సర్కారుసంబంధమైన నానెబుంగ యొకటి—విలువగలది—

జంబూ—ఈనడుమ మీ లోభగుప్తుడు నూనెబుంగలవ్యాపారము చేస్తున్నాడా ?

చతు—అవును. సంగతివిను. ఆబుంగ యేకారణముననో చినిగిపోయినది. కుట్టవలయునని నన్నుం గొనిరమ్మనెను.

జంబూ—చతురా! తెలియక కడిగెదను. కోపపడకు-దాని నిందేల గొని రారాదు—నేనేల రావలెను?

చతు—ఊరక వచ్చుటమాత్రమే కాదు. నేను నీరెండుకన్నులకు గంతలుకట్టి తీసికొని పోవుదును.

జంబూ—ఏమే! యింత రహస్యము. మీ బావెవ్వరినైన ఖూనీ చేయలేదు గదా!

చతు—ముసలిముండకొడుకవు—ఏదియో కల్పించి యల్లరిచేయఁగలవు పని యైనతరువాత నీకు మఱి నూఱుకూపాయలు బహుమానము దొరుకును.

జంబూ—ఓ- అయిన నిఁక సంశయము మే లేదు. నిజముగా శవమైనను కుట్టెదను లే-పద-సరేగాని, నేను ముసలివాడను. నేను చేసిన పని నీకు నచ్చునో; నచ్చదో?

చతు—ఛీ- నీశృంగారము చితక- పద- పద.

(గంతలుకట్టి తీసికొనిపోవును.)

(అనుబంధము 19)

(నిష్క్రమింతురు.)

4 వ రంగము.

[దమనకుఁడు ప్రవేశించును.]

దమ—"కలి పోసిపెట్టినా వుట్టివంకకేచూచె" నన్నట్లు మాకరటకుడో గాడిదెకొడుకు- లోభగుప్తుడు తన్నువదలినా- తానుమాత్రము

లోభగుప్తుని పాడుకొంప వదలలేను. మల్లిశెట్టి పుల్లిశెట్టి వల్లకాట్లో గలిస్తే నడుమనున్న నాగిశెట్టి బాగుపడ్డట్టు అదృష్టగుప్తుని పని బాగున్నది. కట్టెలమోత పోయి- కాసుల మోత వచ్చినది. గయ్యాళియుండ ప్రియదరుమాత్రియు మంచి ప్రాయశ్చిత్త మైనది. కార్యములకయినా గరిటెడు శాగిందినీళ్ళు ఖర్చుచేయని పాడుకొంపలో—తొత్తువలె కరటకు డున్నను నే నుండను. వంగలేనివాడు దొంగలలో గలిసె నను సామెత మా కరటకుడు చెప్పనే చెప్పినాడు. ఏదొంగలలోనైనా కలిసెదను. దొంగలకు వేరుగా కొమ్ములున్నవా? దొంగ లేదేశముననో వేరుగా పుట్టుదురా! ఎవడుదొంగతనము జేసిన వాడే దొంగ—అదిగో-ఎవరో యిద్దరీవంకకే వచ్చుచున్నారు. ఒక ధనికుని వేషము వేసికొని వీరిలోచేరి మొదట ఘరానాదొంగతన మారంభించెదను. (చాటున నుండును.)

[రేచుక్క- పగటిచుక్క- అనువిద్దఱు దొంగలు ప్రవేశింతురు.]

పగ—ఓరీ! రేచుక్కా! నే నీవేళ నీతో దొంగతనానికి రానుపోరా!

రేచు—ఎందుచేతరా! పగటిచుక్కా!

పగ—ఇక్కడికి రెండునెల్లనుంచి నాకు పెళ్ళిచేయుమని మన మైరావణరాజుగారిని అడుగుతున్నాను. చేశాడేకాదు—పెళ్ళిచేసుకోందే నేను దొంగతనమే చెయ్యను.

రేచు—ఉండుండు. అప్పుడే తొందరపడకు. మన డబ్బు దొంగిలించే దొంగ దొరికినతరువాత మనపెద్ద నీకు తప్పక పెళ్ళిచేస్తాడులే.

పగ—ఏంచేస్తాడోరా! ఈ లోపల మనపెద్దకే- పెద్దపెండ్లయ్యేట్టు కనపడుతూంది.

రేచు—ఛీ- అదేమిమాట?

పగ—నీ వూరక అభిమానానికి పడి సస్తావుగాని- ఇంత రాద్ధాంత

మైనతరువాత మనదొంగతనాలు సాగునా? మనడబ్బు నిలచు
నటరా?

రేచు—ఆసంగతి తరువాత చూచుకోవచ్చునుగాని నీవీదారిన వెళ్ళు;
నే నాదారిన వెళ్ళుదును. దొంగతనానికి పాచిక పారకున్నచో
మన శత్రుపునై నా వెదుకు. శత్రుపుజాడ యేయబద్ధమో
కల్పించియైన చెప్పకున్నచో మన దొరవలన మాటవచ్చును.

పగ—నీమాటమీ దున్నానుగాని పంపనిరాయిది—చండాలప్పని—
పెళ్ళీ లేదూ పెటాకులూ లేదు.

దమ—(తనలో) నేను దొంగిలింపవలెనని వస్తే- వీళ్ళే నాపాలిటికి
దొంగలైనారు. వీళ్ళకంట బడకుండా పారిపోవడమే యిప్పుడు
గొప్పపని.

[పారిపోబోగా రేచుక్క పట్టుకొనును.]

రేచు—ఎక్కడికి పోతావురా? నిలువు. నీదగ్గిరేముందో పెట్టి కదులు.

దమ—(తనలో) తన్నబోయి తన్నులు తిన్నట్లయింది నాపని. ఐనా
భయములేదు. (ప్రకాశముగ) నాదగ్గరేమీ లేదు. అబ్బీ! నన్ను
కొడితే నీకొచ్చేలాభమేమీ లేదు.

రేచు—ఊరపందివలె బలిసి- గంగిరెద్దువలె బొంతలు మీద వేసు
కున్నావు. చూస్తే వర్తకునివలె నున్నావు. యెరప్రియేగాని
లేకుండా ఎందులకు వచ్చితివి. మా కేమి మడులున్నవనుకొ
న్నావా? మాన్యాలున్నావనుకొన్నావా? మాకు వర్తకాలా!
అమ్మకాలా! వట్టిచేతులతో చెప్పలుకోసినకుక్కవలె పరుగెత్తు
కొని ఎప్పుడూ రావుగదా!- రావుగదా!- (కొట్టుచున్నాడు.)

దమ—బాబూ! కొట్టకు- కొట్టకు- అదిగో కొట్టకుమనగాను—

రేచు—(చెప్పలుపట్టుకొని సాగదీయును) ధన మెక్కడ దాచితివో
చెప్పు—చెప్పకపోయితివా నీ చెవు లూడదీయుదును.

దమ—ఇదిగో- చెప్పులుమాత్రము వదలు- సావకాశంగా చెప్పుతాను.

రేచు—(వదలి) ఇప్పుడు చెప్పు. పారిపోయితివా- పాతర నేయించెదను- జాగ్రత్త

దమ—నీతోడు- నాతోడు- భూమితోడు- ఆకాశంతోడు- నాదగ్గర దమ్మిడి యైన లేదు. కావలసియుంటే సోదా చూచుకో.

రేచు—(సోదాచూచి) ఇంటివద్ద నేమైన వున్నట్లేనా?

దమ—ఆ- కావలసినంత యున్నది. నేనున్నయింటిలో ధనము లేదని యెట్లుబద్ధ మాడగలను ?

రేచు—నాకు ధనమిమ్మని యొకచీటి వ్రాసి యిమ్ము. తెచ్చుకొందును. వ్రాయకపోతివా- చంపెదను.

దమ—(తనలో) నాకక్షరము లేరావే? ఎట్లు వ్రాయగలను. వీనికిమాత్రము వచ్చునా? అక్షరములే వచ్చిన వీ డీదొంగపనులు చేయనేల? (ప్రకాశము) వ్రాసి యిచ్చెదను. తీసికో!- నూరు రూపాయలు చాలునా?-

రేచు—నాకు బోడిబాపనివాడికి చేసినట్లు దానము చేసెదవురా పిసినిగొట్టుపీనుగా ? ఐదువందలు వ్రాసెదవా?—అడకత్తెరలో నొక్కి- చంపనా?

దమ—(తనలో) సన్యాసి సన్యాసి కలిసిన బూడిద రాలినదట నా వద్ద నేమో యేమ్చినదని వీని భ్రమ—సరే ! ఆ బెట్టుసరి పోగొట్టుకొననేల? (ప్రకాశము) బాబూ ! కొట్టకు- అట్లే వ్రాసెదను. ప్రాణములతో మాత్రము వదలు—

రేచు—సరే! నాకే అపాయమూ రాకుండా వ్రాయి- చదువుకొందును సుమా!

దమ—సరే! ఈమాటతో వీని కక్షరజ్ఞానము లేదని పూర్తిగా తేలి

పది. (ప్రకాశము) మరి యెక్కడ వ్రాసియిచ్చెను? నావద్ద నిప్పుడు కలమా! కాగితమా!

రేచు—ఇదిగో చూడు, ఇందాక నీవంటి పిసినిగొట్టుపీను గొకడు దాపురించగా వానివద్ద నొక కోటుండగా లాగుకొంటిని. అం దులో నొక కలము పుస్తకము వున్నవి. (కాగితములు చింపి కలముతో నిచ్చును)

దమ—(తనలో) ఏవియో నాలుగు గీతలు గీసి యిచ్చెదను. వీనినుండి బయట బడినతరువాత చూచుకొందము. (వ్రాసియిచ్చి) ఇక నన్నువదలు బాబూ- వదలు.

రేచు—సరే- పో. (కొంతదూరము నడచి) పోసి- ఈ యవస్థయంత యునేల? నీవే యింటికి వచ్చి యీయగూడదా! పోసిలే!- నీవు వచ్చినచో నన్ను పోలీసులకు పట్టి యీయగలవు.

(నిష్క్రమించును.)

దమ—అమ్మయ్యా! ఈ ముండకొడుకును బుట్టలో బెట్టితిని. తిరిగితిరిగి వీడు చావనీ! ఇక దొంగతనమున కొక దండము బాబూ! మా కరటకుని పనియే బాగున్నది.

రేచు—(తిరిగి ప్రవేశించి.) ఓరీ! ఉండుండు. నాకొక సంశయము తోచుచున్నది. నీవిందు వ్రాసిన యిల్లు, వీథ సరిగా నున్నదో లేదో నాకేమి తెలియును. నేను కనుగొని వచ్చువరకు నీవిచ్చ టనే యుండుము. అబద్ధమగునేని నిన్నిచ్చట్టున కురిదీసెదను.

దమ—నిజమే-బాబూ! నిజమే- నీవు చచ్చినంతొట్టు- నన్నుచంపకు.

రేచు—నిజమయిన నిన్ను వదలుదునులే!- నీకేమియు భయములేదు. నిన్ను కట్టిపడవేసెదను. (త్రాటితోకట్టి నిష్క్రమించును.)

దమ—వంగలేనివాడు- వల్లకాటికి బోయినా మంచిదిగాని దొంగలలో కలవకూడదురా బాబూ! నాలాటి సోమరిపోతుల కొటకు తం

జంపూరిసత్రి ముండగా నే నిట్లు బయలుదేఱనేల? నాచావు నేఁడు తప్పదు. కరటకా! నీమాట వినకపోతినిరా బాబూ!

[పగటిచుక్క ప్రవేశించును.]

పగ—ఛీఛీఛీ!- ఎక్కడ తిరిగినా- ఎర్రినియేగాని దొరకలేదు—సరి కదా! ఎర్రినిపడుచైనను కనపడలేను. ఇంత పాడురోజిదే గాని యింకొకటిలేదు. పెండ్లో పెండ్లో యని నే నేడ్చుచుండగా, దొంగతనమో, దొంగతనమో యని యీ ముండకొడుకులు నన్ను మరింతయేడ్పించుచుండిరి. ఏమహానుభావులైనా, నాకు కూతురు నిచ్చి పెండ్లిచేసి యిల్లటముంచుకొన్న యీదొంగ తనము మాని సుఖపడుదును.

దమ—(తనలో) అదుగో!- ఇందాకటి పెండ్లిపిచ్చిదొంగ వచ్చినాడు. ఇప్పుడొక పెద్దకపటము పన్ని యీ చెర తప్పించుకొందును. (ప్రకాశముగా) నాకు పెండ్లి వద్దు- నాకుపెండ్లివద్దు - నాకు పెండ్లివద్దు—(ఏడ్చుచున్నాడు)

పగ—ఎవడవురా? నీవు- ఇటుచూడు.

దమ—ఊ- ఊ- నాకు పెండ్లివద్దూ -

పగ—ఓరీ- మొద్దూ- జవాబు చెప్పవేమి ? నీ కీ బలవంతపుపెండ్లి యేలవచ్చినది?

దమ—బాబోయ్- నాకు పెండ్లివద్దు- అమ్మోయ్- నాకు పెండ్లివద్దు- నాకుపెండ్లివద్దు- నాకు పెండ్లివద్దు- ఊ- ఊ- ఊ—(పెద్దగా ఏడ్చును.)

పగ—(దమనకుని తలపట్టి పైకెత్తి) ఎవడవురా నీవు ? చెప్పెదవా ? చంపుమందువా?

దమ—(తలయెత్తి) మీ రెవ్వరు బాబూ ! మామామ పంపలేదు గదా !

పగ—నీకేల పెండ్లివద్దు ?

దమ—వద్దుబాబూ! నాకుపెండ్లివద్దు—నాకుపెండ్లివద్దూ—

పగ—తోకతెగిన నక్కవలె కేకలువేయుట మానదవా ? చావగొట్ట వలెనా? నేను నీ మామపంపగా రాలేదు. నీ వెవడవు? నీ కీపెండ్లియేమి? పెండ్లికొడుకువగు నీకీ కష్టేమి ?

దమ—చెప్పుమందువా బాబూ! నాకు పెండ్లి వద్దనుచుండగా మా బాబు మా మామ కప్పగించి పోయినాడు. మా మామ న న్నిక్కడకట్టిపడవేసి పెండ్లికూతురిని తీసికొని వచ్చుట కూరిలో నికి వెళ్ళినాడు. ఒక గడియలో వచ్చును.

పగ—నీవేల పెండ్లివద్దంటివి ?

దమ—నాకు పెండ్లామును చూచిన దయ్యమువలె కనబడును. నాకు పెండ్లివద్దుబాబూ! పెండ్లివద్దు.

పగ—అట్లయిన నాకాపెండ్లి చేయించెదవా ?

దమ—ఓ నిముసములో నీకు పెండ్లియగును. నాకట్లు విప్పితివేని నిన్ను కట్టి యిక్కడ నుంచెదను. మామ వచ్చినప్పుడు నాకు పెండ్లి వద్దు-అని యేడ్చుచుండుము. అంతే, నీకు పెండ్లిచేయుదురు.

పగ—సెబాస్. ఈ యుపాయము బాగున్నదిరా! నిజముగా పెండ్లి యగునా?

దమ—ఓ- నిజముగానే పెండ్లియగును.

పగ—మరి నన్ను గుర్తుపట్టి పెండ్లికొడుకును కానని విడిచిపోదురేమో!

దమ—గుర్తింపలేరులే! వాండ్రు నన్నునయితము బాగుగా చూడ లేదు. నీ కెందులకు? నాకు పెండ్లివద్దని యేడ్చుచుండుము. పెండ్లి చేసెదరు. ఏడ్వకపోయితివా- ముప్పు వాటిల్లును.

పగ—బాగుగా నేడ్చెదను. శోకములు దీసెదను. పోనీ! ఎందుకయినా

మంచిది. మొగము కనుబడకుండ మొగముపై నొకగుడ్డ కప్పుము.

దమ—నీయిష్టమువచ్చినట్లు చేయుదును. ముందీకట్లు విప్పుము.

పగ—(కట్లువిప్పగా దమనకుడు వానినిగట్టి గుడ్డ కప్పును.) ఇక నీవు శీఘ్రముగా నిక్కడనుండి వెళ్లు.

దమ—చావు—ముండకొడుకా! చావు. (నిష్క్రమించును.)

[రేచుక్క ప్రవేశము.]

రేచు—(తనలో) ఎంతమోసగించినాడురా యీదొంగ గాడిదెకొడుకు! వీని నీచెట్టు కురిదీసినను పాపములేదు. ఏడీవాడు- ఇదుగో! ఇంక నిక్కడనే యున్నాడు. (కొట్టుచు) దొంగముండకొడుకా! నన్ను మోసగించితివా? నిన్ను చంపెదను.

పగ—(ముసుగులోనుండి) నాకు పెండ్లివద్దు—నాకు పెండ్లివద్దు— (ఏడ్చును)

రేచు—ఛీ! ఛీ! నీకు పెండ్లి యేమిరా? దొంగా! చావు-చావు- నీ కిదే పెండ్లి. (కొట్టును)

పగ—నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు. నాకుపెండ్లి అక్కరలేదు. (ఏడ్చును)

రేచు—అరే! ఎవడువీడు? కంఠస్వరము వెనుకటిదిగాదే? ఎవడవురా నీవు?

పగ—నాకు పెండ్లిఅక్కరలేదు.

రేచు—పగటిచుక్కా!

పగ—నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు. నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు.

రేచు—పగటిచుక్కా! ఇదిగో! నేను.

పగ—రేచుక్కా!

రేచు—(ముసుగుదీసి) ఓరి నీవటరా! నిన్నెవ్వరు కట్టినారు? నీకు పెండ్లి యక్కరలేకపోవుటయేమి? పిచ్చిపట్టినదా!

పగ—పిచ్చి కాదుంత రా! పెండ్లి అగును. నీవిక్కడ నుండకు. వెళ్ళిపో-ముసుగు బాగుగా కప్పు.

రేచు—ఛీ! ఛీ!! వెర్రిగాడిదకొడకా! వాడేడిరా! నేను కట్టి పడ వేసినవాడేడి?

పగ—నీవెవ్వరిని కట్టితివిరా?

రేచు—ఒక బాటసారి నిక్కడ కట్టి వేసితినిరా!

పగ—నీవా! కట్టినది?

రేచు—అవును.

పగ—అన్నా! మోసము చేసినాడురా గాడిదకొడుకు! కట్లు విప్పు ముందు.

రేచు—(విప్పి) ఏమిచేసినాడు? నన్ను మోసపుచ్చినాడు. ఇంటికి డబ్బునకు చీటి వ్రాసినాడు. ఇల్లు లేదు—వల్ల కాదు లేదు.

పగ—పెండ్లి వద్దని ఏడ్చుచుండినచో తనమామవచ్చి పెండ్లి చేయునని బొంకినాడురా! నేనాశపెట్టుకొని యిట్లేడ్చుచుంటిని.

రేచు—ఓరినాగన్నా! వానిబుట్టలో పడితివా!

పగ—ఓరి పెద్దమ్మా! నీవు పడలేదటరా!

రేచు—వాడెవడో దొంగలముండకు రా!

పగ—వాడు దొరకిన నేమిచేసెదనో చూతు.

రేచు—సరిలే!-ఎవరితో నీమాట చెప్పకోకు. పద పద.

పగ—నీవును చెప్పకోకు—పదపద.

(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

5 రంగము:—మైరావణుని గుహ.

మైరా— (అనుబంధము 8)

పరివారములారా! నేటిదనుక నాదురాత్ముడగుమనవైరి జాడ రవంతయైన నెఱుంగరాదయ్యెను. ఏమిచిత్రమిది ?—వాఁడెంతటిఘటికుఁడైననై యుండు—ఎట్టికట్టడిపనులకైన వెనుదీయనిదిట్టఁడైనఁ గావలయు. భయానకంబగు-మైరావణగుహాంతరాళము నేమి ? నిర్భయంబుగ నొక్కండు ప్రవేశించి యెంతెంతటి కార్యంబులనైన నాచరించి మనచేఁ జిక్కకుండ దక్కుటేమి? దినదినంబును మనధనంబు క్రమంబుగ నదృశ్యంబగుచున్నది. ఇందులకు మీరేప్రతిక్రియయుఁ గావింపలేదు. మనధనంబునపహరించి మనగుట్టు వెలిబెట్టిన కట్టడింబట్టి గిట్టింపలేని-దిట్టతనంబు చచ్చిన వట్టిశవాకారంబులగు మిమ్ముఁగాంచిన నాకోపంబు మితిమీఱుచున్నది. నే నిందుల కేమిచేయుదును. మీ తెలివిలేమికి నిందింపనా? మనదురదృష్టంబునకు వగతునా ? ఓహో! ఏమిది ? నాచండశాసనంబు నేఁడు మండిపోవునా ? ఆదుండగీడు నిందు ధనవంతుఁడై యీగండరగండని మైరావణుని చేతఁబడక-ఖ్యాతినంది జీవింపఁగలఁడా ? పరిజనంబులారా! దీని కేదిమార్గము? ధనహీనంబగు నీగుహాం దిలకించినకొలందియు నామనం బతిడోలాయమానం బగుచున్నది. (అనుబంధము 20)

పరిచరులారా ! సావధానముగ వినుఁడు.

సీ. కందుకంబులఁ జేసి గ్రహముల నాడింతు
తారకాగణమెల్ల తల్లడిల్ల
సోమసూర్యులఁ బట్టి క్షోణిపైఁ గొట్టెద
కదలి దిక్కులు గడగడ వడంక

పాశంబుతోఁ జోరపతిని బంధించి యీ
మన్కిని నుంతు సంరక్షకునిగ
మానసంబున కనుమానంబు గల్గిన
బలియిత్తు కాళి కవ్వారినెల్లఁ
చండశాసనరూపభీషణుఁడ నైన
నేనె మైరావణుఁడ నైతి నేని వినుఁడు
పట్టిపాలార్తు నాశత్రుగుట్టెఱింగి
నన్ను మీఱినవాఁ డిల నున్నవాఁడె.

మీలో నెవ్వఁడైననొక్కఁడు సంపూర్ణప్రయత్న మొనర్చి తేఁగలవాఁడున్నచో ముందునకు వచ్చి నిలువుఁడు. లేనిచో నేనే స్వయంబుగ నరుగువాఁడ! నాపగవానిని గనిపెట్టిన మగవానికి సాధనమున సగపాలొసంగెద. వింటిరా?

(అందఱు ఒకరిమొగ మొకరు చూచుకొందురు)

పగ—స్వామీ! ఈదాసుఁడు సిద్ధముగ నున్నాఁడు.

మైరా—సెబాస్! పగటిముక్కా! ఇందఱిలో నీవు నామనస్సునకు నచ్చినవాఁడవు. నీవు నాపగవానిని బరిమార్చిగాని, పట్టి తెచ్చిగాని, నామనంబునకుఁ బ్రీతిగొల్పుదువేని—సాధనమునం దర్ధమొసంగుట నిజము కాని, లేకున్నచో నేమగునో యెఱుఁగుదువా?

పగ—నాశరీరమును రెండుగా చీలి యీగుహకు వ్రేలాడదీయుడు స్వామీ!

మైరా—సెబాస్! ఎఱుంగుదువుకదా! అంతపనియుఁ జేసితీరువాఁడను సుమా! ఇఁక పొమ్ము. జాగరూకుఁడవై మెలంగుము.

పగ—చిత్తము. స్వామీ!

మైరా—లెంకలారా! మనపగటిముక్క మిగుల జాగరూకతగలవాఁడు.

కావున నిందు ప్రమత్తుఁడు కాఁడు. మన మది కానందము కల్గు
గాక ! మన మింక మనపనులపై నరుగుదము. రండు.

(అనుబంధము 8)

(నిష్క్రమింతురు.)

6 వ రంగము.

[వీధిలో జంబూకుఁడు ప్రవేశము.]

జంబూ—వహ్వా! వహ్వా!!- ఈవేళ నేను లేచినవేళావిశేష మేమోకాని-
లెక్కలేనిధనము దొరికినది- అదృష్టగుప్తుడు చేసినపని న్యాయ
మైన నాకేమి !- అన్యాయమైన నాకేమి? ఆతడు నూనెబుంగ
యని ఎంతబొంకు బొంకినను- నేనది చీల్పబడి రెండు తున్క
లయినశవమని గ్రహింపకపోలేను. శవమైన నేమి !-ఏమైన నేమి ?
నాడబ్బు నాకుదొరికినది. వహ్వా ! వహ్వా ! నా అదృష్టము.

[పగటిచుక్క ప్రవేశము.]

పగ—వీడెవ్వడో ధనలాభము గల్గినవాని చందమున గంతులు వేయు
చున్నాడు. వీనియానందమున కేదియో కారణ ముండకపోదు.
ఏమోయితాతా ! ఏమి గంతులు వేయుచుంటివి ?

జంబూ—పైసా-పైసా-పైసా
పైసా-పైసా-పైసా
మోదకరీ పైసా-
ఆనందకరీ పైసా-
ఎంతోభ్రాంతిఁ గలిగించెన్
పైసా-పైసా-పైసా- (ఎగురుచుండును.)

పగటి—(తనలో) ఎవరో యీబీదముసలివానికి కష్టపడకుండ ధన
మిచ్చినారు. ఊరకడబ్బిచ్చుటకు వూరివా రచ్చియున్నారా ?

ఇంకేదియో గూఢతంత్ర ముండవలెను వీఁడు దర్జీవాడని నాకు జ్ఞాపకము. ఒకవేళ నాశవమును వీనిచే కుట్టించియుంచు రేమో! (ప్రకాశముగా) తాతా! పైసాయనుచున్నావు? పచ్చుబడినదా వ్యవహారము.

జంబూ—ఎవడవోయ్ నీవు—పచ్చుబడక నాకేమిగొరత? రెండుతో ళ్లుకుట్టి రెండువేలు సంపాదించినవా డెవ్వఁడు నాకన్న?

పగ—(తనలో) ఆ! నాఅంచనా సరిపోయినది. దారికివచ్చుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) ఛీ! ఛీ!! ఇందుకే పైసాపైసా యని ఎగురు చున్నావా?—తాతా! ఆమహాదాత యెవ్వఁడో? రెండు తోళ్ళు కుట్టించుకొని రెండు వేలిచ్చినాడు. అవి చచ్చినశవము తోళ్ళేకాదా! తాతా!

జంబూ—అవును. చచ్చినశవముతోళ్ళే!- కాని నీవాదాతను మెచ్చు కొనకున్నావేమి? అంతపైసా యిచ్చినవా డామాత్రపు పని చేయింప డనుకొంటివా?

పగ—దాతయైనవా డూరకే యిచ్చినగదా- గొప్పతనము! కూలీ యిచ్చినాడన్నమాట

జంబూ—కూలీ రెండువేలిచ్చెదరా!

పగ—వెధవడబ్బు—డబ్బు మనలగణించెనా? డబ్బును మనముగణిం చితిమా! ఇదిగో!—ఇదేమో కనబడుచున్నదా!

జంబూ—(తెల్లపోయి) ఏమిటిది?-వేయిరూపాయల కాగితము. నేను లేచి నక్క నేమాత్రమో తొక్కితిని. అయినా యిది నాకెం దులకయ్యా! వద్దు-వద్దు (చేయిసాచును)

పగ—(చేతిలోఁబెట్టి) తీసికో- తీసికో- తాతా! దానమనగా నేమో తెలిసినదా!—యిప్పుడు—పనిచేయించు కొనకుండ యిచ్చి నది దానము. ఇప్పుడు సావకాశముగ మాటలాడుము.

జంబూ—సెబాసురా బాబూ! మంచిదాతవు నీవు. ఛీ! ఛీ! మురుగు కంపుగొట్టు త్రోళ్లు కుట్టునప్పటికి నాముక్కులు బ్రద్దలయిపోయి నవి. వాని దొరక దానమేనా!

పగ—ఎవడుతాతా! వాడు ?—

జంబూ—వానిపేరు నాకు జ్ఞాపకము లేదోయి నాయనా!—ఆచతురకు వాని కేదోయున్నదని నానమ్మకము.

పగ—ఆచతుర యెవ్వరు ?—

జంబూ—వారియింటనున్న యెర్రటిపిల్ల—పొట్టిపిల్ల—గట్టిపిల్ల—

పగ—వారియిల్లు చూపెదవా ?—

జంబూ—చూపెదనుకాని, ఆచతుర నాకండ్లకు గంతలుగట్టి తీసికొని పోయినది. నీవు అట్లే తీసికొనిపోయితివా చూపెదను.

పగ—(కండ్లకు గంతలుకట్టగా జంబూకుడు నడుచుచున్నాడు.)

జంబూ—ఆ- ఇక నిక్కడ నిలువుము. ఇదే యిల్లు.

పగ—(గంతలు విప్పును.)

జంబూ—ఇక నేను వెళ్ళెదను. (నిష్క్రమించును.)

పగ—ఇప్పటికిల్లు కనుగొంటిని. కానిమ్ము. వీనిని వాతమార్చి-మాదొర చే బహుమతి నందకుందునా?- ఈయింటికొకగుర్తు వేసికొని— చని—మాదొరయగు మైరావణునితో చెప్పెదను.

(ద్వారమునకు + గుర్తు వేసి చనుచున్నాడు.)

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—ఎవ్వడో యొక్కటక్కరివచ్చి యీకవాటంబులపై గుర్తుల నిడి చనినవాడు. సందేహములేక యిది యాపందలపనియేకాని వేఱు కాదు. అన్నన్నా! ఎంతమోసము. ఇంకను మమ్ము వెంటాడిం చుచునే యుండిరి గావలయు. ఇఁక జాగరూకతతో నుండకున్న నెంతేని వంతగలుగకపోదు. ఈహంతకులు మాపైనింతపంతము

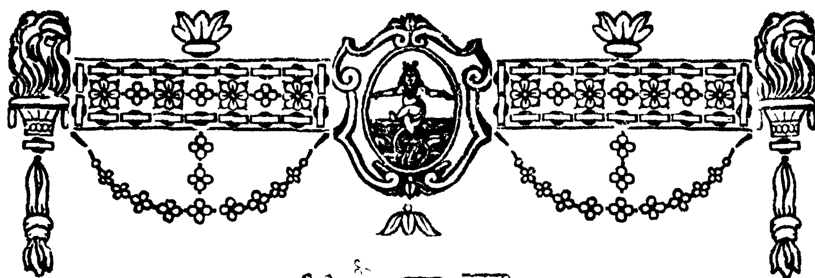
బూనియుందురే!—కానిమ్ము. ఈచతురకడ వీరిచాతుర్యంబు చెల్లునే?—మచ్చుమందులు చల్లి యచ్చిక బుచ్చిక తనంబు నెరపి—పచ్చెపుదొంగతనంబు సేయు చచ్చువాగమ్ములగు నీతచ్చనకాండ్రు నేనలంతి తఱు వాలంజిక్కుదురని తలంచిరి గావలయు—ఈవార్త సత్వరంబుగ నామనోహరుఁడగు నదృష్టగుప్తున కెఱింగింతునా!—ఏల? తొందరపడనేల? అంతవఱకు వచ్చినఁ జూచుకొందము. ఇప్పటికి దీనికిఁ బ్రతిక్రియ చేసిన జాలును. వీను మాయిల్లు గుర్తింపకుండ నీవీధిలోని గృహంబులకెల్ల నిటులే గుర్తులనిడి చనియెదఁగాక! ఆవల వీరలే చతురసాహసంబు చవిజూతురు. ఎప్పుడోయొకనాఁ డీతులువలెల్ల నాకటారికి గుఱి కాకుందురా! ఆతవఱకు వచ్చిన దంతవఱకు రాకుండునా!—చూచెదనుగాక—తొందరయేల?—

(అన్నియిండ్లకు + గుర్తులు వేసి నిష్క్రమించును.)

(తరువాత మైరావణుని గూని, పగటిచుక్క వచ్చి పలుగుర్తులు గని మోసపోవును. ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది పంచమాంకము.

అలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము

షష్ఠాంకము.

1 వ రంగము:—మైరానజుని గుహ.

మైరా.—పరిచరులారా! ఆ ముచ్చును బట్టియిచ్చెదనని నన్ను వంచించిన యా ముచ్చును బట్టి యుంచెదియుండు. చండశాసనుండగు మైరానజుని కార్యమున్న పిన్నాట యెఱుఁగకొంటిరా? రోషంబున రగిలి పొగులు నామనంబునఁ గోపంబు మితిమీఱిపొంగిన వాని నిక్లే సంహరించెదనని నమ్ముఁడు. మఱియు కరవాలమ్మున కటుక్కునఁ దెగనఱికెద. మీకు శక్తియున్న వచ్చి ముందు నిలువుఁడు. వ్యర్థులరై తిరేని మిన్నకుండుఁడు. నిరర్థకపరితాపంబున పల్కి-పాపములపైకి తెచ్చుకొనకుఁడు మీరందఱు వ్యర్థులరై తిరేని-నేనొక్కండ నా పాపాత్మునిం బరిమార్చెదను. తైలవ్యాపారవేషంబున నే నాపల్లకుని గృహంబునఁ జొచ్చి నమస్కారంబున నడురేయి వానికంఠ ముత్తరించెద. నలుబది నూనెబుంగలను జాగ్రత్తపఱచి యుంచు మీరు గుప్తముగ దాగియుండుఁడు. నేను సాజ్ఞయొనర్చు టానవాలుగా బయలుదేఱి వానిగృహం

బెల్ల పీనుగపెంటలుగాఁ జేసి పగ దీర్చుకొందము. ఇందు మీ రశక్తిఁ జూపుదురేని మీప్రాణంబులు మీవికావని యెఱుంగుడు. వానికి నేఁడు కాలము సన్నమయ్యె- కానిచో, పెద్దపులి మీసంబులతో నుయ్యాలలూఁగఁదలంప వానికెంతసాహసము? కాలాహినికడ కాలఁదన్నిన మందుడు ప్రాణానిలంబులు నిలచు ననియే తలంచెగా!—ఇదే దారుణంబుగ నీమైరావణ సింహంబు బయలుదేఱె—ఇఁక నామార్గము నిష్కంటకంబు గావలయు! లేదేని నేఁజావవలయు'— రెండే మార్గములు.

సీ. కాంతుగా? భయదనిర్ఘాతాహతంబునఁ
బ్రాణముల్ నిలుపుపా పాత్రుఁ డెవఁడొ?
చూతుగా? సింగంబుమూతిమీస
ముల నుయ్యాలలూఁగఁదలంచుకూళ యెవఁడొ?
కందుగా? శమనుని కాలదండముతోడ
సయ్యాటలాడు నాజాల్ముఁ డెవఁడొ?
పొడగాంతుగా? లోకలవియదానాగ్నుల
నరచేత నిడ నెంచు నధముఁ డెవఁడొ?
మహిని ద్రిపురారి ముక్కంటి మంటనంట
గాదలంచిన యధముని గాంతు నెవఁడొ"
జగతి మైరావణుని గర్భశత్రు వైన
ఖలుసి మరణంబుఁ గాంతు నాకన్నులార!!

చ. లయమయినన్ సరే- నిజకులంబు వినాశము నందినన్ సరే-
రయమున శత్రువర్గము-భరంబున పైకొనివచ్చినన్ సరే-
జయజయనాదము ల్సలిపి సన్నుతిమీరలు సేయుచుండ నీ
భయదకరాళఖడ్గమునఁ బట్టి వధించెద వాని శీర్షమున్.

రే!- పగటిచుక్కా! నీకాయుర్దాయము చెల్లిపోయినది. రే!

రేచుక్కా! రే!— మారీచా! మీరిరువురు వీనికంతము నుత్తరింపుఁడు. ఈవ్యర్థుండు మన వైరిగృహంబుఁ జూపింతు నని, నన్నుఁ గొనిపోయి—తానిడిన, శ్వేతచిహ్నంబులు పలు గృహంబుల నుండుటఁ దత్తరపడి, నన్ను నయితము నిరర్థకుని గావించె—ఇఁక వీని క్షమించుటకల్ల—వీని యమపురికంపి నన్ను వేగముగఁ గలయురండు; పొండు. మిగతపరివారము లనంతరకర్తవ్యముం బరికింప నరుగుదము. నాళోరంము

[అనుబంధము. 8)

(నిష్క్రమింతురు.)

2 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తునియిల్లు.

[చతుర, అదృష్టగుప్తుఁడు ప్రవేశింతురు.]

చతు—చూచితిరా దేశ మెట్లుమాఱెనదో!

సీ బహుధనార్జక మైనబ్యారిష్టరీపని
యైన తృణంబుగా నవలఁద్రోసి
దీపితామూల్యవిదేశవస్త్రంబుల
వందఁగాదిగ భస్మమందఁ జేసి
కులకాంతల శరీరముల నున్నమణిభూష
లను స్వరాజ్యనిధి కర్పణముఁ జేసి
హోదాలు బిరుదుల కుద్యోగములకు శా
శ్వతరీతిగా జలాంజలి యొసంగి
స్వార్థమును ద్రోసి సకలసౌఖ్యములు బాసి
సరిగ మోకాలు దిగని వస్త్రంబు గట్టి

చలికి నెండకు జంకక శాంతమూర్తు
లై ప్రచారకు లైరి మహాత్ము లిపుడు.

అదృ—ఇప్పుడే యనుమాటయేమి? మన భారతీయులకు దేశభక్తి యెంతప్రియమైనదో రాజభక్తియు నట్టిదే. వెనుకటి యైరోపా మహాసంగ్రామమునందు—

సీ. రాజాధిరాజు లరాతిభంజనబాహు
బలచమూనివహంబుఁ బంపినారు
ధనశాలురగువా రుదారభావమున, శా
శ్వతయుద్ధనిధుల నొసంగినారు
పేదలు చెంబుతపేలాలఁ దెగనమ్మి
యుద్ధఋణంబుల నొసఁగినారు
చంటివారైన, వాలెంటరీపనులకై
గురుభక్తిఁ దమయంత నరిగినారు
భారతీయు లంచితరాజభక్తి చేత
చేతనైనంత సాయంబుఁ జేసినారు
తమకు విజయము హైందవోత్తములకతనఁ
గలిగె నని యాంగిలేయులే పలికినారు.

చతు—ఏమిలాభము? "ఏరుదాఁటి తెప్పఁదగులవేసి"న చందమున, నీవిశ్వాసమేకదా యిప్పుడు మఱువఁబడినది!

అదృ—ఏదిమఱువఁబడిననేమి? ఉద్యమము యుక్తరీతిసాగినచో ఫలితము చక్కఁగనే పరిణమించును.

చతు—కాంగ్రెసుసభలవలన కావలసినంత యట్టహాసమేగాని, ఫలితమేమైనఁ గలుగుచున్నదియా?

అదృ—మనవారిస్వలాభపరాయణత నశించిననాఁడు ఫలితమున కేమి? అదిగాక దేశమున దుర్భిక్షమున్నపుడు, ప్రజలు బలవంతముగ

బాని సలుగా కేమగుదురు? కడుపుగాలుచున్నపుడు స్వార్థభావ మెట్లుచావఁగలదు?

చతు—పూర్వ మింతకన్న పంటలు విశేషమైయున్నవా? అప్పుడు లేసి దుర్భిక్షమున కిప్పు డేమి కారణము?

అదృ—వెఱ్ఱిదానా! అదిగాదు కారణము? పంట లిప్పుడును పండుచునే యున్నవి కాని—

సీ. మన ధాన్యమును దూరమున కేఁగుకొనిపోవఁ
గా "రయి" ళ్ళుమరిన కారణమున
క్షణములోపల ధాన్యమును బియ్యముఁగమార్చు
యందించు "ఫ్యాక్టరి" లమరుకతన
పిలచి ధాన్యమును దంపించువారలు లేక
కూలీలవృత్తులు గూలుచుంట
ప్రతిదినంబును నెగుమతులచే మన దేశ
మందు ధాన్యాభావ మాటచేత
పండు ధాన్యమెల్ల పరదేశములఁ జేర
ఘనదరిద్రితాంధకారపటలి
భరతరాజ్యమెల్ల బంధురమై క్రమ్మె
నెనరె దాస్యదీప మొకటి మనకు.

చతు—ఇదియాఁ కారణము! అట్లయిన నీఫ్యాక్టరీలు లేనచో మన ధాన్య మెచ్చటిదచ్చట కదలకుండనుండుటచేత దేశము ధాన్యసమృద్ధమై యుండుటయేగాక దంపుళ్ళకూలీలు దరిద్రమునం జిక్కకుందురు గదా!

అదృ—ఇప్పుడు దేశమున వెలసిన ఫ్యాక్టరీలసంఖ్యకు మితియున్నదా? కుక్కగొడుగులవలె నూరికి నాలుగుబయలుదేఱినవి. పెద్దపట్టణములందు లెక్కయే లేదు. ఒక్కదానికిని పూర్ణమైన లాభము

పూర్ణానుస్వారమే! ఒక్క సంవత్సరము పంటలు లేకున్న నీఫ్యాక్టరీలలో దీపము పెట్టుటకైన దిక్కుండదు—మన దేశమున నేడిచూచిన వేలము వెఱ్ఱియే. మనధనమును, బలమును నశించుటకు విదేశవ్యామోహమే పరిపూర్ణమైన కారణము!

సీ. పంచాయతీసభల్ పరికిమాలిన వౌట
కోర్టులు ధనమెల్లఁ గొల్లగొనిరొ
కాఫీహోటళ్ళపైఁ గాంక్ష మిక్కుటమౌట
నారోగ్యసౌభాగ్య మంతరించె
పలురకంబులధూమపానముల్ వెలయుట
విషపానమే మహాప్రీతియయ్యె
సెల్ఫుహెల్పింగుచేత సంచితము లౌ
మనమతాచారముల్ మంటఁబడిరొ
వాక్కృతులు పాశ్చాత్య పద్ధతిననుకరించె
విప్రులకుఁ గ్రిస్టియనులకు వేషభాష
లందు నణుపడిని విభేద మెందు లేదు
పాశ్చాత్యనాగరికము మీఱుచుంటచేత.

మనము దేశముం దలంచుకొని లోలోన విచారించుటకేడనే సరిపోవు చున్నది. ఆచరణము శూన్యమయ్యెను.

చతు—ఇప్పుడు మన ప్రాణములనే మనము రక్షించుకొనుట కష్టముగ నున్నది. మన మాచోరులపని తీర్చిన పిదపగదా దేనికైన నాలోచింపఁగలుగుట!

అదృ—అతివా! మనల నాము క్కిడికక్కసు లేమిచేయఁగలరు! నీవు వారి కేలభీతిలెదవు? అంతగా వారు మనపై కెత్తివచ్చిన రానిమ్ము. ఈక్షణంబున వారిని రక్షకభటులు కప్పగింతును.

చతు—ఆర్యా! ఆధనాపహర్తలు మనపై బహిరంగంబుగ నెత్తివత్తు

రని తలంచితిరా ? ఘోషమార్గంబునఁ గనులుగప్పి గంతలు గట్టి మరలఁ బడిమార్పదలంచుచున్న యీ మోసగాండ్రిరు గాసిలఁజేసినఁగాని నా ప్రాణికి శాంతి గలుగదు. సంశయావస్థలందు భరతదేశోద్ధరణ మేమిచేయఁగలము ? ఆనాఁడు మనక వాటకుల కుఁ దెలిగుల్లు విడి చనినచోరుఁడు తనయజమానునితో మరల వచ్చి నామోసంబున కాయాసమంది, విఫలుండై చనుట మఱచితిరే !-మరల నెప్పటికైనఁ బగఁబూనిన త్రాచుపామువలె నాపాపి తనకోపంబుఁ దీర్చికొని మనకు సంతాపముం గూర్ప కపోఁడు.

[కరటకుఁడు ప్రవేశము.]

కర—దండాలు బాబూ !

అదృ—ఏమిరా యది ?

కర—నూనె లమ్మే లచ్చిసాయెబాట స్వామీ ! నలభై నూనెబుడ్లు దెచ్చినాఁడు. మీ సావుకారింట్లో వున్నాడాఅని అడుగుతున్నాఁడు తన్ని తగిలేద్దునా- రానిద్దునా ? సెలవేంటి బాబూ !

అదృ—ఏమి !,..........నూనె వ్యాపారముచేయు లచ్చిసాహెబా ! చతురా ! ఇదేమైయుండును.

చతు—ఎవ్వఁడో నియన్నగారినాటి వర్తకుఁడైయుండును. అప్పు డనేకులు వచ్చుచుండెడివారు.

అదృ—సరే ! నీవు లోనికరుగుము. కరటకా ! వానిని రమ్మనుము.

కర—చిత్తం బాబూ !

(నిష్క్రమింతురు.)

చతు—(తనలో) ఇదేదియో మోసంబు నామనంబునకుఁ దోఁచు చున్నది. చాటుననుండి వీనిచర్యల గనిపెట్టెదఁగాక !-(చాటున నుండును.)

[వర్తక వేషమున మైరావణుఁడు ప్రవేశము.]

మైరా—అయ్యా! నమస్కారము. మామిత్రుఁడు లోభగుప్తుఁ డెక్కడ?

అదృ—తమ రిం దాసీనులు గండు. అయ్యా! తమరు మాసోదరుని మిత్రులని వినుట కెంతయు నానందమయ్యె!

మైరా—తమ రాతనిసోదరులని తెలియుట నాకును మనోరథ మీడేఱి నటుల మనం బాయెను. అయ్యా!— ఆతఁ డెక్కడ?

అదృ—తమ రిందు వచ్చి చిరకాలమైనదని తలంతును.

చ. పురుషుఁ డెవ్వఁ డేమనెద? పూజ్యుఁడు నాయనుజుం డకాలమా
గురుతరవ్యాధిపీడనలకుం గుఱియై మరణంబు నందె నీ
సరి కొఱకమా సపూర్వమున సద్గుణసుహృజ్జనబాంధుమండలిం
బరమవిషాదభావమునఁ బాల్పడఁ జేసి దయావిహీనుఁడై.

మైరా—అకటకటా! ఎంత కష్టంబు కల్గెను. పూర్వము వ్యాపారార్థినై నే నీయూరు వచ్చినప్పుడెల్ల నీసోదరుఁడు నన్ను దయఁజూచువాఁడు. అట్టిమహాత్ముఁడు మరణించెనా?—పాపము!

అదృ—అయ్యా! అయిన నేమి?—తమ కిప్పుడు మాత్రమేల కొఱంత కల్గును. నాగృహంబు మీగృహంబుగా భావించి తమ యిచ్చ వచ్చినన్నినాళ్ళు సుఖంబుగా నుండవచ్చును. తమవెంట నేదైనఁ దెచ్చియుంటిరా!

మైరా—పలుబడి నూనెబుంగలమాత్రము.

అదృ—కరటకా! వీరివెంటవచ్చిన నూనెబుంగలను లోన జాగ్రత్తపఱుపుము.

మైరా—అక్కఱలేదు. అవి యతిజాగరూకతతోఁ దేఁదగినవి. నేనే తెచ్చుకొందును.

అదృ—తమ చిత్తము.

మైరా—(తనలో) ఇప్పటికి వీనియింటఁ బీఁగము వేసితిని. ఆముప్పు వీడేయనుటకు సంశయము లేదు. కానీ—ఈరేయి వీని తుద ముట్టింపకపోతినా- నాపేరు మైరావణుఁడు గాదు.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

3 వ రంగము.

నలుబది నూనెబుంగలు గల మందిరము.

[మైరావణుఁడు ప్రవేశించి.]

హా! దురాత్మా! వంటయింటి కుందేటివలె నాచేఁ జిక్కిన నీ కింకెందుఁ బోఁగలవురా?-తులువా—నాధనంబెల్ల సాధించి, నామనంబును వేధించిన నిన్ను కసితీర గసిమసంగెద. ప్రతాపశాలి యగుమైరావణుఁడు పందయని తలంచితివో! నాగర్భ శాత్రవుఁడవగు నిన్ను ఖండఖండము లొనర్చు గండరగండడనని యెఱుంగక మోసపోయితివి. జనియించినదాది యిప్పటివఱకొక్కసిచేఁ బరాభవింపఁబడని—పరాక్రమశాలినగు నేను నీ మోసంబులకు వేసరపోవుదునఁటరా!- ఖలమతీ! మంద భాగ్యుఁడవగు నీ జీవితరేఖ నేఁటితో మాసిపోయినదని తలంపుము. (అటు నిటు జూచి) ఇంటియందేమియు నలికిడి లేదు. కాని యింకను సాహసింపఁగూడదు. గ్రామమున నింకను సంచలనముగా నున్నది. ఇప్పటికి వీరిని హెచ్చరించి చనియెద గాక!—రెండవయింటివాఁ డెఱుంగకుండ నీగృహ మీరేయి పీనుంగపెంటలతో నిండునుగాక!—నాకన్నుల కానందముగా వీరి రక్తప్రవాహములు నేలపై మడుగులై నిండుగాక!

గీ. కనుల మిఱుమిట్లు గొలుప రక్తప్రవాహ
   పంకిలంబగు భూమి నీపరమనీచు

శిరము బహుశకలంబులై దొరలుచుండఁ
గనులమంటలు చల్లఁగాఁ గాంచువాఁడ.

(మెల్లగా చప్పట్లు జఱచి) ఓరీ!- పరిచరులారా! జాగరూకులై యుంటిరిగాదా- [బుంగలలో నుండి "స్వామీ" అనుధ్వని]

మైరా—హెచ్చరిక—మిగుల హెచ్చరిక—నేను మీబుంగలపై రాలు రువ్వుటే గుఱుతుగా నెఱింగి బయటకు వచ్చి నేను శాసించిన ప్రకారము చేయువలయు. (బుంగలలో నుండి "చిత్తము" అని ధ్వని)

మైరా—ఇప్పుడు పదునొకండుగంటల రాత్రి యయినది. అదిగో! ఇంటిలోని దీప మాఱిపోయినది. ఎవ్వరో లేచిన యలికిడియు నగుచున్నది. నే నిచ్చటనుండ రాదు. సత్వరమరిగి నాశయ్యపైఁ జేరెదను. (నిష్క్రమించును.)

చతుర—(దీపపుబుడ్డితో ప్రవేశము.) "హేతువులేక తీతువు కూయదనునట్లు" నేఁ డర్ధరాత్రమున నింటిలోని దీప మాఱిపోవుట చూడఁగా నా కాశ్చర్యము గల్గుచున్నది. (బుడ్డి నూపిజూచి) ముందు తైలాభావమైనది. ఆ! మఱచితి. నేఁటి యుదయమున నొకవర్తకుఁడు నూనెబుంగలతో మాయింటి కరుదెంచెఁగదా- అందు కొంత తైలమును సంగ్రహించిన నేమిదోసముగల్గు. ఉదయమున నెఱింగించెదగాక! (బుంగలకడ కరుగును) (బుంగలలో నుండి "వేళయైనదా" అనుధ్వని)

చతుర—(ఆశ్చర్యముతో తనలో) ఏమిది! పరమాద్భుతముగా నున్నది. ఈ బుంగనుండి మనుష్యస్వరము వినఁబడుచున్నది. ఎంత మోసము! అట్లయిన నిందున్నది తైలముకాదా! మానవులా! ఈ తైలవర్తకుఁ డాదొంగలఱేఁడే యైయుండును. సందియము లేదు. ఓరీ! మోసాలమారీ!- ఇప్పుడు నాచేతఁజిక్కితి విఁక నీ

వెందుఁబోఁగలవురా? నీ తుదముట్టింపకమానను. కానిమ్ము. ఇప్పుడు దీనికిఁ దగిన ప్రతిక్రియ చేసెదఁగాక! (తిరిగి "వేళ యైనదా" అను ధ్వని)

చతుర—(స్వరముమార్చి) మఱికొంత తడవు చనవలయును. హెచ్చరిక! హెచ్చరిక!—(స్వగతం) తక్కిన బుంగలలో తైలము గలదో లేక నలుబదియు దొంగలతో నిండిన బుంగ లేయగునో తెలియవలయు. (రెండవబుంగకడ కరిగి) "హెచ్చరిక! హెచ్చరిక! మఱికొంతతడవు వేచియుండుము" ('చిత్తము' అను ధ్వని) (ప్రతిబుంగకడ కరిగి "హెచ్చరిక!—అని చెప్పి) భళీ!— ఈ నలుబది మందిదొంగలును నాకరతలంబున జిక్కువడిరి. ఈ మాట నా యజమానున కెఱింగించి రక్షకభటుల కప్పగింతునా?—వలదు—వలదు. అట్లు గావించినచో మా యైశ్వర్యలాభరహస్యకథ యంతయు వెల్లడియై మే మిడుమలపాలగుదము. ఉదయమగుదాక నిటులే యుంచి—యజమానుఁడు లేచిన తరువాత నెఱింగింతునా!—అటులు గావించిన నీరేయియే యారాత్రించరు లెంతసాహసముఁ దలపెట్టి యుండిరో!—పలుముప్పులకుఁ గారణంబైన యీ దొంగల గుంపు నోడిలోఁ దాఁగుచుపాములవలె నింట మననీయవచ్చునా?— కానిమ్ము. సంశయింపనేల?— మా ప్రాణంబులను రక్షించుకొనుట కిప్పు డెంతటిసాహసంబైన గావింపవలసినదే!— సాహసంబని జంకక—హత్యాకృత్యమని యనుమానింపక— పాపమని భయపడక—భీకరకరవాలసహాయమున నేనే యీ నలుబదిమందిదొంగల ప్రాణంబులఁ దీసెదను. ఇంతలో నిది మాయదృష్టగుప్తున కెఱింగింపనేల?—గాఢాంధకారబంధుర యగు నీనిశారమణియే నాకు తోడగుగాక!—ప్రకృతిగంభీ

కూడగు నీకాలపురుషుఁడే నాకు సహాయుఁడు కాఁగలఁడు. మానసమా!- ధైర్యము వహింపుము. సాహసమా!—నా యందు నిలచియుండుము. కరవాలమా!—చలింపకుము.

(అనుబంధము 21)

(కరవాలముం దెచ్చి నంబడిమీఁది దొంగలను పొడిచి చంపి నిష్క్రమించును.)

మైగా—(ప్రవేశించి) ఎవ్వరును మేల్కొనియుండలేదుగదా!—ఇదియే నాతలంచిన ఘోరకార్యాచరణంబునకుఁ దగిన సమయము. నా పరివారము నిఁక మేలుకొలిపెదను (ఒక్కొక్క బుంగపై రాలురువ్వగా ప్రత్యుత్తరము రాకుండుటఁగాంచి) ఛీ-ఛీ-మందమతులారా! మైమఱచి నిద్రించుచుంటిరా! పశుప్రాయులారా! ఈపెద్దనిద్దుర మీకేలగలిగెను. మీలో నొక్కరికైన మెలకువ రాదా!—జ్ఞానహీనులగు మిమ్ము మన్నింపను. (మరల రాళ్ళు విసరి ఆశ్చర్యముతో) ఏమిది? ఏదేని మోసము సంభవించి యుండునా! బుంగలలో నుత్కృష్టులైనున్న వీరల కింత వేగిర మెట్లు మఱిదప్పెను? తప్పిన అందఱకొకమారు తప్పుట సంభవము కాదుగదా!- ఇది పరమాశ్చర్యకరమైన విషయమే!— ఆశ్చర్యమున నేల? తప్పక సందేదియో మోసము జరిగియుండునే కాని వేఱుగాదు. ఈనాపరిచరు లేగతినుండిరో పరికించెదగాక! (దగ్గఱకేగి చూచి మృతిసంకటు గ్రహించి) హా! హా! ఏమివిపరీతము! మహాకష్టంబు జరిగిపోయినది. హత్యయే జరిగినది నలుబదిమందియు నిటులే గావింపఁబడి యుందురా!—(చూచి) హా! నా ప్రయత్నమంతయు భంగమైనది. నాయనుచరులందఱు హతమయిరి. నాగుట్టు బట్టబయలైనది. జననమాది స్వప్నమందైన భీతియెఱుంగని నాహృదయ మీదారుణావధలం గాంచి

తల్లడిల్లుచున్నది? ఏమిసేయుదును. ఛీ- ఏమిచేయుదునని విచారింపనేల? నాహృదయంబునకు భీతిసయితము గలుగఁగలదా! నావ్యూహంబులకుఁ బ్రతివ్యూహంబులంబన్ని- నాతెక్కలు తెగనఱకి—నాకంఠము నురితోఁటిచేబిగియులాగిన యాకల్మషుని నేలరాచుదనుక సిదురింతునే?— ఛే! పాపీ! చండాలా! ఎంతపని జేసితివిరా! తులువా! నాగొంతుకను తెగని మొండికత్తిచే గోసితివటరా!- ఇక నీమరణము దాపురించె నిలువుము. అధిక పరితాపరోషాగ్నులచే దందహ్యమానమగు నాశరీరమునకు నీరక్తచందన లేపంబునగాని శాంతికలుగదురా దుర్మదాంధా! ఎట్టిబెట్టిదంపు కష్టంబులు నాకు గలుగనున్నను నిన్ను మట్టుబెట్టి నాప్రాణంబులు బాసెద.

(పోబోవగా)

చతుర—(కత్తితో ప్రవేశించి) ఛే! దొంగలరేడా! నిలునిలు నీమరణము దాపురించినదిలే! ఇక నెందుబోగలవు?

మైరా—ఓహో! కడుమోసముకలిగెను- ఇప్పుడు నేనిందుండక పారిపోవుటయే ప్రాణరక్షణమునకు మార్గము. (పారిపోగా కవాటము శిరమునకు దగిలి గాయమగును. మైరావణుడు పారిపోవును.)

చతు—సిబాస్. దొంగలరేడా! ఇఁక నీవెంతదూరము పారిపోయినను నన్ను తప్పించుకొనజాలవు. నీఫాలమందున్న గాయమే నిన్ను పట్టియీయగలదు. (అటునిటు జూచి) అప్పుడే తెల్లవాఱ వచ్చుచున్నది. రక్షకభటులవలన నేభీతియు గలుగకమున్నే- యీశవములను విముక్తిగాంచుమార్గ మారయవలయును. ఈ వార్త మాయజమానునితో చెప్పెదను.

(చతుర నిష్క్రమించును)

[చతుర అదృష్టగుప్తుని తో ప్రవేశము]

అదృ—బిత్తరీ! ఏటికి నీ కీత త్తరపాటు ?

చతు—స్వామీ! తత్తరపా టేమత్తకాసిని యెడల రిత్తయని నీచిత్తమున నమ్ముము. నీకుత్తుక తెగనరుక నెంచిన కత్తెరగానిని నాక త్తికి గుత్తగావింప నాయుత్తపడితిని గాని యింతలో నాతొత్తుకొడు కీమొత్త నావలబడి మెత్తమెత్తగ బరువెత్తె—

అదృ—ఆ- ఆ- ఎవ డాదురాత్ముడు? ఎక్కడనున్నాడు.

చతు—స్వామీ! తమ రెఱుంగకుండ నే నీరేయి గావించిన యీసాహ సంబునకు నన్ను మన్నింపవలయును.

గీ. ప్రకటముగ నేడు నూనెవర్తకుడ నంచు
వచ్చినట్టి తుచ్ఛుండె నీవైరిసుమ్ము
దారుణంబైన మత్ఖడ్గ ఘాటికోడి
విఫలమానసుడయి పరువెత్తినాడు. (కత్తిచూపును)

అదృ—ఆ- ఆ- చతురా! ఆకత్తియేమి? ఆరక్తమేమి?

చతు—ఆమహోత్సవమును కన్నులార జూచెదరుగాని రండు.

(బుంగలకడకు గొనిపోవును.)

అదృ—ఇవియేమి? ఆచోరుడు తెచ్చిన బుంగలుకావా !

చతు—బుంగలో- బుంగలలోదాగిన దొంగలా !- చూడుడు.

అదృ—దొంగలా ! చతురా ! ఏన్గులంతటిమనుజు లీబుంగలలో నెట్లు దూరిరి.

చతు—నాచే పీన్గలగుటకు దూరిరని తోచుచున్నది.

అదృ—ఆ- నీవు వారిని చంపితివా యేమి ?

చతు—క్షమింపవలయును. ఆచోరులు నేటిరేయి చావక బ్రతికి యున్నచో మనము తెల్లవారునప్పటికి బ్రదికియుండక చచ్చి యుందుము.

అదృ—ఇదియంతయు నా కమితాశ్చర్యముగా నున్నది ఏమిజరిగినదో విపులముగా నెఱింగింపుము. నామనంబు తత్తరపడుచున్నది.

చతు—తొలుత నీశవములు నలుబది యు మనయింటినుండి తరలు మార్గము చూచుచు వృత్తాంతము సావకాశముగ నెఱింగించెదను. ఈరేయి మీప్రాణములు మృత్యులోక ముఖద్వారము వరకరిగి తిరిగి వచ్చినవనిమాత్రి మెఱుంగుము.

అదృ—చతురా! నాకొరకెంత సాహస మొనరించితివి. నా ప్రాణములను రక్షించిన నీకు నాశరీరము నర్పించుటకన్న మఱుమేలు వేరేది యు గావింపలేను. ఏదీ!– ఇంతటి వీరకృత్యము సల్పిన నీవు నెత్తురు చేతులతో నుండగనే యొకముద్దిమ్ము.

చతు—తప్పు– తప్పు– ఇది సమయము కాదు

అదృ—ఈయానందమున నాకు తప్పొప్పులు తెలియవు. బలవంతముగ నైన నిన్ను ముద్దుకొనక మానను. (ముద్దుకొనును.)

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

4 వ రంగము:—వీధి.

[కరటకు డొంటరిగ ప్రవేశము.]

కర—అబ్బబ్బ! ఆడది కాదా యీచతుర!– నలుబదిమంది దొంగల నొక్కరాత్రిలో చంపిన దీనిం జూచిన నాగుండెలు దడదడ గొట్టుకొనుచున్నవి. మాయజమానుడు– అదృష్టగుప్తుడు రహస్యముగ నన్నుబిలిచి "కరటకా! ఎంతధన వ్యయమైనసరే!– ఈశవములు నీయింటినుండి వగలింపవలయు"నని నాకాజ్ఞాపించినాడు. నాయొక్కని కీకార్య మసాధ్యముగ నున్నది ఏసాధనముం బరికింపవలయునో నాకు పాలుబోకుండనున్నది. అప్పుడే దిశల తెలతెల బారుచున్నది. అదిగో ఆవచ్చువా డెవ్వడో మా దమనకునివలె నున్నాడే! ఎన్నాళ్ళకు వచ్చుచున్నాడు.

[దమనకుఁడు ప్రవేశము.]

దమ—తినుచున్నకూటిలో మన్ను బోసికొని ఆవల నేమోకలదని యాసించి పరువెత్తినవాండ్రిందఱగతి యిదే! ఏమొగము బెట్టుకొని మరల నదృష్టగుప్తుని మొగము జూడగలను? (ముందుచూచి) అదిగో!- మా కరటకుఁడు పొద్దుననే యటునిటు దిరుగుచున్నాడు. కరటకా! కరటకా!!

కర—ఓరీ! దమనకా! ఎన్నాళ్ళకు వచ్చితివిరా! అచ్చువేసిన ఆఁబోతువలె- తిరిగితిరిగి- కొంపజేరితివా?

దమ—ఓరీ కరటకా! ఇల్లు వదలినతరువాత- ఏమిచెప్పుదునురా- నా అవస్థ- చెప్పుకొనుటకు సిగ్గగుచున్నది.

కర—ఏయవస్థలు పడితివి?- ఏమిజరిగినది?—

దమ—ఇప్పు డవి చెప్పుట కవకాశము లేదు. ముందీమాట చెప్పు. నేను చెంపలువాయించుకొని రెండుకాళ్ళు పట్టుకొన్నచో నన్నదృష్టగుప్తుఁడు క్షమించునా?

కర—ఇప్పుడు నీవు చెప్పినది వినుటకు సావకాశము లేదులే! నీవు పిల్లిమొగ్గలు మానినచో క్షమించునురా! అదృష్టగుప్తునిదగ్గర చేరినతరువాత నాగొంతులోడి అభ్యాసము పోయినది.

దమ—పోనీ- బాబూ- నీతోపాటు నేనుకూడ మానెదను. నీ కాళ్ళు పట్టుకొందును. నన్నేలాగునైన నదృష్టగుప్తునివద్ద జేర్చి పుణ్యము గట్టుకొమ్ము.

కర—చపలచిత్తపుముండకొడుకవుగదా! నిన్ను నమ్ముటెట్లు?

దమ—తిన్నగా సాగినంతవఱకే చపలచిత్తముగాని-కూడు లేనప్పు డేమి చపలచిత్తమురా!

కర—కూడువచ్చినతరువాత మరల చపలచిత్తము తిరుగునేమో నిన్నెవరు నమ్మగలరు.

దమ—ఇంతయనుభవమైన నింక చపలచిత్తమా!
కర—అట్లయిన చెంపలు పళపళవాయించుకో!
దమ—బాబూ! బుద్ధి గడ్డితిన్నది. (చెంపలువాయించుకొనును.)
కర—(తనలో) శవములను పూడ్చిపెట్టుపనిలో వీనిసహాయముగొని వీనిపై నదృష్టగుప్తునకు దయగలిగించెదను. ఎంతసొమ్మయినను వెచ్చింపదలచినాడు గనుక మాకదృష్టగుప్తు డీపనిలో నేమైన ముట్టజెప్పకపోడు. (ప్రకాశముగ) సరే! నీవు వకపనిచేసితివా! దాని కదృష్టగుప్తు డమితానందమునంది నిన్నుదయతోజూచును.
దమ—నీవు చెప్పినట్లుచేయుదును—ఏమిపనియది?
కర—అతిరహస్యమగుపని. వెల్లడిచేసిన నీప్రాణములు పోవును.
దమ—నన్నెరుగవటరా! కరటకా!
కర—సరే! రమ్ము చెప్పెదను. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

5 వ రంగము.

మైరావణుని గుహ.

మైరా—అకటకటా! కళావిహీనమై నిర్మానుష్యమైయున్న యీగుహాతలమును జూచిన నాగుండెలు బ్రద్దలగుచున్నవి. జీవకళలతోడ నిరంతరము ధనలక్ష్మి కాస్థానపీఠమై కిలకలలాడుచుండు నా గుహాతలము నేడీరీతి నిర్జీవమై యొసంగుటఁ జూచియు మొండితనమున నాప్రాణము లీశరీరమును వదలిపోకున్నవిగదా! నలుబదిమంది పరిచరులు గొలువ గ్రహసమూహామధ్యంబున వెలుగు మార్తాండునిగతి-నిం దమందానందమునఁ జరించుచేను నేడిటులేకాకినై రావలసెఁ గదా!—కటకటా! కాలమహిమ! ధనలక్ష్మీ! నిను చంచలనగట నిక్కువముగదా స్వానభవంబునఁ దెలిసికొంటిని.

సీ. పంచకల్యాణిపైఁ బరగెడు నామ్రోలఁ
జేరెడు సరదార్లు లేరు నేఁడు
యీలు వేయఁగనె నా కీసలావుల నిల్చు
శూరమండలి గానరారు నేఁడు
సంచులకొలఁది యైశ్వర్యంబు గలగల
లాడింప నొక్కఁడైన లేఁడు నేఁడు
కనుదోయి మిఱుమిట్లుగ్రమ్మఁ జూపట్టునా
రజతాచలము గానరాదు నేఁడు
భయదమై రావణుని కీర్తి బాసె నేఁడు
భువనితలమెల్లఁ దలక్రిందు లయ్యె నేఁడు
విలయసమయంబు భువి నుద్భవిల్లె నేఁడు
కడకు పాతాళగుహ పాలుబడితిమొ నేఁడు.

ఈమహీమండలం బెల్ల మైరావణుండని పలికినంత గడగడాయమానం బగునట్లు చరించిన నేను—నేటికొక్క మానవాధమునకై మానంబు బాసి, దీనుండనై ప్రాణభంగంబున కోర్తునే! ప్రాణంబులు వీడిన వీడుగాక! కడసారి నాకంఠంబునుండి ప్రాణవాయువులుండుదనుక నాప్రతాపంబున కనుతాపంబు రానిత్తునే!—ఆకుటిలకర్ములనెల్లర నాక్రూరకరవాలంబున కాహారంబు జేయుదనుక నామనంబూరటనందుట లేదు. ప్రాణంబులుక్కుతల్లడపాటునందుచున్నవి. అకటా! ఎట్లుభరింతు? ఈకన్నులతో నీవినాశగుహాతలముంగని భరించుటకన్న-నీకటారితోఁ బొడుచుకొని భూమి కొరగుటయే మేలు. (ఆలోచించి) ఛీ! పౌరుషంబువిసర్జించి ప్రాణహత్యకియ్యకొందువా? వలదు. ఆతులువలకు నాదోర్దర్పంబు చవిజూపించి వారిలోఁగలసి యేపరలోకంబునకరిగెదగాక! పరలోకంబుననైన నావిరోధులైన యాపాపులహృదయాంతరంబులు

శాంతంబుగనుండనిచ్చెదవా? ఆ వాఁడు నేను, నాపరిచరులమరణం బునకు పరితాపంబునందుచుఁ బరిమార్చిన క్రూరాత్ముని నణఁచను కించుచుండుటలో నొకపిశాచిని నా వెనువెంట నంటివచ్చె. అప్పుడు నాయీపాలతలంబు కవాటంబునకుఁ దటాలునఁ దగులుటచే నిల్లు పలాయితుండఁ గావలసివచ్చెఁగదా! తెలతెలవాఱు నాకన్ను వెలుతురులో నచ్చటట నన్ను గుర్తించియుందువా? గుఱుతించిన నేమి? పలువేసంబులఁ బరుల కెఱుక రాకుండ సంచరింప నేర్చిన నే నొకరికిఁ జిక్కుదునా? చిక్కినవారి నుక్కడంపక దక్కవాఁడఁగా! పరమపిశాచస్వరూపిణియగు నా రాక్షసియే నాపరిచరులం బరి మార్చియుండును. దానిపసదూల్చు టీమైరావణున కొక లెక్క గాదు. (కొంచెమాఁగి) అహహా! యేమిది? నాకు దుర్నిమిత్తంబు లనేకంబులగుచున్నవి. అయినను నీనికి నావంటివాఁడు లెక్క సేయఁగూడదు. అకటకటా! మనస్సెంత సరిపుచ్చుకొందమన్నను నా కూరటగలుగదే! - గర్భాంతరాళమునుండి పొంగిపొరలివచ్చు నీదుఃఖాగ్నిని జల్లార్ప నావిరోధుల వేఁడినెత్తురు దక్క వేఱుమా ర్గము లేదు. పరిపంథిగర్వపర్వాపహరణధూర్వహా మహోగ్రకర వాలమా! నీకు వరాకు. చిరకాలము నన్నువాసితిరుగు కోపాతాళ గుహాంతరాళమా! నాకు నీఋణము దీఱిపోయినది. పొరలివచ్చు దుఃఖము నణంచుకొని కన్నులఁగారు బాష్పంబులను ఱెప్పలనప్ప గించి నీకడ సెలవుపుచ్చుకొనుచున్నాను. శత్రువులం బరిమార్చి యాత్మహత్యగావించుకొనను కృతార్థుండై యున్న యీమైరావణుఁ డిఁక నిన్నుఁ గనఁజాలఁడు. నీ కిదే జోహారు. ఓ యరణ్యమా! నాకు సెలవు.

(నిష్క్రమించును.)

6 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తుని యిల్లు.

[ప్రమద, చతుర ప్రవేశింతురు.]

ప్రమ—చతురా! నిన్నటిదినమంతయు నేకాదశి; యుపవసించియుంటిని. పెందలకడ వంట కావలయును. నీవు గిల్లుకొనినదే గిల్లుకొనుచు పొద్దెక్కించిన పీకులపడకు. తెలిసినదా! అదృష్టగుప్తుఁడు నిన్ను వెనుక వేసికొనరాఁడు! నేను వెఱచుదానను గాను. మది నుంచుకొమ్ము.

చతు—అమ్మా! ఒక్క నిముసమున వంట జేసి రానా! అదెంతపని? (నిష్క్రమించును.)

ప్రమ—కరటకా!

కర—(ప్రవేశించి) పంకా లాగుతుండానమ్మా!

ప్రమ—ఓహో! ఈ శీతకాలమున మీ చతురా రాణిగారికి పంకాలు గావలసివచ్చినవి కాఁబోలు నేమి?

కర—చతురమ్మగారికి గాదమ్మా! బాబుగారికి.

ప్రమ—సరే! ఎవరికైనా నాకేల? ఐశ్వర్యవంతుల కెన్ని సుఖములైనఁ గావలయును. మగడు చచ్చి-విధవనై-విరాగినై సుఖమునకు నోఁచుకొనని నిర్భాగ్యురాలను నాకు వారి ప్రస్తావనమేల? నిన్నటిదినమంతయు నేకాదశి యుపవసించియుంటిని. నేఁడు శీఘ్రముగ నతిథిపూజ జేసికొని పారణఁ జేయుదును. పంకాతాఁటి నటులొకమూలఁబడ వేసి-బయట గుమ్మమువద్దఁ గూర్చుండుము. ఎవరైన సాధువులు, యోగులు వచ్చిరేని-మన యింటికి సగౌరవముగఁ గొనిరమ్ము.

కర—పంకాతాడొగ్గేస్తే బాబు సుక్కెలిగిగ మొసస్తాడేమో.

ప్రియ—ఏమీ! తనవలపులాడియగు చతురికొఱకు గులాబిపూలదండలు తెచ్చిన నేమియుననని మీయయ్యవారికొఱకు వ్యయపఱచిన యొక్క నిముసమునకు నీమక్కలు విఱుగఁబోవుచున్నవా?—అవును. నాభర్త తన్ను చిన్ననాటినుండియుఁ బోషించిన విశ్వాసమునకు మీయయ్య యిట్లనడామలీ! ఎంతకాలమునుండియో నా పిడికిట్రిగుడ్డుకు వెన్నొగ్గిన పిఱికిపందవు! నేఁటికి నేను నీకంటికి బానిసగఁ గనుపడితిని. అదృష్టగుప్తుఁడును చతురయు నీకు యజమానులైరి. ఆహా! విశ్వాసదేవత మొత్రగుడ్డిదైపోయినది. ఐశ్వర్యమద మొతపనిచేయదు?

కర—(తనలో) నడుమ నాకు సావొచ్చిందిరా బాబూ!

[తెరలో అదృష్టగుప్తుఁడు.]

కరటకా! వదినెగారి యుష్టప్రకారమొనరింపుము. ఎప్పుడు వారియానతి దాఁటవలదు. నీ కిదే నాయాజ్ఞ.

కర—చిత్తంబాబూ! (తనలో అయ్యకాడ నేలమీఁద తొంగున్నా వొకటే అమ్మకాడ కిందతొంగున్నావొకటే!)

ప్రియ—కరటకా! ద్వారమునసుండుము. నీయయ్యగారి యాజ్ఞయైనది గాదా! సంతుష్టిపడితివా!

(నిష్క్రమించును)

కర—(ద్వారమునసుండును.)

[మైరావణుఁడు యోగివేషమున ప్రవేశము]

మైరా—(తనలో) అకటా! కాలమహిమ—

గీ. తరణికిరణకాంతి ధగధగ లాడెడు
కవచ మేగి, కలిగె కావిగుడ్డ
శత్రువీరకంఠ శతధావిదారిత
చండఖడ్గ మేగి, దండ మమరె.

కానిమ్ము. వైరప్రతీకారమున కెట్టినీచవేషముఁ దాల్చినను దోషము గాదు. నావైరిప్రాణంబులఁ దీసికదా శాంతింపవలయు! ఈఖడ్గమును గుప్తముగా నుంచుకొందును. ఈరాత్రి వీనియంతము గాంతును. నాఁడు నాపరివారమును బరిమార్చి—నన్ను వెలిపించిన పిశాచినిం దొలుతఁ దూలించి పిదప నావిరోధిని వధించెద. అంతదనుక కపటంబున నటించి నావేషంబు సమర్థించుకొందును.

కర—అడుగో! సన్నాసోడు రానేవొచ్చేసినాడు. మరేటి? పెమిదెమ్మగారికాడి కొక్కపరుగు నెళ్ళి సెప్పేస్తాను సామీ!

(నిష్క్రమించును)

మైరా—వీఁడెవ్వఁడో నన్నుఁజూచినతోడనే లోపలకరిగినాఁడు. కానిమ్ము. కరవాల మొకటి నాచేతనుండఁగా నెట్టికష్టముం గలుగదు.

[ప్రమద, కరటకుఁడు ప్రవేశము]

కర—ఇల్లిడిగో- వోళమ్మా! బైరేగినాకొడుకు.

ప్రమ—ఓరీ! పూజ్యుల నట్లు దూషింపుట కడుదోషము.

కర—మంచిసెడ్డ లెరిక నేని మోటుబ్రంజికొడుకుని. నాకుదోసమేటి. ఆఁ-

(నిష్క్రమించును)

ప్రమ—స్వామీ! తాము మహానుభావులట్లు తోఁచుచున్నారు. తమ దర్శనంబున నాకు బ్రహ్మానందము గలిగెను. మాగృహంబు పావనంబయ్యెను. నేఁడు ద్వాదశియగుట-పారణంబొనర్చి నన్ను ధన్యురాలినిగాఁ జేయ వేఁడెద.

మైరా—(తనలో) ఓహో! ఇది మఱింతవింతగానున్నది. కాని మ్మటులే సమ్మతింతును పదపడి విచారింతును. (ప్రకాశముగా) అమ్మా! మే మొకరియింట తడవు తడయువారము కాము. ఐనను నీవు కడు పూజ్యురాలివిగాఁ దోఁచుచున్నావు. అటులే వచ్చెదను.

చతు—(ప్రమైరావణునిఁగుఱిత్రించి)ఔరా! ఈమోసగాఁడు తిరిగినమ్ముల వంచింప నేఁగుదెంచెను. వీనినొసట నున్నగాయమును గుఱుతింపనా? క్రూరత్వముం గ్రక్కుచున్న వీనిముఖచిహ్నములచే నీవచ్చెపుదొంగ నెఱుంగఁజాలనా!-ఈసారిమాత్రి మీ ఛండాలుఁడు చతురభారినుండి తప్పించుకొనిపోవలేఁడు.

ప్రియ—చతురా! ఈపూజ్యునిఁ జూచితివా! ఈయనకు నేఁడు మన యింట విందు సుమా!

చతు—అమ్మా! ఇది మొదటసారి కాదు. ఈయన యిదివఱ కొకమారు మహాకష్టమున గాంది శీకుఁడగుచుండఁ జూచినట్లు జ్ఞాపకము.

మైరా—(తనలో) ఆ!-ఏమి?-ఇది నన్ను గుర్తించెనా యేమి?

ప్రియ—చతురా! పూజ్యుల నట్లు దూషించుట తప్పు. నీయభిప్రాయ మేమి?

చతు—ఏమియును లేదమ్మా! నేనే పొరబడియుందును అమ్మా! నేను తొందరపడినందులకు క్షమింపవలయును. రండు. మీకు తగినట్లు గావింతును.

మైరా—(తనలో) ఆనాటిజగజంత యిదియే యని తోఁచుచున్నది.

ప్రియ—ఊఁ- అయినను భయము లేదు. (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

7 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తుని మందిరము.

[మైరావణుఁడు ప్రవేశించును.]

మైరా—(ఆత్మగతముగ) ఔరా! విధివిపరీతము! పాతాళగుహాయంతయుం బాడుపడి యీయాలిక్రృష్టమందిరంబునం జేరెనా! (కలయఁ జూచి) నాకన్ను లీమందిరమును జూడఁజాలక, మిగుల సంక్షోభము గల్గుచున్నయది. ప్రళయకాల, కాలదండసమాన మగు

మదీయకిరవాలము నిస్తేజమైపోయెనా? ఎట్టికష్టకాలములయందైన నట్టిట్టుగాక దిట్టమైయుండు నాగుండె దిట్టతనంబు నేఁడు పట్టుచెడియెనా? త్రిలోకశాసనపటిష్ఠంబగు నాప్రతాపసారము నిస్సారమయ్యెనా? కాదు; కాదు. అంతయు నదృష్టమహిమంబని తోఁచుచున్నది. లక్ష్మీ! నీవెంత చంచలురాలవు!

ఉ. అంచితరీతి దుఃఖ మిసుమంతయుఁ దోఁపఁగనీక నన్ను మో
హించి సతంబు మద్గృహ వసించి, భుజాగ్రములందు నిన్ను మో
యించి, జగంబులందెచట నింతటి సంపదగల్గువాఁడు లేఁ
డంచుఁ దలంపఁజేసి తగునా యిటు లోతనుద్రోయుఁ జంచలా!

తలంచినకొలందియు పరితాపము మహత్తరమై కర్తవ్యజ్ఞానము నశించుచున్నది. కట్టడివిధి యీమైరావణునిజాతకంబు నిట్లు తారుమారుగావించునని స్వప్నమందైనఁ దలంచి యెఱుఁగనుగా! ఈ మహావీరుఁడు పురుషునకోటువడియెనా? కాదు. అబలయై-అసహాయయైన యొక్క-హంతకారి దుస్తంత్రమున నంతమునుగతికి వచ్చెను! ఇంతకన్న పరాభవం బింకేమిగలదు! నాచేతులతోడ పరిజనులసందడ ఈ నాపాపినికి బలియొసంగి చేతులు గడుగుకొంటిని! (ఆలోచించి) ఛీ! ఛీ! ఏమి యీనిర్వేదము! నాకిది తగునా? దీననేమైనఁ బ్రయోజనంబగునా? ఈకపటవేషంబున-నికాళరాత్రియం దీపాపాత్మురాలిం బరిమార్పక నిదురింతునా?

సీ. భూరిసంపత్ప్రభాపూరితంబైయున్న
గుహ నమానుషముగఁ గొల్లవెట్టి
సాహసోద్ధతిఁ బూని శవఖండయుగము నైం
ద్రపుజాలముం బలెఁ దస్కరించి
గురుతులనెల్ల గగ్గోలు గావించి నా
చేత లేచుక్కనుఁ జెనకఁజేసి

తైలభాండంబుల దాగియుండినవారి
నతిసాహసంబున హతము జేసి
దూర్తయుగుచు నన్నుఁ బలాయితునిగఁ జేసి
నట్టిదుష్టు నాహంతకి మట్టుబెట్టి
బహుళరక్తప్రవాహము ల్బారఁ జేసి
ప్రాణములు బాయువాఁడ వైరంబు దీరఁగ.

సీ. ఆసమీరకుమారుఁ డసురమైరావణు
మాత్సర్యమునఁ బరిమార్చినట్లు
కనకకశ్యపుని నేపున నారసింహుఁడు
చీల్చి వక్షంబు పెకల్చినట్లు
దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము దోశ్శక్తిఁ బెకలించి
రక్తంబు భీముఁడు ద్రావినట్లు
కంసదానవుని భీకరమూర్తియై కృష్ణుఁ
డంచితంబుగ వధయించినట్లు
సాటిలేని శౌర్యంబున నేఁటిరేయి
ప్రకట నిహతనిర్భిన్నశిరస్కుఁ జేసి
రక్తమును గ్రోలి నాదు వైరంబు బాసి
హాయిగా ప్రాణనిచయంబుఁ బాయువాఁడ.

(అటునిటుఁ జూచి) ఎవ్వరో వచ్చుచున్నారు. ఇఁక నాపాత్రంబు నభిన
యింపవలయు.

(మరల మునివృత్తినుండును.)

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—(స్వగ) విజ్ఞానశాలులగువారు దొంగను ముఖవీక్షణమాత్ర
ముననే కనిపెట్టఁగల్గుదరు.

సీ. మదికి సమ్మతిలేనిమాటలు వినునట్లు
చరియింపఁ జూచెడుజనుఁడు దొంగ
వెకలినవ్వులు ముఖప్రీతులకొఱకునై
బలవంతముగ నవ్వువాఁడు దొంగ
నిజముఖవాక్యముల ఖండితముగాఁ జెప్పక
పలువిధంబులఁ జెప్పువాఁడు దొంగ
యెదుటిప్రశ్నలకుఁ దా నేదియో మఱుమాట
వచియింపఁ జూచెడువాఁడు దొంగ

అడుగ నుపకారమును సేతు ననుచుఁ తుదకుఁ
దొంటచేయు చూపెడుమహాత్ముండు దొంగ-
పరుల నెమ్మొగంబులు తేరి పారఁజూడ
కటునిటులఁ జూచి మాటాడునతఁడు దొంగ.

శాని— యీమైరావణచోరుని మాయానటనంబు చతురులై రంగ స్థలంబులఁ బేరుగాంచిన నటశిఖామణులకు నయిత మలవడదుగదా! (ప్రకాశముగా) మహాత్మా!

మైరా—(స్వగ) కటకటా! ఈరండయే కదా నాహృదయశల్యము! అట్లుండియు దీని నేమియుం జేయ లేక నిరర్థకుండనై యుండ వలసివచ్చెఁగదా! (ప్రకాశముగా) అమ్మాయీ! ఏమి పని యుండి వచ్చితివి?

చతు—మహాత్మా! నాకు వేఱుగా నేమిపనియున్నది? మీపనియందే యుంటిని.

మైరా—మే మింక నొకజామువఱకుఁ దపోనిష్ఠయందు మున్గెదము. ఇప్పుడు మా కర్తవ్యర్థనీయము లగునవేవియును లేవు.

చతు—భోజనపదార్థములందు తమ కేవి ప్రీతికరములో యని—

మైరా—ఏపదార్థంబులను సిద్ధపఱచిన సరియే—కాని వానియందు లవణము మాత్రము నా కిష్టము గాదు.

చతు—(స్వగ) నా యనుమానమే స్థిరమైనది ! (పండ్లు కొఱుకుచు) ఓరీ మైరావణహతకా ! నీకు మాయింట లవణ మిష్టము గాకుగా ! క్రూరుఁడా ! శత్రువు నింట నుప్పు దినరాదంగదా నీవిట్లు పలుకుట! కానిమ్ము (ప్రకాశముగా) మహాప్రసాదము; కాని- స్వామీ ! ఉప్పులేని పదార్థములు జీవములేని శరీరము వలె—ధనములేని మందిరమువలె—పరిజనులు లేనియధికారి వలె—నిస్సారములుగదా ! ఇట్టికోరికకుఁ గారణ మేమి ?

మైరా—(స్వగ) ఏమిది! ఈమాటలన్నియు నాకే తగిలి వచ్చుచున్నవి! (ప్రకాశముగా) అమ్మాయీ ! అది నాకొకయాచారము.

చతు—ఇట్టివి మానవులకు సహజములగు శత్రులయింట నాచారములై యుండును.

మైరా—(తనలో) దీనితోడ విశేషప్రసంగము చేయఁదగదు. అమ్మాయీ ! నాకు జపసమయమైనది.

(నిష్క్రమించును.)

చతు—(క్రోధముతో) ఓరీ కష్టా ! నికృష్టా ! దుర్మదాంధా ! నాపాల బడితివిలే ! నీ వింకెందుఁ బోయెదవు ? నీ వీ రాత్రి నాకటారి పాలఁబడక బ్రదికిపోవుదుగదా యనంతమగు నీయాశాప్రవాహ మునాగుట ! విషసర్పంబులకు మాత్రము లుండవని తలఁచితివా ! శార్దూలంబులకు మదమాతంగంబు లుండవనుకొంటివా! ఈచతుర నీపాలిటి కాలమృత్యువని తలంపకుంటివా ! మందబుద్ధీ ! చావుఁగోరియే నీ వీమందిరమున బ్రవేశించితివి; కానీ చూతము.........(ఇంచుక యాలోచించి) వీని నిప్పు డేవిధంబునఁ

బోకార్పనగు ?-నిపురెంమంతటి హతమార్తునా? ఔరా! వీఁడా నివిప్రింమాట! ఈఘంటునా?.....కల్ల కల్ల—సమయము వేఁచి మమ్ము దంపనొందిన పీఁచు- పిన్నలముగ నిద్రించునా?-ఇది తగనియుక్తి-వీనిని రక్షకభటుల కప్పగింతునా!-సాహసము లేక పిఱికిపని—నాకొకటి తోఁచుచున్నది. ఆపని చేయుదునా? ఇది యెట్లుండునో-ఈ రేయి-వీని యానందమునకై-నృత్యసభనొకటి గావించి, యందు సకలపరిషజ్జనుల సముఖమున- సాహసమున చేత కటారిఁగొని తటాలున వీని శిరంబు నెగురవేసెద-పై విధానమునకుఁ బరమేశ్వరుఁ డున్నాఁడు.

సీ. కృతయుగంబున శాంకరీదేవి మహిష
రాక్షసు ద్రుంచె నేసాహసంబుచేత
జనకభూపతిపుత్రి శతకంఠదానవు
వధియించి నేబాహుబలముచేత
సత్యభామాదేవి దైత్యుఁడౌ నరకుని
ఖండించె నేపరాక్రమముచేత
ధరణి పృథ్వీరాజ తరుణి సంయుక్త యు
ద్ధం బొనర్చె నేదర్పంబుచేత
నట్టి సాహసస్థైర్యము లలవరించి
నేఁటిరేయి మైరావణు గీటడంచి
యంచితంబుగ హితము గావించి మమ్ము
రక్షణము సేయుమయ్య! శ్రీరామచంద్ర.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—అదృష్టగుప్తుని మందిరము

నృత్యసభ.

[అదృష్టగుప్తుడు, మైరావణుఁడు, అదృష్టగుప్తుని బాంధవులు, అనేకు లాసీనులై యుండగా, చతుర కటారిం గైకొని నృత్యము చేయుచున్నది.]

చతు— —♦ పాట ♦—

యమన్—త్రిశ్రగతి.

దుర్మద శతారి । యీ । మీఁగారిచేతిది । కటారి ।
నిర్మలమానసులకెంతు । నియతి నొసగు రామరతు
కర్మచండాలురకును । గరిమతరంబయినశితు॥ దు॥

(విచిత్రరీతుల నభినయించి చేతిలోని కటారిని భయంకరముగా పైకెత్తి చూపుదలంచినట్లు నృత్యము చేయుచున్నది)

అందఱు—(ఆనందించుచున్నారు)

మైరా—(మొగమున భీతి కనఁబడుచున్నది)

చతు— యమన్—త్రిశ్రగతి.

లోకులధన మపహరించి - పీకల ధృతి నుత్తరించి ।
ఆకార మలతిమార్చి - నట్టికట్టడుల వధింపు॥ దు॥

(తటాలున మైరావణుని గొంతుపై కత్తినుంచి యభినయించును)

మైరా—(మహాభయమున తనకత్తి కొఱకు ప్రయత్నించుచున్నాఁడు)

చతు—(పై చరణమును బాడుచు క్రమముగ సభికు లందఱికంఠముల పై నట్లే కత్తినుంచి అభినయించుచున్నది.)

మైరా—(భీతివాని ఆనందించుచున్నాఁడు.)

అందఱు—(ఆనందించుచున్నారు.)

చతు— యమన్—త్రిశ్రగతి.

చతురచేతి దీకటారి- చెనటుల జీల్చెడుకటారి-
చాతుర్య మగుకటారి। జనామోద మగు కటారి॥ చ॥

(కటారిని సభికుల తలలపై నాడించుచు నాట్యముచేయుచున్నది.)

అందఱు—(ఆనందించుచున్నారు)

చతు—(తీవ్రనాట్యము చేయుచు)

యమన్—త్రిశ్రగతి.

తళతళ మెఱుపులను మించు। తళతళకాంతులనునించు।
నికటారి యిపుడెర- క్తపరీవాహములను గాంచు॥

(మైరావణుని గుండెలలోఁ బొడుచును.)

మైరా—హా! హా! హా! (నేలపై కొఱగి కొట్టుకొనుచున్నాడు.)

(అందఱు విభ్రాంతినందుచున్నారు. కొందఱీలలు వేయఁగా రక్షకభటులు ప్రవేశించి, చతురను బట్టుకొనుచున్నారు)

అదృ—(కోపముతో) ఛీ! ఛీ! రాకాసీ! ఏమిపని చేసితివి?—సుగుణరాసివని, ప్రాణంబులను రక్షించిన పరమోపకారివని, నిన్ను మన్నించినందులకు నాయింటికి వచ్చిన పూజ్యుండగు నతిథిని వధించి నాకెట్టియిక్కట్టుఁ గలిగించితివి? నీకేమైన నున్మాదము గలిగెనా?—ఏభూతమైన నిన్నావేశించెనా? పలుగాకీ!

చతు—అయ్యా! తొందఱపడవలదు. నన్నేభూతము నావేశింపలేదు. చిరకాలమునుండి మనగృహంబు నావేశించిన పెనుభూతము నేఁడు వదలిపోయినది. ఈకపటసన్యాసి యెవ్వఁడో కనులారఁ జూడుఁడు.

(గడ్డము లాగివేయఁగా నందఱు విస్మయమందుచున్నారు. పోలీసులు చతురను వదలి దూరముగ నిలతురు.)

అదృ—హా! ఏమిది? వీఁడు మైరావణుఁడనుచోరుఁడు గాఁడా?

చతు—వీఁడు మనప్రాణంబులం దీయవచ్చిన కీలెఱింగి యుపాయాంతరంబు గానక నిట్లొనర్చిన నాతప్పు మన్నింపవలయును. ఇదిగో వీనికత్తి.

(వానివస్త్రములనున్నదానిని తీసి చూపును.)

అదృ—ఔరా! ఎంతటక్కరియై యీాదొంగ నాయిల్లు చేరెను! మరణాసన్నమైన వీనివదనంబుఁ గనుఁగొన్న నాగుండె లదరుచున్నవి.

చతు—గీ. దేశమం దెల్లయెడల పోలీసువారు
వెదకినను దొరుకని "వాఁడెవీఁడు" సుండు
నూనె గొనివచ్చి నినుఁ జంపఁ బూనినట్టి
"వాఁడెవీఁడు" సుఁడీ దుష్టవర్తనుండు
కపటసన్యాసివేషంబుఁ గాంచినట్టి
"వాఁడెవీఁ" డిట్లు నినుఁ జంపవచ్చినాఁడు.

ప్రేమ—(ప్రవేశించి) చతురా! నాగురునాథుని జంపుటకు నీకు చేతు లెట్లువచ్చెనే పాపాత్మురాలా!

అదృ—వధూనికా! వీఁడు, నిగురునాథుఁడు కాఁడు మనము యోగ్యుఁడనిభ్రమపడిన వీఁడు మనలనందఱ జంపవచ్చిన నీచుఁడు. వీనిం జంపుటచేత నీచయని మనమనుకొనుచున్న యీాచతుర మనయందఱిప్రాణములం గాపాడిన యోగ్యురాలు.

ప్రేమ—ఏమిది?—వీఁడు చోరుఁడా!

మైరా—(ఆయాసపడుచు రోషమున) ఓసీ—రాకాసీ—నాపరివారమును—నలబదిమందిని బరిమార్చి—తుదకు నన్నుసయితము—నీపొట్టను బెట్టుకొంటివి గదా!—వినోద నృత్యమని భ్రాంతినందఁటిని గాని—మారణకృత్యమని యెఱుంగనైతిని

గదా—హా! హా!—ఈమైరావణుఁడు—తనప్రతీకారముఁ దీర్చు కొనలేక ప్రాణంబులు బాయునా—మీరందఱిదె వచ్చితిరి చూడుఁడు (మైరావణుఁడు కత్తినెత్తి చతురను పొడువఁబోవ, పోలీసులు వాని నణచిపట్టుకొన తిరిగి పడిపోవును.)

మైరా—ఛీ!—ఛీ!—నన్ను మోసగించి చంపితిరి గాని, బహిరంగ ముగఁ జంప మీతరమా! హా! హా! (ప్రాణములు విడుచును.)

చతు—"వజ్రం వజ్రేణ భిద్యతే" మోసమునకు మోసమే ప్రతీకార మని యెఱుంగవలెరా పాపీ!

పోలీసు సూపరింటెండెంటు—(తన జేబులోనుండి యొక పటమును దీసి) చతురా!—ఈమైరావణమహాచోరుని కొఱకు సర్కారు వారనేక దినములనుండియు వెదకుచుండిరి. ఈపటమును ప్రకట పఱచి వీనిని, వీనియనుచరులను నలుబదిమంది చోరులను బట్టుకొన్నవారికి పదివేల రూప్యములు బహుమాన మని సర్కారువారిదివఱకే వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఈనీచరిత్రము నాకానందముఁ గలిగించినది ఆపదివేలరూప్యములు నీయవి. అదిగాక—నీ శూరకార్యమునకు నీకు "శ్రీమతి" యని బిరుదు నిచ్చుచున్నాను. నేటినుండియు నీవు శ్రీమతి చతురాదేవి యని పిలువఁబడెదవు గాక!

(సువర్ణపతకము నిచ్చును)

(అందఱు కరతాళధ్వనులు చేయుదురు)

అద్భు—(సూపరింటెండెంటుతో) అయ్యా! ఈచోరుని యనంతమగు ధనము నాచేఁ జిక్కియున్నది. దానిని నేను వ్యయపఱుపకుండ నుంచితిని. అందొక లక్షరూప్యములు కాంగ్రెసున కిచ్చుటకు నేను సంకల్పించుకొంటిని. తమ కనుగ్రహము గలదేని యట్లొ నరించి మిగతధనము సర్కారున కప్పగింపనున్నాను.

సూప—అట్లే చేయవచ్చును.

చతు—నాకు సర్కారువా రిచ్చిన పదివేలును స్వరాజ్యనిధి కొసంగితిని.

(అందఱు కరతాళములు చేయుదురు)

సూప—ఇంక మే మరిగెదము

(నిష్క్రమింతురు)

అదృ—చతురా! నీయుపకారభరమును నేను తీర్చుకొనలేను.

గీ. జమునిఁ గనున్న నాప్రాణచయము నిలిపి
వంచకుఁ నెల్లరను వధియించినావు
వనితలను వీరకాంతవై ప్రోబలినావు
చతుర! నీయుపకారంబు మితిసిమీఱె

ఇందులకు నాప్రాణధనంబులు నీ కర్పించుటదప్ప వేఱేమియుం జేయలేను.

చతు—నేను స్వామిఋణముం దీర్చుకొంటిని. అధిక మేమియుం జేయలేదు.

ప్రేమ—చతురా! నిన్ను నేను పెట్టినబాధల కిప్పుడు మిగుల లజ్జించుచున్నాను. నన్ను క్షమింపుము.

చతు—అమ్మా! అటులాడఁదగునా; నాతల్లివి గావా నీవు? చిన్ననాటనుండియు నన్ను పెంచి యింతదానినిగాఁ జేసిన నీఋణమును నే నెన్నిజన్మములెత్తి తీర్చుకొనఁగలను?

ప్రేమ—నాయనా! అదృష్టగుప్తా! ఈబంధువులందఱియెదుట నీశుభకాలమున, నీవు మనసార వరించిన యీ శ్రీమతి చతురాదేవిని వివాహమాడుము.

అదృ—వధూసికా! మాయింటికి పెద్దవైన నీవే! వారు తల్లివైన నీవే-
వదినవైననీవే! నీయిష్టమెట్లో యట్లే గావింపుము—నీమాట
కెదురాడుదునే!

(చతురాదృష్టగుప్తులు పూలదండలను వేసికొని పాణిగ్రహ
ణము చేయుదురు. అందఱు మంగళము పాడుదురు.)

(అనుబంధము 22)

మంగళము.

షష్ఠాంకము.

సర్వమును

సంపూర్ణము.

అనుబంధములు.

1 ప్రమద. బ్యాగ్—ఆది.

ప॥ ఇదియా నీవొనరించుచున్నదీ । యింటఁజేరి యొంటిపాటుగా నిటు॥ నిది॥

అ॥ ప॥ సదభిప్రాయ విదూరుండ వగుచు । సంతతంబు నిల్లు గుల్ల సేయుచు॥ నిది॥

చ॥ (1) రాష్ట్రమువలదని—రావుబహదూరు పట్టమబ్బెననుచుఁ గులుకు చుంటివె?—కట్టడి వై—విస్కీలకు వైనులకిట్లె ధనము పాడు చేయుచును?॥ ట్లిది॥

(2) దొరలంచును దొరసానులంచును నీ । వరయుచు లేక సహార్నిశంబులను । దొరలుచుంటివా క్లబ్బులలోపల । నరితమనక నీతాతచుట్టములె?॥ యిది॥

2 ప్రమద. కమాచి—ఆది.

ప॥ సైచెదనా । యిక గాచెదనా । సహి । యించెదనా । నా । మదినీ । విధమును । పీచమడంచెద । హీనమహాపద్ధతి । నెంచెద । గాంచెద । మనమున శాంతిని॥ సైచె॥

చ॥ అగునా । చతురంపైన దనకిటులగునా । ముదిరైన దనకు మోహమా । కపటమా॥ సైచె॥

3 చతుర. కల్యాణి—రూపకము.

(ఏమీయున్నతమునలె)

ప॥ ఏలాజీవనము? । మన దేశసేవ । జేయనోపని॥ దేలా॥

చ॥ (1) శ్రీలఁజెలఁగు భరతమాత । కూళలచే సిరులుమాయ । ఆలసింపక దేశారాధన । మాచరించి కీర్తిగాంచని॥ దేలా॥

(2) పావనచరకాంభోద । పారవశ్యమంది మాతృ ।
దేవికనుల ధారాపాతము । ధీరతన్ హరింపజాలని॥ దేలా॥
(3) శిరమువంచి దాసులుగను । హరులఁగొల్చు భారతీయుల ।
పరితముల దొలంగఁ జేయు । దగినమార్గము నాలోచింపని॥ దే॥
(4) మూఘతరదేశవస్తు । మోహమున మునింగిపోంగి ।
గాఢదాస్యసాగరంబున । గంఠపూర్ణముగా మునింగిన॥ దేలా॥
(5) జయజయనాదములు సలిపి । జయతుజయతు భరతమాత ।
జయస్వరాజ్యమాత యనుచు । సంతసంబున సన్నుతింపని॥ దే॥

4 చతుర. మాల్ కౌస్ — ఆది.

ప॥ పలుకఁగూడనే పాపపుమాటల । ప్రియమున ।
ననుగనుజనకుడ వేవృధా॥ ప॥
చ॥ (1) పాపమనక మధు । పానము సలుపుచు । కోపతాపముల । కును
వెలిపొందక । నీపవిత్ర సామ్రాజ్యము నపయశ । కూపము
లంబడు గ్రూరగురుకొత్తుడు॥ ప॥
(2) మనకులముల నిటు । సలుపుటపెంటికిరె । సనయంబగు కులా
చారము నెఱిఁగిరె । జనములు ఘనపరిహాసము సలుపరె ।
ధనమునకిడియా ఫలితము మీరిటు॥ ప॥

5 అదృష్టగుప్తుఁడు.

నాధనామక్రియ తిశ్రిగతి.

ప॥ ఇంతజేసితే పరాత్పరా । నీ దాసుని న॥ న్నింత॥
చ॥ (1) ఎంతో ధనమిచ్చి । మరి । యెంతో వైభవమిచ్చి । యెంతయు
విద్యాప్రమోదితాంతరంగుఁ జేసి । సుంతయైన కరుణలేని సోద
రుని ఘటింపఁ జేసి । కాంతాంతరనివాసు । గా నొనర్చి ।
కరుణమార్చి॥ యింత॥

(2) ఏమిసేయఁదలఁచినావో? ఏమాయఘటించినావో । నీమాయల
నెఱుఁగఁదరమె । నిఖిలలోకపాలా ప॥ న్నింత॥

6. అదృష్టగుప్తుఁడు.

బీన్ ఫలాస్—ఆదితాళము.

ప॥ గోవింద దామోదరా । నారాయణ । గోకులవనసంచారీ॥
హరీ॥ గోవిం॥

అ॥ ప॥ పావనచరణ క్మ్ర । పాజలధీ ముని ।
సేవిత మోహానకార వినోదీ॥ గోవిం॥

చ॥ గృహమును బాసితి । సిహమును గోసితి । బహుమురితంబుల
నెఱుఁగక చేసితి । నీదయగోరితినయ్యా మురారీ॥ గోవిం॥

7. అదృష్టగుప్తుఁడు.

జయంతశ్రీ—ఆదితాళము.

(మరుగేలరా ఓరాఘవా వలె)

ప॥ గోదావరీ । కరుణాకరీ॥ గోదా॥

అ॥ ప॥ నీదాసుని న । న్నేలుకొమ్మతల్లీ । నిర్మలపవిభవా । స్ఫీతకల్ప
వల్లీ॥ గోదా॥

చ॥ నిన్నుజేరువారి । నిఖిలాఘములు । సన్నుతాంగి వేగ సమ
యింతువమ్మ । నిన్నుసన్నుతింప నేరనమ్మ దేవీ । చిన్నచూపు
మాని । చేరదీయుమమ్మ॥ గోదా॥

8. దొంగలు

బ్యాన్—రూపకం.

(చనుడందమూర వలె)

గంధుమోదమూర । భుజాసాహులార । మహాశూరులారా ।

మహాధీరులార । భయాంకారులారా । రిపుహారులారా । చెండు
డీ । ప్రచండులై । మహోద్దండులై । పుడమిజనము లడలి
మిగుల తల్లడిల్లగా । కాళీ । కృపావిలాస । మున నె మనకు ।
ధనచయంబు । లమరుచుండగా । హుషార్- హుషార్-
హుషార్- హుషార్॥ రండు॥

9 అదృష్టగుప్తుఁడు.

సురట—త్రిశ్రగతి.

ప॥ ఆశ్చర్యమయ్యెగా । ఈ గుహాతలముగాంచ మ॥ హాశ్చ॥

అ॥ ప॥ నిశ్చయానిశ్చయంబు । లెఱుగక మదిసందడించె । నిది మహా
ధనాన్వితంబు । నిరుపమమాయానుయంబు॥ ఆశ్చ॥

చ॥ సురకిన్నరఖేచరులకుఁ జూడ నద్భుతంబిదీ । నరులకలవిగాదు
కనుల । మెరయు నమానుషతిలము. ము॥ హాశ్చ॥

10. ప్రమద.

బీన్ ఫలాస్—రూపకము.

(నాథా మీరలిటుల చింతిలుచుండగ వలె)

ప॥ నాథా । యిటులచనువు మరచి చరించుట తగునా॥ నా॥

అ॥ ప॥ దేహగేహములు సమసిన దిక్కెవ్వరు మనకూ॥ నా॥

చ॥ ఈసు రారసంబునాని । యిటులధనార్జనార్జనము మాని । నీస
ములుండుట గలదా । నింద్యమనుచు దలపవలద । దోసమార్గ
మును మానుము । తొంటివిధంబును బూనుము- అలఅలఅలఅ-
అలఅల వినాశమే ఫలంబగున్॥ నాథా॥

11. మైరావణుడు.

బ్యాగ్ — త్రిశ్రగతి.

పనిగొని దొంగదొంగలన్ । చనుచను డింకగొంకకన్ ।
కనుగొని వాని యుంకువన్ । గొనియిటదెంచు తెండికన్ ॥ ప॥
ఘనగగనంబు దూరెదన్ । వనధుల దాటి జేరెదన్ ।
వనములలోన బారెదన్ । ఘనగుహలన్ వెలారెదన్ ॥ ప॥

12. దొంగలు అందరు

బ్యాగ్ — ఆదితాళము.

దొంగిలితివా రా । కర్మదచోరా । దుష్టుడవే యఘచారా ।
భిరభిర నిన్ను । ఖరాసితలముల । బరిమార్తుము। కసిదీరా॥ దొ॥
పరాక్రమించితివా రా । బిరాననిన్ను ఘోరా । రణ్యంబునందే
భీకరగతి ప్రాణంబులు దీసెదమారా రా॥ దొ॥

13. ప్రమద.

సురట — ఆదితాళము.

ప॥ న్యాయాన్యాయములను విమర్శించుటకే నా । యిలుజేరితివా ఛీ । తులువా పలువా॥ న్యా॥
అ॥ ప॥ పాయవెన్నిగతులదూరెను। పనికిమాలినట్టి దుష్కృత్యంబుల॥ నా॥
చ॥ నామగండు నీదుపాడురూపము । నకే భ్రమసి చెడుదారులపాలయి । నీమకొల్లుమంటబెట్టి నేటికి నిలువనీడలేక తిరుగుచుండుట॥ న్యా॥

14 అదృష్టగుప్తుడు.

సింహేంద్రమధ్య — త్రిశ్రగతి (చింతిలకమ్మా వలె)

ప॥ ఇటులనలుపుటా । మనకిపుడు శ్రేయమగున తగున॥ ఇ॥

అ॥ ప॥ కటకట యిటు పలుపుమన్న । కార్యహానిగాదటమ్మ॥ యి॥
చ॥ చతురత్వోడ నీయుపాయ । సమయమందు వగనుగొన్న ।
వితగ మనరహాస్యములను । వెల్లడించు । విధిదలంచు॥ ని॥

15. మైరావణుఁడు & పరివారము.

బ్యాన్ — రూపకం.

మై రా—
భీతిని బొందకుఁడింక ని । శాతకృపాణంబుల నరి ।
వ్రాతంబు వధింపుఁడు హితు । లారా॥ భీ॥
పాతకుల నెల్ల । బాధించి వేధించి। పాలార్పరే । పగ। దీరా॥ భీ॥
పరి—నీపద । సేవల । నేపార । జేసెదు । నీపరివారముగామా ।
మా పరాక్రమంబు । లేపార నాపాపి । రూపడంతుమో స్వా
మీ । కాళీ యనుగ్రహంబున జోహార్- జోహార్- జోహార్॥
మై రా—భీతి॥

16 మైరావణుఁడు & పరివారము.

(విమల కమల లాగు బాగు వలె)

మై రా—వెకుకబొంకు
రిపుని చోగులాగా-
పరి—ఆ- ఆ- ఆ- ఆ-
మై రా—సత్వరముగ॥ వె॥
పరి—తరులు గిరులు కరుఁగదగా బిరబిర నరిగెదము దొరా
మై రా—చతురనిధా । నములపధా । పశులయధా । గతినరయుఁడు॥
వెకు॥

17. మైరావణుడు.

కాఫీ — ఆదితాళము.

హాతమార్చెదన్ । ధృతిదూల్చెదన్ । ఖ్యాతిగూల్చెదన్ । రిపుజాలముల్ । భూరిపరాక్రిమ । విక్రిమ । ధైర్యభు । జాసారసుసర్ని ।నే। పా । రన్॥ హా॥

భూతలమెల్లన్ । భీతినిజెందన్ । పాతకులందర । బోకార్తున్ ॥
ఏతరిసెంచిన । ఖ్యాతినిగాంచెద । శాతకరాయుధ । ధీ ।శ। క్తిన్॥

18. జంబూకుఁడు & చతుర.

(ఆహా-ఆహాకే-వలె)

జంబూ — హాయి హాయిరే । రేమితాయీ । దీపికెమ్మోహి అందమైన నారి । సొగసైనఛటకారి । వారెవారెరేమిటారి । కులాధారి । సుకుమారి ; చిలుకలకొలికీ । అహా । మదనునిముల్కీ॥ హాయి॥

చతుర — చాలుచాలు తాతా । నీ । సరస । ముసలిసరసమూ । కొంగుపడి పరుషమూ । పదపడి విరసమూ । వేగమే ధనమును గొనుమా ।

జంబూ — హాయి॥

19. జంబూకుఁడు.

జంఝూటి — అటతాళం.

ప॥ నారిమిటారి । వయ్యారి । హితకారి । దారిజూపవె సుందరీ అహాసుందరీ । అహాసుందరీ॥ నారి॥

చ॥ (1) కనులగంతలుగట్టి । కర్రిచేతనుబెట్టి । నాతోడ నీతులు బూతుల నాడకె॥ నారి॥

(2) సంచిరూపాయలతో । చమడాలుగుట్టించి। గుట్టుదాచగ నన్ను।
గొంకులు దిప్పి॥ నారి॥

20 మైరావణుడు & పరివారము.

(ఎంతమోసగించెను యీనృపులు వలె)

మైరా—కట । కటాచోరులా । రా నునయుద్భ్రష్ట । మీటుల తాగు
మా । రగుచుండెను॥ కట॥ పటుభయంకర గుహాతలమిూవిధి।
శ్మశానవిభమై తోచుచుండె॥ క॥

పరి—ఏలాయీగతి । జాలిదూలనో । స్వామీ । పేలతనంబిడి తగు
నా । లీలనీజగజ్జాలమెల్ల గ । గ్గోలు పఱచు పరివారముండ॥

మైరా—కటకటా॥ (సాకీ) మనగుహాతలము పరులకు నలవిగానిదీ।
సురాసురులకైన నజేయమైనదీ॥

పరి—ఏలా॥

21 చతుర. బ్యాగ్—అటతాళం.

ముదముచేకూర । వదరకచోర । సంతతుండు గూల్చెద నంతస
మేపార॥ ము॥

మోసగించి మమ్ము । గాసిలజేసిన । గోమకర్ముల నెల్ల దుని
మెదనింక॥ ము॥

22 మంగళం.

మంధరధర । మంగళకర । మంగళంబురా । మారసుందరా । శ్రీర
మేశబోధివరా॥ దానభరణ దోషహరణ దానవేశానాశా ।
రాజరాజేశ్వరా । యోపరాత్పరా । శ్రీనివాస జగదీశ్వరా ।
శ్రీరమానాయకా । జగన్నాయకా॥

సంపూర్ణము.

రసపుత్రవిజయము.

(గ్రంథకర్త—శ్రీ ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణగారు.)

ఏరసపుత్ర వీరజ్యోతి హైందవ సామ్రాజ్య లక్ష్మీధురంధరుఁడగు నాలంఘీరుబాదుషా మరుగ్రీతలూగించెనో, ఏప్రచండవీరావతారము రాజకీయరంగమున నవనవాదర్శములం బ్రదర్శించెనో, ఏవీరసింహనామము క్షాత్రకగజములకు సింహస్వప్నమో యా మేవాడ పార్థివుఁడగు రాజసింహుని దివ్యచరిత్ర. ఠాకూర్ దుర్గాదాసీ నాటకమున సన్న్యాసివేషమున స్వాతంత్ర్యసంపాదనము సలిపెను. వీరమాత మహావీరమాతయై విలసిల్లినది ; విమలమానసయగువిమల—ఏనారీలలామము జన్మమున, రూపనగరాధీశ్వరుని గర్భవారాశితోఁ పాటు భారతేందిరాలలామము ధన్యురాలయ్యెనో—యా కళ్యాణగుణవతి, శ్రీరాజసింహవీరులపాణిగ్రహణాధీనమనస్కయై కావించిన యమానుషకృత్యములు—వీరవిహారములు—పడినకష్టములు చదివితీరఁదగియును ; విమలసోదరి యగు ధర్మచ్యుత కేసరీబేగం, ఆలంఘీరు బాద్షాను పెండ్లియాడి విమలతోఁ బ్రతినబూని యామెను తురకకిచ్చి పెండ్లిచేయ యత్నించి తుదకు తానే రసపుత్రుల చేతులలోఁ బడుట, ఔరంగజేబు సేన లాహారపానీయములు లేకగుహలోఁచిక్కువడుట, దుర్గాదాసు ప్రచ్ఛన్నవేషమున. రూపనగర భైరవాలయమున చెప్పిన జ్యోతిషమున శృంగార రసోదయ మగుచున్నది. విమల విసరినపూలగుత్తి మన్మథుని ఫిరంగిగుండై రాజసింహు వక్షమునం దగులుట, చదువరుల నానందసాంబుధిని నోలలాడించును. గులాముని చంద్రభోగల హాస్యము, తురక పెండ్లికొడుకు వెఱ్ఱిపగసము, గులాము చమత్కారము బాలుండగు అజితసింహుని శూరత్వము. అద్భుతసమన్వితములు. వింతలోనివింత-విమలను గాపాడుటకై మగవేషముతో వచ్చిన, వీరమాతను గాంచి విమల రాజసింహునిగా నెంచి శృంగారసంభాషణము చేయుట, ఆసమయమునకే వచ్చిన రాజసింహుఁడు వీరమాతను పరపురుషునిగ భ్రమించి యాగ్రహపడుట మిగుల చమత్కార రంగము. ఆలంఘీరు కాశీవిశ్వేశ్వరాలయధ్వంసముచేయుట, హిందువులమానసములం గలసి గగుర్పాటు గలిగించుట-వేయేల-దేశభక్తిపూరితము. పద్యములొక్కొక్కటి లక్షరూపాయల విలువగలది. ఆంధ్రదేశ రంగస్థలములందంతను వీరతాండవము సల్పిన మహాచరిత్రవీర నాటకము. ఔరంగజేబు పరిపాలనమంతయూ నిందున్నది చదివిచూడుడు. నవరసములు వర్షించు నాటకము. ఇప్పుడిట్టినాటకరాజమే తెలుగున రచింపఁబడుటలేదు.

వెల 1—0—0

వలయువారు—కురుకూరిసుబ్బారావు,
బుక్కుసెల్లర్, భీమడోలు,
కృష్ణాజిల్లా అని వ్రాయవలెను.

ఆంధ్ర నాటకములు

	రు.	అ.		రు.	అ.
ఊర్వశీశాపవిమోచనము అ॥ సు॥	1	0	కుశలవ నాటకం పి॥ కు॥	0	12
జయచంద్రచంద్రరేఖావిజయము	0	10	సారంగధర డిటో	0	12
పసజాబకావళి	1	0	సంపూర్ణోత్తర రామాయణము రా॥ నా॥	1	4
గులేబకావళి	1	0	సుమతీదేవి బ॥ కో॥	0	12
శ్రీకృష్ణవిలాసము	0	12	హనుమద్రామసంగ్రామము	0	12
గర్వభంగము	0	10	లక్ష్మణ మూర్ఛ సో॥ రా॥	0	12
శ్రీరామాంజనేయము పి॥ చి॥	1	0	శకుంతల సో॥ రా॥	0	12
సంపూర్ణ భాగవతము శ॥ రా॥	0	12	దాన వీరకర్ణ డిటో	1	0
శ్రీకృష్ణదేవరాయవిజయము	0	12	సంగీత గులోబకావళి చ॥ మా॥	1	0
...ంగ్రాప విజయనగర్	0	12	పాండవాజ్ఞాతవాసము దో॥ పీ॥	0	8
విజయభాస్కరము జ॥ ల॥	1	0	చతుర్చంద్రహాస డిటో	0	8
ప్రభాకర డిటో	0	8	మిస్టర్ నారాయణరావు	0	10
శారదావిజయం కే॥ స॥	0	12	రాముదాస్ సృష్టి	0	10
చంద్రకాంత డిటో	0	12	శ్రీరామ వనము	0	8
వసహాసంద డిటో	0	12	శ్రీరామ ప్రవాసము	0	8
కర్ణ రాజీయము శ॥ రా॥	0	12	శ్రీరామోద్యోగము	0	8
మాలతీ మధుకరము బు॥ స్వా॥	1	0	శ్రీరామ విజయము	0	8
స్త్రీసాహసము వెం॥ వె॥	0	10	శ్రీరామాశ్వమేధము	0	8
సత్యహరిశ్చంద్ర కా॥ పి॥	0	12	వైదర్భీవిలాసము	0	12
సంగీతసావిత్రి చ॥ మా॥	1	0	ఆంధ్ర పతాకము	0	12
సత్యహరిశ్చంద్ర డిటో	1	0	సంస్కారిణి దా॥ పుం॥	1	0
సంగీత ప్రహ్లాద డిటో	0	12	రుక్మిణీ పరిణయం గం॥ శే॥	1	0
సంగీత స్త్రీసాహసము	0	12	సీతాకళ్యాణము బు॥ సీ॥	0	8
పద్మవ్యూహము	1	0	సంగీత విష్ణులీల చి॥ హూ॥	1	0
కృష్ణరాయబారము	0	12	చిత్రనళీయము నా॥ స॥	1	4
చిత్రనళీయము	1	4	తపతీ సంవరణము కా॥ కోం॥	0	12
లవకుశ నా॥ స॥	1	0	సుభద్రాపుత్రి రా॥ నా॥	1	0
రాధాకృష్ణ డిటో	1	0	సుగ్రీవ పట్టాభిషేకం సో॥ రా॥	0	12
వరవిక్రయము డిటో	1	0	సీతాకళ్యాణము డిటో	0	12
కనకతారము త్యా॥ వెం॥	1	0	శ్రీరామ జననము డిటో	0	12

వలయువారు:— కుసుమూరి సుబ్బారావు,

బుక్ సెల్లరు అండ్ పబ్లిషర్, భీమడోలు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

రామదాసు

[గ్రంథకర్తలు:—రామనారాయణకవులు]

భద్రాచలరామదాసు నెఱుంగనివా రాంధ్రులలో నెవ్వరుందురు! ఆంధ్రులందఱును వ్యయప్రయాసములకోర్చి ప్రతిసంవత్సరము నరుగుచున్న భద్రారణ్యమధ్యక్షేత్రమే! శ్రీరామదాసుఁడగు కంచెర్ల గోపన్న, యీపురమున రామాలయమును నిర్మించి యందులకై తానీషాధనమును వ్యయపఱచిన కారణమున పండ్రెండేండ్లు కారాగారమున నున్న భక్తిరసపూరితదివ్యచరిత్రము! శ్రీరామదాసు గోలకొండలోని చెఱసాలలోఁబడి శ్రీరామనామమే జీవనముగ భక్తిపరవశుఁడై పాడినపాటలను మన మనేకమారులు వినియుందుము. భిక్షుకుల దీనారావములయందును, దాసరుల తంబురలందును, భక్తుల పారవశ్యములయందును భాగవతుల పదఘట్టనములందును మూర్తీభవించిన వీరామదాసుగారి పాటలే! నిర్జనములగు నరణ్యముల మధ్యమునుండి, మహోన్నతమగు నంతరాళమునుండి అగాధమగు సాగరాంతరమునుండి, దివ్యకంఠములనుండి శ్రోత్రపేయము చేయునవి యీ రామసంకీర్తనములే!

ఈరామదాసుగారు కారాగారప్రాకారములనడుమ, భక్తితన్మయుఁడై పద్మాసనము వేసికొని, యూహాప్రపంచమున శ్రీరామునితో నాయప్పనాకిమ్మని తగవులాడినాఁడు. ఒక్కొక్కప్పుడు రామా అపచారము సల్పితినని, యాతనిపాదములపైఁ బడి చిన్నపిల్లవానివలె నేడ్చినాఁడు. మఱొకప్పుడు రామునిఁజూచి వెఱ్ఱివానివలె నూరక నవ్వదొడఁగినాఁడు. ఆహా రామభక్తిప్రబోధము! ఈభాగములన్నియు నీనాటకరాజమున కవిబ్రహ్మచేఁ జిత్రింపఁబడినవి!

తానీషా రామదాసుల పూర్వజన్మచరిత్రలు-కబీరు నాదేశమున, రామదాసు శ్రీరాముని జాడఁగోర, రాముఁడు మహిమాకారమునరాఁగా రామదాసు భగవంతుఁడని యెఱుంగక కొట్టుట, శ్రీరాముని తాడనముచేసి నందులకై రామదాసు కారాగృహముల దెబ్బలుతినుట, ఆలయనిర్మాణము, రామదాసు పుత్రుఁడు మరణించి రామానుగ్రహమున జీవించుట, తానీషా ఆగ్రహము, రామదాసు తానీషాల సంవాదము, రామలక్ష్మణులర్ధరాత్రి రాజభటవేషములతో తానీషాఅంతఃపురముఁ బ్రవేశించి సంవాదము చేయుట, తానీషాకు సొమ్ముచెల్లించి యాతని ప్రాణహత్యా ప్రయత్నమునసున్న రామదాసునకు కారాగృహమున నిచ్చియదృశ్యులగుట, తానీషా క్షమార్పణము, రామదాసు భద్రాచలమున శ్రీరామ కైంకర్యము చేయుట-భక్తిరసభరితములగు పాటలతోనున్నది చదువవలసిన నాటకము. వెల 1—0—0

వలయువారు—కురుకూరి సుబ్బారావు,

బుక్సెల్లర్, భీమడోలు.